

НАСТАНОВИ З МОНІТОРИНГУ ОНЛАЙН- НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖУРНАЛІСТ[♀]К

Професорка Джулі Посетті, докторка Діана Мейнард
і Набіла Шаббір

osce

the representative
on freedom
of the media

THERE IS NO SECURITY
WITHOUT MEDIA FREEDOM

Настанови з моніторингу онлайн-насильства щодо журналісток

Автори: Професорка Джулі Посетті, докторка Діана Мейнард і Набіла Шаббір

Менеджер проектів ОБСЄ: Палома Мадригал Касануева

Редакційна допомога: Горан Таневски

Дизайнер і художник: Imprimerie Centrale

Переклад здійснено за підтримки Програми підтримки ОБСЄ для України

Ця публікація слугує інструментом для моніторингу та фіксації онлайн-насильства щодо журналісток у світі. Її було підготовлено на замовлення Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ та створено дослідниками з [Міжнародного центру журналістів](#) (ICFJ) та Шеффілдського університету. Вона спирається на дослідження, проведене авторами на замовлення Міністерства закордонних справ і Співдружності та розвитку Великої Британії (FCDO).

Про авторів:

Проф. Джулі Посетті (PhD) є віце-президентом з глобальних досліджень Міжнародного центру журналістів (США) та професором журналістики Університету Сіті Лондон (Велика Британія). Лауреатка багатьох нагород, журналістка і науковиця з міжнародними публікаціями та більш ніж тридцятилітнім досвідом, яка керувала кількома великими дослідженнями на замовлення ООН у сферах дезінформації, свободи слова та безпеки журналістів. (Виборна) членкиня правління Міжнародного фонду суспільних медіа (IFPIM), а також старша наукова співробітниця Центру свободи ЗМІ та наукова співробітниця Інституту вивчення журналістики Рейтер при Оксфордському університеті.

Д-рка Діана Мейнард є старшою науковою співробітницею відділу комп'ютерних наук і членкинею Центру свободи ЗМІ в Університеті Шеффілда (Велика Британія). Має ступінь докторки філософії в галузі обробки природної мови (NLP), багато публікує та має понад 30 років досвіду в цій галузі. Її дослідження включають мультидисциплінарні підходи до аналізу тексту та соціальних мереж, зокрема щодо питань безпеки журналістів, онлайн мови ненависті та дезінформації.

Набіла Шаббір є старшою науковою співробітницею Міжнародного центру журналістів і британсько-пакистанською журналісткою-фрілансеркою. У The Guardian у 2015 р. розділила Британську журналістську премію з командою "Keep it in the Ground". Співавторка низки доповідей для ЮНЕСКО та Інституту вивчення журналістики Рейтер при Оксфордському університеті. Також працювала в The Correspondent, Financial Times і Twitter.

Цю публікацію було підготовлено у 2022 р. на замовлення Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ. Вона є частиною проєкту "Онлайн-безпека журналісток" або #SOFJO. Погляди, результати, тлумачення, рекомендації та висновки, викладені в цій публікації, належать авторам і не обов'язково відображають офіційну позицію ОБСЄ та/або її держав-учасниць.

ЗМІСТ

Індекс

ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1: Вступ і контекст	8
Визначення гендерно-зумовленого онлайн-насильства	9
Вісім ознак гендерно-зумовленого онлайн-насильства	9
Навіщо потрібен цей інструмент?	10
Необхідність поглибленого контекстуального аналізу	12
Виклики, пов'язані з отриманням доступу до даних	12
РОЗДІЛ 2: 15 ключових індикаторів ескалації онлайн-насильства	14
1. Погрози вбивством та зґвалтуванням	15
2. Участь ідентифікованого або підозрюваного державного/іноземного державного суб'єкта, або політичного екстреміста	20
3. Близькість до нападників і відносний рівень загрози, пов'язаної зі зловмисниками (напр., президенти, організовані злочинні угруповання та воєнізовані формування)	22
4. Загрози, пов'язані з випадками безкарності	25
5. Цілеспрямовані атаки або застосування погроз щодо ідентифікованих членів родини та близьких осіб (напр., дітей)	27
6. Доксинг як сигнал потенційної ескалації до фізичного вистежування та насильства	30
7. Докази цілеспрямованого спостереження та/або перехоплення	33
8. Перенесення онлайн-переслідування у фізичні контексти (напр., фізичне вистежування, образи на публіці з превалюванням дезінформаційних онлайн-нарративів; графіті, що відображають онлайн-погрози)	35
9. Тривалі або масштабні атаки, пов'язані з ризиком значної психологічної шкоди (напр., мережевий газлайтинг)	38

10. Поширення хештегів і популярних наративів, пов'язаних із судовим цькуванням, затриманням і арештом	40
11. Докази скоординованих дезінформаційних операцій (напр., повторювані та поширювані мережею неправдиві наративи)	42
12. Докази зрежисованих атак (напр., масштабне та миттєве масове цькування)	44
13. Жінконенависницька мова (напр., відьомські образи; #преститутки)	46
14. Інтерсекційне переслідування (напр., расизм, міжконфесійна ненависть, релігійний фанатизм, гомофобія в поєднанні з жінконенавистю)	48
15. Участь державних, фейкових або партійних ЗМІ в цілеспрямованому онлайн-насильстві	51
РОЗДІЛ 3: Як системно фіксувати цифрові погрози	54
Що відстежувати та як фіксувати дані	55
Категоризація погроз і переслідування	56
3.1 Типологія переслідування	56
3.2 Випадки онлайн-насильства у зіставленні з типологією порушень прав людини	60
3.3 Онлайн-насильство та Міжнародна класифікація злочинів для статистичних цілей	65
Платформи та джерела даних	68
Якісні дані	69
Кількісні дані	69
ДОДАТКИ	71
Додаток 1: Шаблон для фіксації порушень	71
Додаток 2: Ресурси та організації, які надають допомогу	78

ПЕРЕДМОВА

Тереза Рібейро, представниця ОБСЄ з питань свободи ЗМІ

Сучасний ландшафт журналістики відзначається надзвичайним прогресом у поширенні інформації та посиленні розмаїтих голосів через цифрові платформи. Утім, ці досягнення тягнуть за собою значні виклики, особливо для **журналісток, які стикаються з тривожною ескалацією онлайн-насильства**. Питання захисту основоположних прав і безпеки журналістів, особливо жінок, викликає надзвичайне занепокоєння, оскільки вони стикаються з унікальними викликами, з одного боку, як журналістки, а з іншого – як жінки, які працюють у громадських місцях.

Консолідувавши компетенцію та досвід різних зацікавлених сторін, проєкт #SOFJO Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ, розпочатий у 2015 р., забезпечує цінні ресурси, які не тільки допомагають і надають підтримку журналісткам і медіа організаціям, але й пропонують настанови політикам і громадянському суспільству для подолання цієї багатогранної проблеми.

Я маю честь представити цю публікацію, присвячену комплексним настановам з моніторингу онлайн-насильства щодо журналісток. Робота, представлена на цих сторінках, є суттєвим кроком до вирішення критичної та зростаючої проблеми, яка загрожує не лише безпеці та добробуту журналісток, але й самій суті свободи преси та демократії.

Я постійно наголошую на вирішальній ролі свободи ЗМІ у підтримці відкритих і демократичних суспільств. **Зростання онлайн-насильства, спрямованого проти журналісток, становить серйозну загрозу для цієї свободи**. Ці настанови з моніторингу пропонують практичні рекомендації та глибокі стратегії моніторингу, аналізу та висвітлення випадків онлайн-насильства, з якими стикаються журналістки, і його потенційну ескалацію до офлайн-насильства.

Ця публікація є доказом нашої спільної відданості захисту прав журналістів, особливо жінок, які відважно займаються своєю професією, незважаючи на випадки онлайн-насильства. Це нагадування про нагальну необхідність узгоджених зусиль для створення безпечного та сприятливого середовища для всіх журналістів, щоб вони могли виконувати свої обов'язки, не боячись помсти.

Я переконана, що ця книга слугуватиме каталізатором змін, надихнувши на дієві кроки для боротьби з онлайн-насильством щодо журналісток і зміцнивши принципи вільних і незалежних ЗМІ в епоху цифрових технологій.

РОЗДІЛ 1:

Вступ і контекст

Гендерно-зумовлене онлайн-насильство сприяє та потурає безкарності злочинів проти журналістів. З'являється дедалі більше доказів кореляції та навіть причинно-наслідкового зв'язку між онлайн-погрозами журналісткам та офлайн-атаками.

Відповідно до [дослідження](#), опублікованого [ЮНЕСКО](#) і [Міжнародним центром журналістів](#) (ICFJ)¹, **Майже три чверті (73%) з 714 міжнародних журналісток, опитаних наприкінці 2020 р., повідомили, що стикалися з онлайн-насильством під час виконання своєї роботи.** Бентежить те, що 20% з них повідомили про офлайн-атаки і переслідування, які, на їхню думку, були засіяні онлайн².

Це свідчить про те, що гендерно-зумовлене насильство щодо журналістів може бути провісником фізичного насильства, зокрема безкарні вбивства. Онлайн-насильство також є ознакою сприятливого середовища для правового цькування та переслідування незалежних журналістів.

Тому вирай важливо, щоб до онлайн-насильства, спрямованого проти журналісток, **застосовувався ефективний моніторинг, фіксація і прозоре висвітлення** суб'єктами, відповідальними за забезпечення їхньої безпеки – як онлайн, так і офлайн – зокрема платформами, медіа роботодавцями, НУО у сфері захисту свободи преси та міжурядовими організаціями, як-от ОБСЄ. Лише тоді ключові відповідальні організації та механізми зможуть вжити більш ефективних захисних заходів.

З цією метою було створено запропонований інструмент, покликаний скерувати моніторинг та фіксацію онлайн-порушень щодо журналісток, щоб допомогти ключовим реагувальникам у їхніх зусиллях із запобігання ескалації онлайн-насильства до офлайн-шкоди. Інструмент є набором з 15 отриманих в результаті дослідження

¹ Див.: 1) Posetti, J, Aboulez, N, Bontcheva, K, Harrison, J, and Waisbord, S, 2020: Online violence against women journalists: a global snapshot of incidence and impacts [Посетті Дж., Абулез Н., Бончева К., Гаррісон Дж. та Вайсборд С., 2020: Онлайн-насильство щодо журналісток: глобальний зріз частотності та наслідків]: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375136> (ЮНЕСКО) 2) Posetti, J, Shabbir, N, Bontcheva, K, Maunard, D and Aboulez, N, 2021: The Chilling: Global Trends in Online Violence against Women Journalists; Research Discussion Paper [Посетті Дж., Шаббір Н., Бончева К., Мейнард Д. та Абулез Н., 2021: The Chilling: Глобальні тенденції онлайн-насильства щодо журналісток; Дослідницькі матеріали для обговорення]: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377223/PDF/377223eng.pdf.multi> (ЮНЕСКО) 3) Posetti, J and Shabbir, N, 2022: The Chilling: A Global Study On Online Violence Against Women Journalists [Посетті Дж. та Шаббір Н., 2022: The Chilling: Глобальне дослідження онлайн-насильства щодо журналісток]: <https://www.icfj.org/our-work/chilling-global-study-online-violence-against-women-journalists> (ICFJ - ЮНЕСКО)

² У цитованій публікації: Posetti et. al. [Посетті та ін.], 2020.

індикаторів ескалації онлайн-насильства (з прикладами проявів та спеціальними настановами щодо моніторингу), гендерною типологією онлайн-насильства та прикладами порушень у зіставленні з міжнародними кодексами та стандартами. Метою є підтримка застосування моніторингового підходу, **який сприятиме підвищенню обізнаності про ескалацію загрози онлайн-насильства**, у поєднанні зі стандартизованим підходом до фіксації порушень для систематизації звернень.

Визначення

гендерно-зумовленого онлайн-насильства

Онлайн-насильство щодо журналісток загалом є **сексистським та жіноконенависницьким**. Воно часто включає погрози застосування фізичного та/або сексуального насильства; сексуалізоване переслідування та цькування; порушення цифрової приватності та безпеки, які можуть розкрити ідентифікаційну інформацію та посилити загрози для офлайн-безпеки об'єкта переслідування; а також мережеве або групове цькування. Воно також часто пов'язано з гендерною дезінформацією, а його охоплення і вплив посилюються на перетині множинних форм дискримінації (напр., расизм, релігійний фанатизм, гомофобія).

Схеми онлайн-насильства щодо журналісток варіюються від масштабних атак чи екстремальних погроз у певний момент часу до повільного мережевого газлайтингу³, що передбачає постійне переслідування на нижчому рівні.

Вісім ознак

гендерно-зумовленого онлайн-насильства⁴

Онлайн-насильство, спрямоване проти журналісток, виявляється в різних формах, але водночас має низку спільних характеристик:

- 1. Загалом воно є жіноконенависницьким:** Жіноконенависництво є домінантною рисою онлайн-насильства, спрямованого проти журналісток.
- 2. Воно часто є мережевим:** Онлайн-насильство часто є організованим, скоординованим або зрежисованим. Воно може включати фінансовані державою "**лялькові/маріонеткові мережі**"⁵ у поєднанні з актами "патріотичного тролінгу"⁶ і залучати масовку, яка провадить ненависницькі кампанії в одній другорядній онлайн-мережі, перш ніж вийти в більш масові мережі. Але таке переслідування може здійснюватися особами, об'єднаними спільною ідеєю, як-от жіноконенависництво.

³ Див. п. 6.

⁴ Адаптовано з класифікації онлайн-насильства, розробленої провідним автором для The Chilling, у цитованій публікації: Posetti, J. and Shabbir, N. [Посетті Дж. і Шаббір Н.], 2022.

⁵ Термін "лялька/маріонетка" стосується облікового запису користувача, "контрольованого особою (або ляльководом), який контролює принаймні ще один обліковий запис іншого користувача", часто для "зловмисних і оманливих" цілей і "для маніпулювання громадською думкою": Kumar et al. [Кумар та ін.], 2017: <https://arxiv.org/abs/1703.07355>.

⁶ Використання понять національної лояльності з метою дискредитації інших учасників як "зрадників".

3. **Воно поширюється на інших:** Зловмисники, які вчиняють онлайн-насильство, також часто націлюються на сім'ї журналісток, джерела, колег і онлайн-спільноти, які їх підтримують.

4. **Воно має особистий характер:** У деталях і поданні – загрози мають особистий характер. Його прояви з'являються на екранах мобільних телефонів з самого ранку й наприкінці вечора, як у приватному просторі, так і в редакціях, і часто є дуже сексуалізованими.

5. **Воно може бути екстремальним, інтенсивним і явним:** Це часто призводить до того, що атаки на осіб, які стали об'єктом переслідування, часто формулюються в асоціативному зв'язку з екстремальними погодними явищами, стихійними лихами та війною, як-от: “злива”, “цунамі”, “повінь”, “лавина”, “вогневий вал”, “окопна війна”, “бомбардування”.

6. **Воно може виявлятися у формі “мережевого газлайтингу”:** постійне помірне чи незначне переслідування та цькування, що мають повільний плин, але можуть бути кумулятивно руйнівними та підірвати впевненість об'єкта переслідування в її розумінні реальності.

7. **Воно набуває більшої екстремальності в контексті інтерсекційної дискримінації** (напр., раса, сексуальна орієнтація, віра). Ці чинники можуть посилювати відчуття незахищеності та погіршувати вплив.

8. **Воно перетинається з потрійною функцією дезінформації:** а) Висвітлення дезінформації та пов'язаних проблем, як-от мережі цифрової змови, конфлікти та ультраправий екстремізм, є тригером для посилення атак на журналісток; б) тактика дезінформації регулярно використовується в цілеспрямованих багатоплатформних онлайн-атаках на журналісток; в) ті, хто поширює дезінформацію, вдаються до жінконеадекватного переслідування, цькування та погроз журналісткам, щоб підірвати довіру суспільства до критичної журналістики та фактів загалом.

Навіщо потрібен цей інструмент?

Мета моніторингу актів цькування, залякування та насильства щодо журналістів полягає у **запобіганні ескалації таких атак**, зокрема до рівня завдання офлайн-шкоди. Цей підхід знаходить підтримку у **Цілях сталого розвитку ООН (ЦСР)**. **ЦСР 16: Сприяння побудові мирного та інклюзивного суспільства задля сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях.**⁷ Ціль 16.10: “Забезпечити доступ громадськості до інформації та захистити основні свободи відповідно до національного законодавства та міжнародних угод”. Відповідно до цієї цілі, показник 16.10.1 охоплює **“кількість підтверджених випадків вбивства, викрадення, насильницького зникнення, свавільного затримання та катування журналістів, пов'язаних з ними представників засобів масової інформації, проф-**

⁷ Ціль сталого розвитку 16: <https://sdgs.un.org/goals/goal16>.

спілкових діячів і правозахисників за попередні 12 місяців”. Це доповнюється Рішенням Ради міністрів ОБСЄ № 3 щодо безпеки журналістів від 2018 р.,⁸ в якому держави-учасниці ОБСЄ визнали руйнівні наслідки онлайн-переслідувань журналісток, відзначили загрози свободі ЗМІ, які створюють атаки на журналісток через їхню роботу, зокрема за допомогою цифрових технологій. Держави-учасниці також зобов'язалися враховувати гендерну перспективу у вирішенні питань безпеки журналістів.

За деякими оцінками, близько 50% індикаторів ЦСР, визначених для вимірювання та моніторингу досягнення цілей, **бракує прийняттого охоплення країни та узгоджених методологій.**⁹ З цим пов'язані інші проблеми, що впливають на моніторинг, як-от: доступ до даних (що розглядаються компаніями соціальних мереж як пропріетарні); слабкі та непослідовні методології; презюмований західний ухил; проблеми з порівнянням, особливо щодо обставин порушень проти журналістів, тривалою (лонгitudною) точністю (оскільки методології, як правило, змінюються з часом і в залежності від суб'єкта), а також численні проблеми, пов'язані зі збором і категоризацією даних, зокрема не тільки визначення порушень, але й те, кого включати (а кого не включати) до підрахунків.

Дані, окрім кількості вбитих журналісток, обмежені та непослідовні, тоді як дані про онлайн-переслідування, атаки та образи ще більш різноманітні.

Нинішні недоліки моніторингу онлайн-насильства щодо журналісток можна розділити на **три основні проблеми: відсутність доступу до даних, відсутність методологічної послідовності та відсутність належного моніторингу.**¹⁰

Але також існують значні прогалини в сферах гендерно-аспектного моніторингу та поданні звернень про атаки із застосуванням цифрових засобів проти журналісток. Це передбачає необхідність враховувати підвищені ризики, пов'язані з мережевим жіноконенависництвом, і важливу вимогу стосовно підходів до збору та аналізу даних з гендерною розбивкою. Отже, існує очевидна потреба у більш систематичному моніторингу та поданні звернень про онлайн-порушення проти журналісток, з використанням підходу, що ґрунтується на правах людини.

Основні прогалини моніторингу:

- Необхідність застосування **гендерно-чутливих і гендерно-аспектних** підходів до збору та поширення даних.
- Потреба в **цифровій грамотності** та навичках **аналізу цифрових даних** в організаціях, які здійснюють моніторинг.

⁸ Рішення Ради міністрів Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) № 3 щодо безпеки журналістів, 2018: <https://www.osce.org/files/mecdec0003%20safety%20of%20journalists%20en.pdf>.

⁹ <https://www.cgdev.org/blog/230-indicators-approved-sdg-agenda>.

¹⁰ Harrison, J., Maynard, D. and Torsner, S. Strengthening the Monitoring of SDG 16.10.1 and the Manifestations of Violations against Journalists through an Events-based Methodology. Journal of Media and Communication, vol. 8, no. 1: Rethinking the Safety of Journalists [Гаррісон Дж., Мейнард Д. і Торснер С. Посилення моніторингу ЦСР 16.10.1 і проявів порушень щодо журналістів з використанням методології на основі подій // Журнал медіа та комунікації, вип. 8, № 1: Переосмислення безпеки журналістів], 2020.

- Потреба в **гарантованому і безкоштовному доступі до великих масивів даних**, які зберігаються компаніями соціальних мереж з метою моніторингу та ескалації реагування на загрози безпеці, з якими стикаються журналістки онлайн.

Необхідність поглибленого контекстуального аналізу

Онлайн-атаки та погрози можуть набувати різних форм, як описано вище, тому **важливо, щоб відстежувався весь спектр переслідування, а не лише найекстремальніші випадки**. Хоча відносно “незначне” переслідування, взяте окремо, може здаватися тривіальним, якщо воно здійснюється в певних масштабах протягом тривалого часу та як частина мережевого та/або організованого масового цькування, його вплив може мати важкі психологічні наслідки та вказувати на потенційну ескалацію аж до завдання серйозної шкоди. Так само, оскільки онлайн-насильство поширюється на інших, і це поширення саме по собі може бути ознакою ескалації, атаки на членів родини, колег та джерела журналістів, які стали об’єктом переслідування, є важливим аспектом, а тому їх також слід фіксувати та відстежувати.

Запобігання онлайн-насильству щодо журналісток вимагає розуміння складної природи та всього часового та ситуаційного контексту, в якому здійснюється переслідування. Замість того, щоб просто покладатися на підрахунки інцидентів, це передбачає проведення системного вивчення онлайн-повідомлень (зокрема тих, що містяться в аудіо-, відео-контенті та зображеннях) і аналізу переслідування у ширшому контексті повідомлень на адресу та від журналіста, який є об’єктом атаки. **Це також вимагає методів, інструментів та індикаторів, які потім можна розвинути для виявлення, прогнозування та, зрештою, надання допомоги у запобіганні ескалації онлайн-переслідування, цькування й атак на журналістів у ще серйозніші ситуації – як онлайн, так і офлайн.**¹¹

Такий підхід вимагає **глибшої цифрової грамотності і навичок аналізу цифрових даних** в організаціях, які здійснюють такий моніторинг – від ЗМІ та організацій громадянського суспільства до держав і міжурядових суб’єктів. У той час як навички цифрової грамотності можна розвинути шляхом навчання та обміну знаннями між окремими особами та організаційними суб’єктами, в організаціях, які здійснюють моніторинг, де можливості збору та аналізу цифрових даних не існують і не можуть бути розвинуті, ймовірно, знадобиться співпраця з експертами (напр., у галузі комп’ютерних наук).

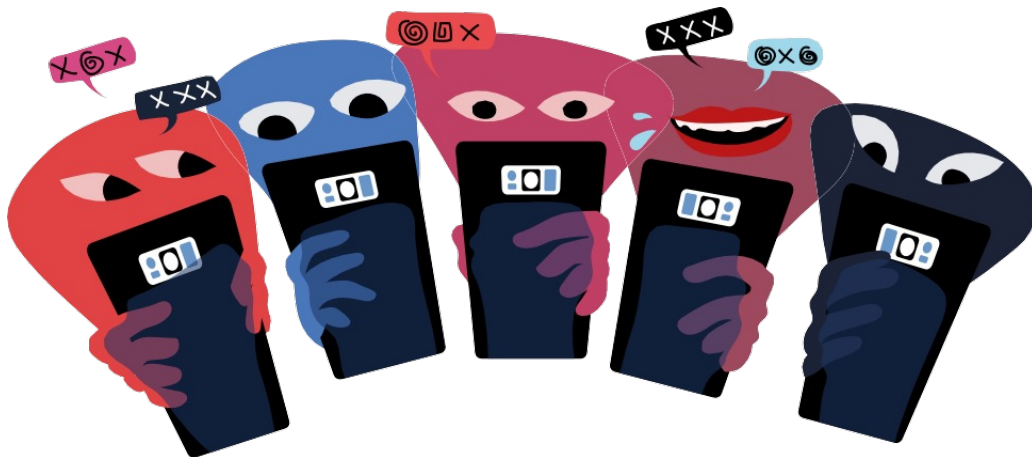
Виклики, пов’язані з отриманням доступу до даних

Ефективний моніторинг, фіксація та подання звернень про ескалацію онлайн-насильства щодо журналісток залежить від безперешкодного та гарантованого **доступу до великих масивів даних, які зберігаються компаніями соціальних мереж** (напр., Meta, Google, Twitter, TikTok) для незалежних дослідників та

¹¹ Наразі Міністерство закордонних справ і Співдружності та розвитку Великої Британії залучило авторів для розробки науково обґрунтованої системи оповіщення про онлайн-насильство та реагування.

експертів у громадянському суспільстві та журналістиці. Однак такі компанії дедалі більше обмежують і монетизують такий доступ на шкоду зусиллям цих організацій із забезпечення безпеки журналісток. Водночас вони скорочують свій персонал з політики в галузі прав людини та безпеки, підриваючи власну компетенцію та здатність відстежувати порушення на внутрішньому рівні.

Ось чому **життєво важливо, щоб регуляторні зусилля, зосереджені на соціальних мережах, передбачали вимоги щодо прозорості та підзвітності**, починаючи з прямого доступу до конвеєрів даних для дослідників з академічних кіл та організацій громадянського суспільства, а також інформаційних агенцій, які дотримуються практики збору та аналізу даних в етичний та конфіденційний спосіб. Від технічних компаній також слід вимагати відстежувати й прозоро повідомляти про онлайн-насильство щодо журналісток (та інших груп) кожною мовою та в кожному регіоні, де вони працюють.

РОЗДІЛ 2:

15 ключових індикаторів ескалації онлайн-насильства

Наступні **15 індикаторів ескалації онлайн-насильства** можуть бути використані компаніями соціальних мереж, міжурядовими організаціями, державами, інформаційними агенціями, громадянським суспільством і академічними колами для оцінки загроз і скерування моніторингу та фіксації (див. Розділ 3) онлайн-насильства щодо журналісток.

Ці отримані в результаті дослідження індикатори відображають сигнали, пов'язані з розвитком систем моніторингу та реагування, призначених для вжиття заходів у випадках онлайн-атак на журналісток.

Вони спираються на:

- **9 міждисциплінарних тематичних досліджень великих масивів даних** на основі показових випадків онлайн-насильства на регіональному та глобальному рівнях для формування реактивних заходів ОБСЄ: Кармен Арістегі (Мексика), Рана Айюб (Індія), Керол Кадвалладр (Велика Британія), Дафна Каруана Галіція (Мальта), Гада Уейс (Ліван), Марія Ресса (Філіппіни), Маріанна Спрінг (Велика Британія), Феріал Хаффаджі та Паулі ван Вік (Південна Африка);¹²
- **Контекстуальні дослідження в 15 країнах;**¹³
- **Експертні консультації з міжнародними журналістами, юристами-правозахисниками, організаціями громадянського суспільства та тематичними експертами;**¹⁴

¹² Ці тематичні дослідження великих масивів даних, що включають аналіз близько 18 млн постів у соціальних мережах, були підготовлені дослідниками ICFJ та комп'ютерними спеціалістами Університету Шеффілда за дорученням ЮНЕСКО та Міністерства закордонних справ, Співдружності та розвитку Великої Британії (2021-2023). Вони лягли в основу системи оповіщення про онлайн-насильство та реагування, яку наразі розробляють автори: <https://www.icfj.org/our-work/online-violence-big-data-case-studies>.

¹³ Бразилія, Мексика, Польща, Сербія, Велика Британія, США, Швеція, Шрі-Ланка, Пакистан, Філіппіни, Кенія, Нігерія, Південна Африка, Ліван, Туніс. Підготовлено ICFJ для ЮНЕСКО міжнародною групою дослідників за дорученням ЮНЕСКО. Ознайомитися з підсумком аналізу випадків з практики для відповідної країни можна за посиланням: <https://www.icfj.org/our-work/chilling-global-study-online-violence-against-women-journalists> (с. 250-311).

¹⁴ Зокрема три дослідницькі консультації з понад 30 міжнародними експертами та практиками в Перуджі та Нью-Йорку 2022-2023.

- Валідація через низку **Консультацій під керівництвом Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ** з журналістами, редакторами, організаціями громадянського суспільства та представниками держав-членів.¹⁵

Кожен індикатор супроводжується **індивідуалізованими настановами з моніторингу для реагувальників**. Низка аспектів настанов з моніторингу дублюється в різних індикаторах, дозволяючи оцінити окремий інцидент і детально зафіксувати його з посиланням на той чи інший індикатор.

15 індикаторів ескалації ґендерно-зумовленого онлайн-наси́льства **1. Погрози вбивством та зґвалтуванням**

Погрози вбивством та зґвалтуванням є ознаками цілеспрямованого онлайн-наси́льства щодо журналісток, що вказує на серйозну схильність до ескалації. 25% журналісток, які відповіли на [опитування ICFJ-ЮНЕСКО](#) щодо [онлайн-наси́льства](#) (2020), повідомили **про отримання погроз вбивством або погроз загальним фізичним наси́льством**, тоді як 18% сказали, що зазнали погроз сексуальним наси́льством. У кожному з показових випадків, досліджених авторами, були присутні численні онлайн-погрози зґвалтуванням та вбивством. **В одному з епізодів Дафна Каруана Галіція була вбита на Мальті в 2017 р. після того, як стала об'єктом кампанії онлайн-наси́льства, що містила такі погрози.** Зокрема, [офіційне розслідування](#) загибелі Каруани Галіції вказало на **зв'язок між онлайн-наси́льством щодо журналістки та її жорстоким убивством**.¹⁶ У той час як до однієї правдоподібної погрози вбивством чи зґвалтуванням слід ставитися дуже серйозно та подавати звернення до відповідних органів, якщо це доцільно, коли такі погрози надходять у певних масштабах або коли вони надходять з невеликим інтервалом, ризик є надзвичайно високим.

Інші приклади з регіону ОБСЄ:

- **Севгіль Мусаєва** (Україна) [отримала](#) повідомлення у Facebook у червні 2022 р. такого змісту: “Севгіль, мені здається, що тобі переріжуть горло. Не знаю, хто і коли – але тікай”. Вона та співробітники редактованого нею інтернет-видання “Українська правда” отримували погрози вбивством (здебільшого анонімно) у зв'язку з [висвітленням діяльності](#) місцевих посадовців, які публікувались у відкритому онлайн-доступі та через особисті повідомлення, що надси́лалися на їхні облікові записи в соціальних мережах і на телефони.^{17 18}

¹⁵ Включно з подіями в Скоп'є, Бішкеку та Відні 2022-2023.

¹⁶ Громадське розслідування, Фонд Дафни Каруани Галіції, 2021: <https://www.daphne.foundation/en/justice/public-inquiry>.

¹⁷ Ukrainian journalists Sevghil Musaieva and Sonia Lukashova receive death threats [Українським журналістам Севгіль Мусаєвій та Соні Лукашовій погрожують вбивством]: <https://cpj.org/2022/06/ukrainian-journalists-sevghil-musaieva-and-sonia-lukashova-receive-death-threats/>.

¹⁸ Україна: Online Harassment Of Journalists At Ukrainska Pravda Following Report On Politicians – CFWIJ Calls On Ukrainian Authorities To Investigate [Онлайн-цькування журналістів “Української правди” після публікації про політиків – CFWIJ закликає українську владу провести розслідування], CFWIJ, 2023: <https://www.womeninjournalism.org/threats-all/ukraine-online-harassment-of-journalists-at-ukrainska-pravda-following-report-on-politicians-cfwij-calls-on-ukrainian-authorities-to-investigate>.

- **Єлена Обучина** (Сербія), журналістка Nova S TV, отримувала прямі повідомлення у Twitter з **погрозами** посадили її на палю та спалити в сексуалізованому контексті.¹⁹
- **Хале Генюльташ** (Туреччина), відомий репортер онлайн-порталу новин Gazeteduvar, згадала один погрозливий твіт: “Щоб ти потонула у власній крові”. У відповідь на її висвітлення діяльності джихадистської збройної групи ІДІЛ у Туреччині вона також отримала електронний лист із відео, на якому хлопчик відрубає голову невідомому чоловіку. Протягом наступних кількох днів вона отримувала телефонні дзвінки з Раки, сирійського міста, яке на той час перебувало під контролем ІДІЛ. Через кілька днів після публікації розслідування про тисячі зниклих безвісти жінок-єзидів, викрадених озброєними групами джихадистів в Іраку, Генюльташ зателефонував чоловік, який чітко та спокійно погрожував їй (турецькою мовою) **вбивством** і назвав її адресу. У результаті турецька влада тимчасово призначила її офіцера дистанційного захисту.²⁰
- **Арзу Гейбуллаєва** (Азербайджан) вперше отримала **погрози вбивством** через Facebook у 2014 р., коли була репортером турецько-вірменської газети Agos. Гейбуллаєвій сказали, як її слід вбити і де поховати. Потім почали надходити погрози згвалтуванням та інші сексуальні погрози. Ці погрози продовжили надходити в **2020 р.**, після того, як вона переїхала задля власної безпеки.²¹
- Сербка **Йована Глігорієвич** повідомила про погрози сексуальним насильством.²² Її продовжують цькувати за те, що вона відкрито розповідає про переслідування, з яким вона стикнулася, а онлайн-жарти від тролів пропонують їй вчинити самогубство. У 2020 р., під час пандемії COVID-19, вона також отримала недвозначну погрозу вбивством у своєму обліковому записі в Instagram. Зловмисника затримали невдовзі після того, як вона повідомила про погрозу.
- Журналістка-фрілансерка з Північної Македонії **Таня Мілевська**, яка базується в Брюсселі, **отримує онлайн-погрози**, коли пише про геополітичні питання. У 2020 р. вона написала у Twitter, що отримала таке повідомлення: “Якщо у вашому під’їзді вимкнеться світло, раджу стати на коліна і молитися”.²³

19 Terrible Threats to Journalist Jelena Obucina in Serbia [Жахливі погрози журналістці Єлені Обучині у Сербії], Safejournalists.net, 2022: <https://safejournalistsnet/portfolios/safejournalists-terrible-threats-to-journalist-jelena-obucina-in-serbia/>.

20 Turkish journalist receives threat after story on sale of Yazidi girl by ISIL in Ankara, Stockholm Center for Freedom (SCF) [Турецька журналістка отримує погрози після історії про продаж єзидської дівчинки ІДІЛом в Анкарі], Стокгольмський центр свободи (SCF), 2018: <https://stockholmfcf.org/turkish-journalist-receives-threat-after-story-on-sale-of-yazidi-girl-by-isil-in-ankara/>.

21 Azerbaijan: Hateful Online Attacks Against Journalist Arzu Geybullayeva Over Her Views [Азербайджан: Ненависницькі онлайн-атаки на журналістку Арзу Гейбуллаєву через її погляди], CFWIJ, 2020: <https://www.womeninjournalism.org/threats-all/azerbaijan-hateful-online-attacks-against-journalist-arzu-geybullayeva-over-her-views> та через проект ОБСЄ #SOFJO, 2019: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/9/391031.pdf>.

22 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 80).

23 #ReportIt: Sharing solidarity with journalists facing sexist online harassment [Визнаючи солідарність з журналістами, які стикаються з сексистським онлайн-цькуванням], Mapping Media Freedom, 2021: <https://www.mappingmediafreedom.org/2021/03/08/reportit-sharing-solidarity-with-journalists-facing-sexist-online-harassment/> та Journalist Tanja Milevska Gets Hate Speech And Sexist Comments Over Her Coverage On The Election Campaign [Журналістка Таня Мілевська отримала ненависницькі та сексистські коментарі через її висвітлення передвиборчої кампанії], CFWIJ, 2020: <https://www.womeninjournalism.org/threats-all/northmacedonia-journalist-tanja-milevska-gets-hate-speech-and-sexist-comments-over-her-coverage-on-the-election-campaign>.

- Фінська журналістка-розслідувачка з національного мовника **Уле Джессіка Аро** отримала нічний телефонний дзвінок з номера в Україні зі звуками стрілянини. Вона отримувала текстові повідомлення та електронні листи, у яких її називали “натівською шльондрою” і “натівським наркодилером”. У повідомленні від її померлого батька стверджувалося, що він “спостерігає за нею”.²⁴
- **Рена Нетъес** (Нідерланди) сказала, що отримувала погрози вбивством з коротким інтервалом у січні 2023 р. від Робітничої партії Курдистану (РКК, яка визнана терористичною організацією Туреччиною, Європейським Союзом та кількома іншими країнами) та від ополчення сирійських курдів під назвою Загони народної оборони (YPG).²⁵
- **Борока Парашка** (Угорщина/Румунія), яка працює на угорськомовній громадській радіостанції в Румунії, отримувала погрози вбивством у зв'язку з висвітленням нею прав людини та прав меншин. У листопаді 2022 р. політик з угорського ультраправого руху “Наша Батьківщина” публічно заявив про підвищення або “усунення” журналістики.²⁶
- Македонська журналістка **Мері Йордановська** зазнає онлайн-насильства з 2009 р.²⁷ Вона повідомляє, що коли вона публікує критичні репортажі про політику, їй, зазвичай, надходять погрози згвалтуванням на її обліковий запис у Facebook.
- У 2014 р. **шведська журналістка** повідомила в поліцію про отримання низки погроз.²⁸ Проте суд постановив, що наведене нижче погрозливе твердження захищено положеннями про свободу слова через його загальний характер: “Для мене гендерна рівність – це коли ти б'єш сексистську шльондру-феміністку в піхву великим ножем”.
- **Сільвія Бенчівеллі** (Італія), яка зазнала підбурювання до згвалтування через відео на YouTube у відповідь на її репортажі з протидії дезінформації.²⁹
- **Наталія Жаба** (Польща) зазнавала неперервного цькування з боку зловмисника, який надсилав порнографічні зображення та описував сексуальні ситуації, які він уявляв, коли вона робила репортажі з Балкан.³⁰

24 Effort to Expose Russia's 'Troll Army' Draws Vicious Retaliation [Викриття російської “армії тролів” спричинило злісну помету], NYT, 2016: https://www.nytimes.com/2016/05/31/world/europe/russia-finland-nato-trolls.html?_r=0 та Jessikka Aro: How pro-Russian trolls tried to destroy me [Джессіка Аро: Як проросійські тролі намагалися мене знищити], BBC, 2017: <https://www.bbc.com/news/blogs-trending-41499789>.

25 Нетъес у Villamedia, 2023: <https://www.villamedia.nl/artikel/re-na-netjes-ontvangt-expliciete-doodsbedreigingen-wat-ze-willen-is-dat-ik-stop-met-schrijven-dat-ga-ik-niet-doen>.

26 Угорський політик обговорює підвищення журналістки Бороки Парашки, Платформа Ради Європи для безпеки журналістів, 2022: <https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107638184:globalSearch=false>.

27 Журналістки зазнали онлайн-атаки | Мері Йордановська, YouTube-сторінка Birn Balkans, 2019: <https://www.youtube.com/watch?v=kGOn2alno9s>.

28 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 218).

29 How to deal with trolls, conspiracy theorists and hoax spreaders on the web [Як боротися з троями, теоретиками змови та особами, що поширюють містифікації в мережі], IJF, 2014: <https://www.journalismfestival.com/news/how-to-deal-with-trolls-conspiracy-theorists-and-hoax-spreaders-on-the-web/>.

30 Як розповіли авторам, у цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022.

- **Джоанна Чю** (Канада), старший репортер *Toronto Star*, написала: “Вони сказали, щоб я підготувала свою шию, бо вони йдуть до мене додому, щоб відтяти мені голову – це жах”.³¹
- **Апурва Мандавіллі** (США) з *New York Times* отримувала аналогічні погрози вбивством:³² “Електронні листи насправді гірші, тому що вони більш приватні... що мені треба публічно відтяти голову... що я брешу. Мені повинно бути соромно за себе. Я не заслуговую на життя. Один сказав: “Сподіваюся, ти заразишся вірусом і задихнешся...дуже неприємні та огидні електронні листи”.
- **Справа Шерон Ні Беолайн** (Ірландія) є “раннім прикладом переслідувача, який створював те, що зараз відомо як діпфейки”.³³ У 2018 р. переслідувача журналістки та ведучої RTÉ засудили до чотирьох з половиною років позбавлення волі за її цькування. Офіцери також виявили 217 приватних повідомлень, у яких зловмисник згадував Ні Беолайн, обговорюючи тортури, вбивства та екстремальне сексуальне насильство.
- **Тімеа Каріп** (Угорщина) з *Index.Hu* повідомила у 2016 р., що отримувала “жорсткі порнографічні зображення електронною поштою разом з коментарями, що описували її участь у примусовому статевому акті”, і це частково пояснює, “чому деякі журналістки навмисно не включали свої авторські імена в особливо делікатних статтях і приховували свою ідентичність у Facebook – як політика, так і жіноча стаття є факторами ризику для цькувань”.³⁴
- **Вілья Кійслер** (Естонія) стала об’єктом цькування у 2019 р. у Facebook з боку троя, який також переслідував політиків: “Незабаром настане ваш судний день, коли бумеранг, який ви кинули, повернеться до вас великою карою”.³⁵ Численні отримані погрози вона об’єднала в одну заяву і звернулася до поліції, але “нічого не сталося”.
- **Марія Моран** (Іспанія) азнала переслідувань з погрозами зґвалтуванням, а її 18-місячну дитину ображали (зокрема, називали байстріюком, якого не впізнав батько-футболіст), після того, як спортивний журналіст поставив запитання на футбольній прес-конференції у травні 2023 р.³⁶

31 I've lost track of how many threats I've received. That's how common online hate is [Я втратила лік отриманим погрозам. Ось наскільки поширена онлайн-ненависть], *Toronto Star*, 2021: <https://www.thestar.com/news/canada/2021/06/29/ive-lost-track-of-how-many-threats-ive-received-thats-how-common-online-hate-is.html>.

32 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 150).

33 Legal Responses to Online Harassment and Abuse of Journalists: Perspectives from Finland, France and Ireland [Правова відповідь на онлайн-цькування та переслідування журналістів: погляди Фінляндії, Франції та Ірландії], ОБСЄ та IPI, 2021: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/6/413552.pdf>.

34 At Hungary's Index.hu, online abuse 'comes with the job' [На угорському ресурсі Index.hu онлайн-переслідування “є невід’ємною частиною роботи”], IPI Media, Re:Baltica, 2016: <https://ipi.media/at-hungarys-index-hu-online-abuse-comes-with-the-job/>.

35 “You will collect your teeth with broken fingers”. Why haters are getting away with online abuse [“Збиратимеш зуби зламаними пальцями”. Чому хейтерам сходять з рук онлайн-переслідування], Re:Baltica, 2021: <https://en.rebaltica.lv/2021/09/you-will-collect-your-teeth-with-broken-fingers-why-haters-are-getting-away-with-online-abuse/>.

36 La periodista María Morán denuncia graves amenazas por una pregunta a Ancelotti: «Que me violen, que mi hija es bastarda...» [Журналістка Марія Моран заявляє про серйозні погрози через запитання до Анчелотті: “Що мене зґвалтують, що моя донька – байстріючка...”], *20 Minutos*, 2023: https://www.20minutos.es/deportes/noticia/5123859/0/periodista-deportiva-maria-moran-amenazas-pregunta-ancelotti/?utm_source=twitter.com&utm_medium=socialshare&utm_campaign=mobile_web.

- **Ада Борович** (Польща) зазнала критики і онлайн-погроз згвалтуванням після того, як “не згадала” у репортажі, що злочин вчинили мігранти: “Цю репортерку треба згвалтувати”.³⁷

Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Зафіксуйте погрозу(-и)** (опишіть погрозу, додайте знімок екрана з погрозою, додайте URL-адресу за потреби, додайте підтвердження будь-якого переслідування з використанням зображень, напр., фотографії, меми).
- **Встановіть особу зловмисника(-ів)** (напр., ім'я користувача/дескриптор; місцезнаходження [з використанням інформації про геолокацію чи інших криміналістичних інструментів]; використаний номер мобільного телефону; адресу електронної пошти; справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Визначте засіб комунікації/вектори/координаторів погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, текстове повідомлення, електронна пошта).
- **Визначте та відстежуйте будь-які хештеги**, використані у зв'язку з переслідуванням.
- **Проведіть оцінку ризиків щодо зловмисника(-ів)** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв'язками або якщо вони пов'язані з державним або іноземним державним суб'єктом, то ризики підвищуються).
- У серйозних випадках, якщо кількість погроз зростає або якщо йдеться про зловмисника з високим ступенем ризику, **проведіть мережевий аналіз**, щоб визначити вихідне джерело погрози, та закартуйте її поширення, якщо така можливість існує.
- **Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування**, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та виміряти швидкість і охоплення атак і масового цькування, спрямованих проти журналіста.
- **Застосуйте методи обробки природної мови**, якщо є така можливість, для аналізу домінуючих образливих термінів і тропів, використаних для переслідування, спрямованого на його об'єкт, щоб визначити рівень ризику.
- **Визначте, чи мігрувала погроза між платформами** та відстежуйте її поширення, фіксуючи всі порушення.
- **Вкажіть, чи доведено погрозу до відома правоохоронних органів**. Відстежуйте перебіг цього розслідування(-ань).
- **Вкажіть, чи було доведено погрозу до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась**. Відстежуйте перебіг цих розслідувань.

³⁷ Targeting the messenger: Journalists face an onslaught of online harassment [Переслідування через месенджер: Журналісти стикаються з хвилею онлайн-цькувань], Index on Censorship, 2019: <https://www.indexoncensorship.org/targeting-the-messenger-journalists-face-an-onslaught-of-online-harassment/>.

- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#),³⁸ [Спеціальні процедури ООН](#), [Рішення № 3](#) Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів)³⁹, і відстежуйте подальший розвиток.

2. Участь ідентифікованого або підозрюваного державного/іноземного державного суб'єкта, або політичного екстреміста

Ризики, які виникають у випадках цілеспрямованого онлайн-насилства щодо журналісток зі **встановленою чи підозрюваною причетністю державного суб'єкта або іноземного державного суб'єкта**, – **надзвичайно високі**. Ми бачимо доказ цього у випадку з провідною арабською ведучою Al Jazeera [Гадою Уейс](#), яка стала об'єктом страхітливих онлайн-атак високопосадовців як у Саудівській Аравії, так і в ОАЕ.⁴⁰ Так само десятки журналістів служби BBC Persian [зазнала онлайн-переслідувань](#) з боку іранської влади, що становить надзвичайну загрозу екстериторіальної шкоди.⁴¹ Справи, пов'язані з діяльністю державних суб'єктів, напр., [Марії Ресси](#) на Філіппінах, також безпосередньо стосуються проблеми безкарності. Крім того, вони часто передбачають активізацію партійних чи державних ЗМІ для **підбурювання або розпалювання цілеспрямованих онлайн-атак** на журналісток (див. Індикатор 15). **Цей вид загрози посилюється в контексті збройного конфлікту**.

Прикладами з регіону ОБСЄ є:

- **Севгіль Мусаєва** (Україна), яка описала “психологічні атаки” з боку представників суб'єкта репортажів її видання – заможних українців у Дубаї під час війни. До оприлюднення результатів розслідування фахівці зі зв'язків з громадськістю та політологи заявили, що, на їхню думку, замішаний у цій справі політик готувався використовувати ботоферму або мережу маніпульованих облікових рахунків у соціальних мережах для **“атаки”** на журналістів та “Українську правду”.⁴²

38 Рада Європи, Репортери без кордонів, Міжнародна федерація журналістів, Європейська федерація журналістів, Асоціація європейських журналістів та ARTICLE 19 підписали меморандум про взаєморозуміння у 2014 р.; зараз 14 міжнародних НУО та асоціацій журналістів є партнерами платформи, де публікуються сповіщення (а іноді відповіді): <https://www.coe.int/en/web/civil-society/platform-for-the-safety-of-journalists#:~:text=The%20Platform%20for%20the%20safety,Council%20of%20Europe%20member%20states>.

39 У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018.

40 1) Posetti, J., Maynard, D., al-Kaisy, A., Harb, Z., and Shabbir, N [Посетті Дж., Мейнард Д., аль-Кайсі А., Харб З., і Шаббір Н.], ICFJ, 2023: https://www.icfj.org/sites/default/files/2023-02/ICFJ_BigData_Ghada%20Oueiss_Online%20Violence.pdf 2) також опубліковано в рамках проєкту Forbidden Stories' Story Killers: <https://www.icfj.org/our-work/online-violence-big-data-case-studies>.

41 UN Raises 'Grave Concern' with Iran Over Harassment of BBC News Persian Staff [ООН висловлює “серйозне занепокоєння” Ірану через переслідування персоналу BBC News Persian], Doughty Street Chambers, 2022: <https://www.doughtystreet.co.uk/news/un-raises-grave-concern-iran-over-harassment-bbc-news-persian-staff>.

42 1) У цитованій публікації: CFWIJ, 2023: <https://www.womeninjournalism.org/threats-all/ukraine-online-harassment-of-journalists-at-ukrainska-pravda-following-report-on-politicians-cfwij-calls-on-ukrainian-authorities-to-investigate> and 2) Ukrainska Pravda journalists receive menacing messages online after report on politician [Журналісти “Української правди” отримують повідомлення з погрозами в мережі після репортажу про політика], CPJ, 2023: <https://cpj.org/2023/02/ukrainska-pravda-journalists-receive-menacing-messages-online-after-report-on-politician/>.

- **Еллісон Морріс** (Північна Ірландія), яка [подала до суду](#) на політика за підбурювання до масового цькування проти неї (і перемогла) у 2019 р. Поза судовою залом вона висловила пресі свої сподівання, що ця справа надіслала “...дуже сильний сигнал про те, що жінки в ЗМІ чи будь-якій іншій публічній ролі не є об’єктом полювання для онлайн-переслідування жінконебезпечного характеру”.⁴³
- Голландська журналістка **Рена Нетъес**, яка повідомила, що у січні 2023 р. їй погрожували вбивством РКК та YPG, а також були здійснені спроби злому її облікових записів.⁴⁴
- **Хале Генюльташ** (Туреччина), Gazeteduvar, неодноразово отримувала [погрози](#) вбивством після висвітлення діяльності ІДІЛ у Туреччині (див. детальний приклад у розділі Індикатор 1.)⁴⁵
- **Євгенію Карл** (Словенія) лідер опозиційної партії Янез Янша [назвав](#) “шльондрою” в Twitter. У той час Карл працювала на національному словенському телевізійному каналі (RTVSLO).⁴⁶

Настанови

- **Зафіксуйте погрозу(-и)** (опишіть погрозу, додайте знімок екрана з погрозою, додайте URL-адресу за потреби, додайте підтвердження будь-якого переслідування з використанням зображень, напр., фотографії, меми).
- **Встановіть особу зловмисника(-ів)** (напр., ім’я користувача/дескриптор; місцезнаходження [з використанням інформації про геолокацію чи інших криміналістичних інструментів]; використаний номер мобільного телефону; адресу електронної пошти; справжнє ім’я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Визначте засіб комунікації/вектор/координаторів погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, текстове повідомлення, електронна пошта).
- **Визначте та відстежуйте будь-які хештеги**, використані у зв’язку з переслідуванням.
- **Проведіть оцінку ризиків щодо зловмисника** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв’язками або якщо вони відомі зв’язками з державним або іноземним державним суб’єктом, то ризики підвищуються).

⁴³ Ex-DUP MLA McCausland apologises to Irish News reporter [Колишній депутат законодавчих зборів від Демократичної юніоністської партії (DUP) МакКосленд вибачився перед репортером Irish News], BBC, 2019: <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-48258135>.

⁴⁴ У цитованій публікації: Villamedia, 2023.

⁴⁵ У цитованій публікації: SCF, 2018.

⁴⁶ Called a prostitute by the prime minister, a Slovenian journalist tells her story [Прем’єр-міністр назвав шльондрою, словенська журналістка розповідає свою історію] Global Voices, 2021: <https://globalvoices.org/2021/03/09/called-a-prostitute-by-the-prime-minister-a-slovenian-journalist-tells-her-story/>

- **Відстежуйте онлайн-активність зловмисника**, щоб випередити потенційну ескалацію.
- У серйозних випадках, якщо кількість погроз зростає або якщо йдеться про зловмисника з високим ступенем ризику, **проведіть мережевий аналіз**, щоб визначити вихідне джерело погрози, та закартуйте її поширення, якщо така можливість існує.
- **Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування**, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та виміряти швидкість і охоплення атак і масового цькування, спрямованих проти журналіста.
- **Застосуйте методи обробки природної мови**, якщо є така можливість, для аналізу домінуючих образливих термінів і тропів, використаних для переслідування, спрямованого на його об'єкт, щоб визначити рівень ризику.
- **Визначте, чи мігрувала погроза між платформами** та відстежуйте її поширення.
- **Вкажіть, чи було доведено погрозу до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась, та/або правоохоронних органів** і відстежуйте перебіг цих розслідувань.
- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#),⁴⁷ Спеціальні процедури ООН, [Рішення № 3](#) Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів)⁴⁸, і відстежуйте подальший розвиток.

3. Близькість до нападників і відносний рівень загрози, пов'язаної зі зловмисниками (напр., президенти, організовані злочинні угруповання та воєнізовані формування)

Коли онлайн-насильство вчиняється впливовими та/або небезпечними суб'єктами (напр., державними суб'єктами, політичними лідерами, релігійними лідерами, урядовцями, злочинними угрупованнями, співробітникам збройних сил та воєнізованих формувань), ризик ескалації (зокрема офлайн) значно зростає. **Чим могутніший або впливовіший зловмисник, тим більший ризик цифрового масового цькування та перенесення насильства злочинцями в офлайн.** В опитуванні ICFJ-ЮНЕСКО 37% журналісток-респонденток назвали політичних суб'єктів основними винуватцями онлайн-насильства, якого вони зазнали. **Екстремістські політичні діячі** (напр., ультраправі політичні лідери) **становлять типову загрозу.** Дослідники зафіксували випадки в США, Великій Британії, Південній Африці,

⁴⁷ Рада Європи, Репортери без кордонів, Міжнародна федерація журналістів, Європейська федерація журналістів, Асоціація європейських журналістів та ARTICLE 19 підписали меморандум про взаєморозуміння у 2014 р.; зараз 14 міжнародних НУО та асоціацій журналістів є партнерами платформи, де публікуються сповіщення (а іноді відповіді): <https://www.coe.int/en/web/civil-society/platform-for-the-safety-of-journalists#:~:text=The%20Platform%20for%20the%20safety,Council%20of%20Europe%20member%20states>.

⁴⁸ У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018.

Мексичі, Пакистані, Філіппінах і Бразилії (серед інших), коли високопоставлені політичні діячі, виключно з президентами, підбурювали або розпалювали онлайн-наси́льство щодо журналісток. Близькість зловмисника до об'єкта переслідування також є важливим наскрізним показником, особливо якщо вони перебувають у межах легкої досяжності.

Прикладами з регіону ОБСЄ є:

- Сербська журналістка **Бранкица Станкович**, яка є позивачем у низці [поточних справ](#) щодо цілеспрямованого онлайн-наси́льства в Сербії.⁴⁹ Вона висвітлювала зв'язки між бандами та політичними діячами. Поліція виявила, що шквал онлайн-та офлайн-погроз на її адресу надходив від групи найвідоміших злочинців Сербії, які вбили першого демократично обраного прем'єр-міністра Сербії Зорана Джінджича в 2003 р. Раніше Станкович жила під охороною поліції протягом п'яти років з 2004 р. по 2009 р.
- **Борока Парашка** (Угорщина/Румунія), репортер угорськомовної громадської радіостанції в Румунії, яка [отримувала](#) погрози вбивством від політичного діяча (детальніше див. Індикатор 1).⁵⁰
- **Йована Глігорієвич** (Сербія), яка [стала об'єктом](#) 28-хвилинного відео, створеного YouTube-інфлюенсером і двома представниками ультраправої політичної організації, які звинуватили її в тому, що вона є "головним джерелом падіння Сербії".⁵¹
- **Анті Пазіану** (Греція), яка [азнала](#) переслідувань у вересні 2017 р. після того, як лідер крайнього правого руху звинуватив її в упередженості, опублікувавши її фотографію з футбольною командою біженців, про яку вона писала на грецькому острові Лесбос. Це "викликало хвилю образ і словесного сексуального цькування як онлайн, так і офлайн".⁵² (Див. Індикатор 8 для прикладів офлайн-шкоди, пов'язаної з онлайн-наси́льством).
- **Емілія Шеркан** (Румунія) повідомила про а [скандал з плагіатом](#) за участю політика, що викликало низку онлайн-атак.⁵³ У цьому контексті їй було надіслано повідомлення від невідомого у Facebook⁵⁴, яке містило особисті фотографії, зроблені 20 років тому її тодішнім нареченим.

49 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 66).

50 У цитованій публікації: Council of Europe Safety of Journalists Platform [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів], 2022.

51 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 44).

52 Online harassment brings special risks for freelance journalists [Онлайн-переслідування несе особливий ризик для журналістів-фрілансерів], IPI, 2017: <https://ipi.media/online-harassment-brings-special-risks-for-freelance-journalists/>.

53 Romanian education minister resigns after plagiarism accusations [Міністр освіти Румунії йде у відставку після звинувачень у плагіаті], Reuters, 2022: <https://www.reuters.com/world/europe/romanian-education-minister-resigns-after-plagiarism-accusations-2022-09-30/>.

54 Romanian Journalist Emilia Șercan Victim of Smear Campaign [Румунська журналістка Емілія Шеркан – жертва наклепницької кампанії], платформа Ради Європи для безпеки журналістів: <https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107637394;globalSearch=true>.

- **Іда Ерямаа** (Фінляндія), на яку націлились ультраправі політики у 2023 р. та яка зазнала онлайн-переслідування з використанням історії її особистих стосунків.⁵⁵
- **Патриція Девлін** з Північної Ірландії змогла довести, що зазнала переслідувань з боку злочинців, чия діяльність вона висвітлювала як кримінальний журналіст для Sunday World. Вона пов'язала групи у Facebook, де зазнала переслідувань, з правдоподібні погрозами вбивством і візитами поліції, щоб попередити її про ризики вбивства, а також графіті на стіні Белфаста, які натякали, що її слід убити.⁵⁶
- **Нектарія Стамулі** (Греція) постраждала від онлайн-насилля у 2022 р. після репортажу про погіршення стандартів свободи преси у своїй країні у зв'язку зі скандалом через організацію спостереження, до якого були причетні грецькі спецслужби. Переслідування роздмухали, коли урядовий міністр дискредитував її за репортаж.⁵⁷

Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Зафіксуйте погрозу(-и)** (опишіть тип погрози [напр., погроза згвалтуванням, погроза вбивством; погроза іншим фізичним насильством; погроза завдати шкоди іншим], додайте знімок екрана на підтвердження отриманої погрози за потреби).
- **Встановіть особу зловмисника(-ів)** (напр., місцезнаходження [з використанням інформації про геолокацію чи інших криміналістичних методів], ім'я користувача/дескриптор, виключно з фотографічними чи відео доказами особи зловмисника, а також справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Проведіть оцінку ризиків щодо підозрюваного/зловмисника** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв'язками або якщо вони пов'язані з державним суб'єктом чи політичним лідером, то ризики підвищуються).
- **Визначте засіб комунікації/вектор/координаторів погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, електронна пошта, текстове повідомлення).
- **Визначте та відстежуйте будь-які хештеги**, використані у зв'язку з переслідуванням.
- **Відстежуйте цілеспрямоване переслідування на всіх платформах**, де присутній журналіст(-ка), щоб допомогти відреагувати на масове цькування, яке підвищує ризик завдання офлайн-шкоди.

55 Online threats against Finnish journalist Ida Erämaa should be investigated and condemned [Онлайн-погрози проти фінської журналістки Іди Ерямаа слід розслідувати та засудити], Рада Європи, 2023: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/online-threats-against-finnish-journalist-ida-er%C3%A4maa-should-be-investigated-and-condemned>.

56 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетти та Шаббір], 2022 (с. 188).

57 Government spokesperson discredits Politico Europe correspondent Nektaria Stamouli [Речник уряду дискредитує кореспондентку Politico Europe Нектарію Стамулі], Європейський центр свободи преси та ЗМІ (ЕСРМФ), 2022: <https://www.mapmf.org/alert/25130>.

- **Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування**, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та виміряти швидкість і охоплення атак і масового цькування, спрямованих проти журналіста.
- **Застосуйте методи обробки природної мови**, якщо є така можливість, для аналізу домінуючих образливих термінів і тропів, використаних для переслідування, спрямованого на його об'єкт, щоб визначити рівень ризику.
- **Вкажіть, чи було доведено погрозу до відомих правоохоронних органів та/або компанії/платформи**, через яку вона поширювалась, і відстежуйте перебіг цих розслідувань.
- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відомих міжурядової системи оповіщення** (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#)⁵⁸, Спеціальні процедури ООН, [Рішення № 3](#) Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів), і відстежуйте подальший розвиток.

4. Погрози, пов'язані з випадками безкарності

Особи, які вчиняють онлайн-насильство щодо журналісток підвищують рівень ризику, **погрожуючи об'єктам своїх переслідувань, посиляючись на випадки безкарного вбивства інших журналістів**. Так, на Мальті, **Каролін Маскет**, головну редакторку The Shift, погрожують підірвати бомбою, як і її вбиту колишню колегу **Дафну Каруану Галіцію**. У Північній Ірландії **Патриції Девлін** та співробітникам *Sunday World* погрожували нагадуванням про історичне безкарне вбивство співробітниці газети Марті О'Гаган. В Індії **Рана Айюб** отримувала онлайн-погрози про те, що її спіткає та сама доля, що й її вбиту подругу **Гаурі Ланкеш** (яка зазнавала онлайн-насильства перед її вбивством у 2017 р.), тоді як ліванська журналістка **Гада Уейс** отримувала погрози вбивством, як і її подруга **Джамаль Хашоггі**, яку вбили в консульстві Саудівської Аравії в Стамбулі в 2018 р. А в Бразилії журналістка **Таліта Фернандес** з *Folha da São Paulo* отримувала погрози із зображеннями вбитого журналіста Владіміра **Герцога**.

Ще приклади з регіону ОБСЄ:

- **Журналістки служби BBC Persian** (Велика Британія) стали об'єктом переслідувань з посиланням на Рухоллу Зама, журналіста у вигнанні, страченого Іраном у 2020 р. після того, як його заманили до Іраку.⁵⁹
- **Марта Янчкарова** (Словаччина), ведуча політичної програми на громадському радіо RTVS, [знала переслідувань](#) через електронну пошту та телефонні дзвінки в лютому 2023 р. після того, як крайній правий опозиційний політик з'явився на інтерв'ю замість запланованого політика, а коли їм заблокували вхід, вони

⁵⁸ У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018.

⁵⁹ У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 90).

провели прес-конференцію біля станції та почали переслідувати редакторів). Після смерті Яна Куцяка, журналіста, вбитого разом зі своєю партнеркою Мартіною Кушніровою у Словаччині, Центр розслідувань Яна Куцяка [опитав](#) 400 журналістів і [з'ясував](#) що дві третини з них отримували певної форми погрози нападом протягом останнього року.⁶⁰ Онлайн-переслідування були найпоширенішою загрозою і часто надходили через політиків із посиланням на Куцяка. У 2016 р. колишній прем'єр-міністр Роберт Фіцо назвав журналістів “брудними, антисловацькими шльондрами”.

- **Леона О'Ніл** (Північна Ірландія) зазнала переслідування після того, як була на місці події, коли у 2019 р. представники воєнізованих формувань вбили журналістку Ліру Маккі. Блогер [звинуватив](#) О'Ніл у смерті Маккі. У 2019 р. вона повідомила CPJ: “Наступного дня після того, як я уникнула смерті під час стрілянини та стала свідком вбивства колеги, я зіткнулася з сотнями повідомлень із закликами напасти, порізати, заарештувати, підпалити мене, щоб мої діти горіли в пеклі, що я брехуха і що я вигадала все, що трапалося, заради особистої вигоди. Це тривало місяцями. Мені довелося звернутися в поліцію щодо кількох осіб, які, здавалося, були одержимі заподіянням мені шкоди та збирали пожертвування, щоб “вести зі мною війну”. У деяких повідомленнях було сказано, що я не бажана у певних районах мого міста”.⁶¹

- **Зафіксуйте погрозу(-и)** (опишіть погрозу, додайте знімок екрана з погрозою, додайте URL-адресу за потреби, додайте підтвердження будь-якого переслідування з використанням зображень, напр., фотографії, мему).

Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Встановіть особу зловмисника(-ів)** (напр., ім'я користувача/дескриптор; місце знаходження [з використанням інформації про геолокацію чи інших криміналістичних інструментів]; використаний номер мобільного телефону; адресу електронної пошти; справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Визначте засіб комунікації/вектори/координаторів погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, текстове повідомлення, електронна пошта).
- **Опишіть випадок безкарності, про який згадувалося**, та потенційні наслідки для журналістів, які зазнають онлайн-переслідування.
- **Відстежуйте онлайн-активність зловмисника**, щоб випередити потенційну ескалацію.

60 1) Akcia Francesco: Vyhrazil sa redaktorke Jančkarovej, NAKA ho zadržala. Vlastnil zbraň, sudca však domovú prehliadku nepovolil [Операція “Франческо”: Він погрожував редакторці Янчкарівій, NAKA його затримала. У нього була зброя, але суддя не дозволив обшук]. Aktuality.sk, 2023: <https://www.aktuality.sk/clanok/BeDXKeC/akcia-francesco-vyhrazil-sa-redaktorke-janckarovej-naka-ho-zadrzala-vlastnil-zbran-sudca-vsak-domovu-prehliadku-nepovolil/> 2) Research: Do Slovak journalists feel safe? Ján Kuciak Investigative Center [Дослідження: Чи почуваються словацькі журналісти в безпеці? Центр розслідувань Яна Куцяка], 2023: https://icjk-sk.translate.goog/229/Vyskum-Citia-sa-slovenski-novinari-bezpecne?_x_tr_sl=sk&_x_tr_tl=en&_x_tr_hl=sk&_x_tr_pto=wapp 3) Journalism in Slovakia is under threat - on a daily basis [Журналістика в Словаччині під загрозою – щодня], VSquare, 2023: <https://vsquare.org/journalism-in-slovakia-is-under-threat-on-a-daily-basis/>

61 Q&A: Leona O'Neill on the aftermath of Lyra McKee's killing in Northern Ireland [Питання та відповіді: Леона О'Ніл про наслідки вбивства Ліри Маккі в Північній Ірландії], CPJ, 2019: <https://cpj.org/2019/12/leona-oneill-aftermath-lyra-mckee-killing-northern-ireland/>

- **Визначте та відстежуйте будь-які хештеги**, використані у зв'язку з переслідуванням.
- **Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування**, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та виміряти швидкість і охоплення атак і масового цькування, спрямованих проти журналіста.
- **Застосуйте методи обробки природної мови**, якщо є така можливість, для аналізу домінуючих образливих термінів і тропів, використаних для переслідування, спрямованого на його об'єкт, щоб визначити рівень ризику.
- **Визначте, чи мігрувала погроза між платформами** та відстежуйте її поширення (включно з усіма платформами, на яких присутній журналіст), щоб допомогти відреагувати на масове цькування, яке підвищує ризик завдання офлайн-шкоди.
- **Проведіть оцінку ризиків щодо зловмисника(-ів)** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв'язками або якщо вони пов'язані з державним суб'єктом, то ризики підвищуються).
- **Вкажіть, чи було доведено погрозу до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась.** Відстежуйте перебіг цих розслідувань.
- У серйозних випадках, якщо кількість погроз зросла або якщо йдеться про зловмисника з високим ступенем ризику, **проведіть мережевий аналіз**, щоб визначити вихідне джерело погрози, та закартуйте її поширення, якщо така можливість існує.
- **Вкажіть, чи було доведено погрозу до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась, та/або правоохоронних органів.** Відстежуйте перебіг реагування.
- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#)⁶², Спеціальні процедури ООН, [Рішення № 3](#) Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів), і відстежуйте подальший розвиток.

5. Цілеспрямовані атаки або застосування погроз щодо ідентифікованих членів родини та близьких осіб (напр., дітей)

Дослідження свідчать, що онлайн-насильство щодо журналісток **часто поширюється на близьких членів сім'ї. У деяких випадках це пов'язано з серйозними погрозами дітям.** Якщо переслідувань зазнають члени родини, ризик зростає разом із тиском і психологічною травмою. Міжнародним прикладом є погрози родині відомої мексиканки **Кармен Арістергі** – її маленький син став об'єктом переслідування та зрештою був змушений виїхати.

⁶² У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018.

Прикладами з регіону ОБСЄ є:

- **Погрози** зґвалтуванням малолітній дитина **Патриції Девлін** (Північна Ірландія) через Facebook від відомого злочинця.⁶³
- Сербська журналістка **Татьяна Войтеховські**, чия дочка **азнала переслідувань** (і мати, і дитина отримували погрози вбивством та зґвалтуванням у Twitter).⁶⁴
- Американська журналістка **Кімберлі Галкетт**, чия дочка-підліток **азнала переслідувань** в Instagram.⁶⁵
- Італійська журналістка **Грета Беккалія**, яка **стала свідком** поширення переслідування, що поширилось на її родину та редакцію, під час судового розгляду за участю чоловіка, який напав на неї, коли вона вела репортаж у прямому ефірі по телебаченню.⁶⁶
- Іспанка **Крістіна Фальярас**, чії малолітні діти **отримували погрози вбивством** після того, як у 2018 р. вона запустила у Twitter хештег #Cuéntalo (“Розкажи про це”). У 2021 р. Крістіна **залишила Twitter**: “Тут мені навіть погрожували вбивством моїм дітям. ...Twitter мені більше не потрібен, його заповнили чоловіки, і він став простором для жорстокого переслідування жінок з публічною присутністю”.⁶⁷
- **Арзу Гейбуллаєва** (Азербайджан), яка отримувала погрози, що поширились на її матір.⁶⁸
- В Іспанії, 18-місячна дитина **Марії Моран** **стала об’єктом переслідувань** як “дитина-байстрюк, не визнана батьком-футболістом”, після того, як спортивний журналіст поставив запитання на футбольній прес-конференції в травні 2023 р.⁶⁹
- Нідерландська журналістка **Рена Нетъес** публічно повідомила про **онлайн-погрози** вбивством на початку 2023 р. після переслідування членів її родини.⁷⁰
- **Євгенія Карл** (Словенія), яка подала до суду на тодішнього лідера опозиції та майбутнього прем’єр-міністра Янеза Яншу за онлайн-атаки проти неї в 2016 р.,

63 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 188).

64 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 60).

65 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 39).

66 Italy: Solidarity with harassed TV reporter Greta Beccaglia [Італія: Солідарність із переслідуваною телерепортеркою Гретою Беккалією], Міжнародна федерація журналістів (IJF), 2021: <https://www.ijf.org/media-centre/news/detail/category/gender-equality/article/italy-solidarity-with-harassed-tv-reporter-greta-beccaglia>.

67 Cristina Fallarás: “Es brutal que cueste tanto narrar la violencia machista y siempre haya un macho que te diga 'no puede ser [Крістіна Фальярас: “Це так жорстоко, що важко розповідати про чоловіче насильство, і завжди знайдеться чоловік, який скаже, що “цього не може бути”], El Diario, 2019: <https://www.eldiario.es/cultura/entrevistas/entrevista-cristina-fallarás-128-1308508.html> та Cristina Fallarás también abandona Twitter: “Este lugar acabará siendo un Forocoches” [Крістіна Фальярас також залишає Twitter: “Це місце в кінцевому підсумку перетвориться на Forocoches”, 20Minutos], 2021: <https://www.20minutos.es/noticia/4656222/0/cristina-fallarás-abandona-twitter-este-lugar-acabará-siendo-un-forocoches/>.

68 У цитованій публікації: CFWIJ, 2020 та #SOPJO ОБСЄ, 2019.

69 У цитованій публікації: 20 Minutos, 2023.

70 У цитованій публікації: Villamedia, 2023.

сказала, що тролі: “атакують моїх дітей, згадуючи їх в онлайн-публікаціях про мене або в соціальних мережах, розкидаючи їх для громадськості. Ніщо, абсолютно ніщо для них не є святим, коли йдеться про зведення рахунків зі мною”.⁷¹

Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Зафіксуйте погрозу(-и)** (опишіть погрозу, додайте знімок екрана з погрозою, додайте URL-адресу за потреби, додайте підтвердження будь-якого переслідування з використанням зображень, напр., фотографії, меми).
- **Визначте вторинну ціль/цілі погрози** (напр., члени сім'ї).
- **Визначте засіб комунікації погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, текстове повідомлення, електронна пошта).
- **Встановіть особу зловмисника** (напр., ім'я користувача/дескриптор, місцезнаходження [з використанням інформації про геолокацію та інших криміналістичних методів], використаний номер мобільного телефону, адресу електронної пошти, справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Проведіть оцінку ризиків щодо зловмисника** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв'язками або якщо вони пов'язані з державним суб'єктом, то ризики підвищуються).
- У серйозних випадках, якщо кількість погроз зросла або якщо йдеться про зловмисника з високим ступенем ризику, **проведіть мережевий аналіз**, щоб визначити вихідне джерело погрози, та закартуйте її поширення, якщо така можливість існує.
- **Визначте, чи мігрувала погроза між платформами.**
- **Відстежуйте цілеспрямоване переслідування на всіх платформах**, де присутні журналіст(-ка) і вторинний об'єкт(-и).
- **Визначте та відстежуйте будь-які хештеги**, використані у зв'язку з переслідуванням.
- **Вкажіть, чи було доведено погрозу до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась, та/або правоохоронних органів і відстежуйте розвиток.**
- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#), [Рішення N° 3 Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів](#)⁷², [Спеціальні процедури ООН](#)), і відстежуйте подальший розвиток.

⁷¹ У цитованій публікації: Global Voices, 2021.

⁷² У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів N° 3 щодо безпеки журналістів, 2018.

6. Доксинг як сигнал потенційної ескалації до фізичного вистежування та насильства

Доксинг (англ. doxxing) – це онлайн-розголошення ідентифікаційної інформації, пов'язаної з об'єктом переслідування (напр., домашня адреса, маршрути пересування, номери телефонів). Цьому сприяють технології спостереження, але це також досягається шляхом фізичного вистежування/кібервистежування і становить дуже серйозний ризик для об'єкту переслідування через додаткову уразливість до офлайн-атак, яку він створює. Коли цільовий журналіст зазнає доксингу, така дія часто супроводжується зверненням до цифрової масовки з проханням про “масове цькування”, і це може призвести до фізичного вистежування та подальшого насильства. Доксинг є дуже поширеною рисою кампаній онлайн-насильства проти журналісток і значним фактором підвищення ризику. Резонансні міжнародні справи стосуються Гади Уейс (Ліван/Катар), яка зазнала доксингу у фальшивому обліковому записі Facebook, створеному на її ім'я з розголошенням її номеру телефону.⁷³

Прикладами з регіону ОБСЄ є:

- **Мері Йордановська** (Північна Македонія) зазнавала онлайн-переслідування з 2009 р.⁷⁴ Телеведучий назвав її “ворогом суспільства” на національному телебаченні, а на своїй сторінці у Facebook піддав її доксингу, пропонуючи людям телефонувати їй за сексуальними послугами.
- Журналістка-фрілансерка з Північної Македонії **Таня Мілевська**, яка базується в Брюсселі, отримує онлайн-погрози, коли пише про геополітичні питання. Один зловмисник запропонував винагороду в розмірі 1 тис. євро для тих, хто зможе зламати її обліковий запис у Twitter.⁷⁵
- **Дафна Каруана Галіція** (Мальта) отримувала телефонні дзвінки з погрозами вдома. Пізніше вона знайшла своїх собак убитими біля свого дому, а її будинок підпалили, поки вона та її родина спали всередині. Зрештою, вона загинула в результаті вибуху замінованого автомобіля, коли їхала з дому.⁷⁶
- **Маріанна Спрінг** (Велика Британія) знайшла повідомлення, залишене для неї на дошці на залізничній станції біля її місця роботи (BBC у Лондоні).⁷⁷
- **Надін Вайт** (Велика Британія) зазнала доксингу у Twitter.⁷⁸

⁷³ Posetti et al. [Посетті та ін.], ICFJ, 2023: https://www.icfj.org/sites/default/files/2023-02/ICFJ_BigData_Ghada%20Oueiss_Online%20Violence.pdf.

⁷⁴ У цитованій публікації: YouTube-сторінка Birn Balkans, 2019.

⁷⁵ У цитованій публікації: CFWIJ, 2020 та Mapping Media Freedom, 2021.

⁷⁶ У цитованій публікації: Фонд Дафни Каруани Галіції, 2021.

⁷⁷ У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббїр], 2022 (с. 93).

⁷⁸ У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббїр], 2022 (с. 154).

- **Йована Глігорієвич** (Сербія), журналіст *Vreme*, знайшла свою адресу та ідентифікаційний номер у [розділі коментарів до відео YouTube](#). Йшлося про те, що “активіста за права чоловіків” усунули з феміністської конференції.⁷⁹
- **Севгіль Мусаєву** (Україна) [було внесено](#) у червні 2023 р. – разом з її особистою інформацією – до бази даних українського націоналістичного сайту “Миротворець” і помилково [звинувачено](#) у використанні “так званої журналістської діяльності” на підтримку Росії.⁸⁰
- **Джессіка Аро** (Фінляндія) побачила образливе [оприлюднення приватної інформації про своє здоров’я](#) в контексті розслідування тролінгових мереж, пов’язаних із Кремлем.⁸¹
- **Джулі Ено** (Франція) зазнала [доксингу](#) після публікації статті про бар у Ліоні у 2019 р.⁸²
- **Емі Фентон** (Велика Британія) [зазнала переслідувань](#) у травні 2020 р. за свої репортажі про грумінг і злочинні угруповання з такою інтенсивністю, що поліція визнала реальний ризик для її життя та життя її дітей, і їм довелося тимчасово переїхати.
- **Хале Генюльташ** (Туреччина) зазнала [доксингу](#) у 2018 р.⁸³, після репортажу про сирійських біженців і гуманітарну кризу вздовж турецько-іранського кордону. У 2022 р., після того як Генюльташ задокументувала жахливе переслідування молоді жінки в мережі джихадистів у Туреччині, її номер розголосили в приватній групі WhatsApp. Після цього з’явилися погрози вбивством, телефонні дзвінки та наклепницька кампанія у Twitter.
- **Бренді Задрозни** (США) зазнала утисків з боку білого націоналіста та колишнього автора спічів тодішнього президента США Дональда Трампа, який очолював “відкрите запрошення” піддати доксингу репортерку NBC в інтерв’ю в шоу Fox News Такера Карлсона в жовтні 2020 р.; “сотні” погроз надходили через голосові повідомлення та електронні листи на адресу Задрозни. Їй також сказали, що небезпека загрожує і її дітям.⁸⁴
- **Журналістка New York Times** (США) зазнала [доксингу у березні 2021 р.](#) з боку правого каналу новин One America News Network (OANN). Її номер телефону показали [по телебаченню](#) у сегменті, який заохочував глядачів цькувати журна-

79 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббїр], 2022 (с. 44).

80 У цитованій публікації: CFWIJ, 2023 та CPJ, 2022.

81 У цитованій публікації: NYT, 2016 та BBC, 2017.

82 Журналістка з Ліона зазнала доксингу після написання статті про бар у французькому місті на колоніальну тематику – Comment protéger les Journalistes contre le harcèlement en ligne [Як захистити журналістів від переслідувань в Інтернеті], Project Syndicate, 2020: <https://www.project-syndicate.org/commentary/french-laws-tackle-online-abuse-of-journalists-by-anya-schiffirin-2020-07/french> 2) Попередження Ради Європи, 2018: <https://perma.cc/4RBK-QD7G>.

83 У цитованій публікації: SCF, 2018.

84 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббїр], 2022 (с. 65).

лістку.⁸⁵ Коли пізніше OANN опублікували цей сегмент у Twitter, це призвело до подальшого розголошення її номеру.

- **Кеті Ньюман** (Велика Британія), ведуча новин Channel 4, побачила, що її домашню адресу було **розголошено** в онлайн-мережі після **отримання** погроз вбивством.⁸⁶
- **Катерина Сергацкова** (Україна), співзасновниця онлайн-медіа “Заборона”, повідомила про ймовірні зв’язки між Facebook (Meta), місцевою фактчекінговою організацією та неонацистськими групами. Її приватну адресу та фотографії її будинку та п’ятирічного сина **виклав** у Facebook у 2020 р. український колега-журналіст, і вона полишила країну.⁸⁷

Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Зафіксуйте погрозу(-и)** (опишіть тип погрози, додайте знімок екрана на підтвердження отриманої погрози).
- **Встановіть особу зловмисника(-ів)** за можливості (напр., ім’я користувача/ дескриптор, місцезнаходження [з використанням інформації про геолокацію та інших криміналістичних методів], використаний номер мобільного телефону, адресу електронної пошти, справжнє ім’я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Визначте засіб комунікації/вектори/координаторів погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, текстове повідомлення, електронна пошта)
- **Зверніть увагу на ідентифікаційну інформацію**, пов’язану з доксингом і відстежуйте її поширення на різних каналах.
- **Проведіть оцінку ризиків щодо зловмисника(-ів)** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв’язками або якщо вони пов’язані з державним суб’єктом, то ризики підвищуються).
- **Відстежуйте цілеспрямоване переслідування на всіх платформах**, де присутній журналіст(-ка), щоб допомогти випередити масові цькування, пов’язані з доксингом.
- **Визначте та відстежуйте будь-які хештеги**, використані у зв’язку з переслідуванням.

85 1) У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 95) та 2) Twitter Stands By, Lets OANN Link to Reporter's Phone Number, Encourage Users to Harass Her [Twitter споглядає, дозволяє OANN розголосити номер телефону репортерки, заохочує користувачів до її цькування], Gizmodo, 2021: <https://gizmodo.com/twitter-stands-by-lets-oann-link-to-reporters-cell-num-1846509040>.

86 Cathy Newman interview: Jordan Peterson, a beheading threat and her mosque faux pas [Інтерв'ю Кеті Ньюман: Джордан Петерсон, погроза відтяти голову та її помилка в мечеті], The Times, 2018 (платний доступ): <https://www.thetimes.co.uk/article/cathy-newman-interview-jordan-peterson-a-beheading-threat-and-her-mosque-faux-pas-wsm5xmwwk> та 2) How journalists can hit back at online abuse as C4's Cathy Newman reveals 'totally dehumanising' attacks [Як журналісти можуть протистояти онлайн-переслідуванню - Кеті Ньюман з C4 розкриває “абсолютно зневажливі” атаки], Press Gazette, 2021: <https://pressgazette.co.uk/news/how-journalists-can-hit-back-at-online-abuse-as-c4s-cathy-newman-reveals-totally-dehumanising-attacks/>.

87 1) Фейсбук заблокував Заборону за критику неонацистів. Вияснилось, що українские фактчекеры соцсети тесно с ними дружат, Zaborona, 2020: <https://zaborona.com/ru/stopfake-i-faktcheking-v-facebook/> та 2) Річний звіт CFWIJ за 2020 рік, Coalition For Women In Journalism [Коаліція за жінок у журналістиці], 2020: <https://www.womeninjournalism.org/reports-all/cfwij-annual-report-2020>.

- **Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування**, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та виміряти швидкість і охоплення атак і масового цькування, зважаючи на те, що доксингова подія може призвести до ескалації як онлайн-, так і офлайн-шкоди.
- **Застосуйте методи обробки природної мови**, якщо є така можливість, для аналізу будь-якого переслідування, пов'язаного з епізодом доксингу, домінуючих образливих термінів і тропів, використаних для переслідування, пов'язаного з масовим цькуванням, спрямованим на об'єкт доксингу.
- **Вкажіть, чи було доведено погрозу до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась, та/або правоохоронних органів і відстежуйте розвиток.**
- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#), [Рішення № 3 Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів](#)⁸⁸, Спеціальні процедури ООН), і відстежуйте подальший розвиток.

7. Докази цілеспрямованого спостереження та/або перехоплення

Періодичне застосування дедалі доступнішого програмного забезпечення стеження, як-от шпигунське програмне забезпечення Pegasus від NSO Group, під час насильницьких онлайн-атак проти журналістів є серйозним показником ризику. **Цілеспрямоване спостереження та перехоплення може наразити журналісток на ризики додаткової офлайн-шкоди, зокрема сексуальне насильство та вбивство** через можливості маркувати та відстежувати переміщення вибраного об'єкта. Це також наражає на ризик їхні джерела, членів родини та колег через доступ зловмисника до даних об'єкта. Відомі міжнародні випадки цілеспрямованого стеження (з використанням шпигунського програмного забезпечення Pegasus) включають **Кармен Арістегі** (Мексика) і **Гаду Уейс** (Ліван).

Прикладами з регіону ОБСЄ є:

- **Хадіджа Ісмаїлова** (Азербайджан) була об'єктом [стеження з використанням шпигунського програмного забезпечення Pegasus](#) протягом трьох років (з березня 2018 р. по травень 2021 р.). Старша журналістка-розслідувачка проекту Organized Crime and Corruption Reporting Project (Проект висвітлення організованої злочинності та корупції) (OCCRP) також стала об'єктом спостереження через приховану камеру у своїй спальні в 2012 р., а пізніше в мережі виклали "секс-відео", щоб присоромити її, і провела два роки у в'язниці за сфабрикованим злочином щодо несплати податків, а потім переїхала за кордон.⁸⁹

⁸⁸ У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018.

⁸⁹ Профіль Хадіджі Ісмаїлової, Forbidden Stories, 2023: <https://forbiddenstories.org/journaliste/khadija-ismayilova/>.

- Телефон **Севінч Вакіфізі** (Азербайджан) було заражено шпигунським програмним забезпеченням Pegasus у 2019 та 2020 роках після критичного висвітлення діяльності уряду Азербайджану.⁹⁰
- Телефон **Ленайг Бреду** (Франція) було заражено шпигунським програмним забезпеченням Pegasus у 2019 та 2020 роках після написання про катування у справах про видачу осіб в урядах Франції та Марокко.⁹¹
- **Рула Халаф** (Велика Британія), редактор Financial Times, стала об'єктом шпигунського програмного забезпечення Pegasus у 2018 р.⁹²

Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Зафіксуйте погрозу(-и)** (опишіть тип погрози, додайте знімок екрана на підтвердження отриманої погрози, напр., шкідливе програмне забезпечення, фішингові посилання).
- **Визначте засіб комунікації погрози і тип шпигунського програмного забезпечення**, якщо відомо (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, електронна пошта, текстове повідомлення) та потенційний масштаб спостереження (якщо можливо).
- **Встановіть особу зловмисника(-ів)** за можливості (напр., ім'я користувача/ дескриптор, місцезнаходження [з використанням інформації про геолокацію та інших криміналістичних методів], використаний номер мобільного телефону, адресу електронної пошти, справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Проведіть оцінку ризиків щодо підозрюваного зловмисника(-ів)** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв'язками або якщо вони пов'язані з державним суб'єктом, то ризики підвищуються).
- **Визначте, чи мігрувало переслідування та цькування журналістів, які зазнають цілеспрямованого стеження, між різними платформами та/або пристроями** (що може вказувати на скоординовану атаку).
- **Відстежуйте цілеспрямоване переслідування на всіх платформах**, де присутній журналіст(-ка), щоб випередити масові цькування, пов'язані з цілеспрямованими операціями спостереження.
- **Визначте та відстежуйте будь-які хештеги**, використані у зв'язку з переслідуванням.
- **Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування**, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та виміряти швидкість і охоплення атак і масового цькування.

⁹⁰ Профіль Севінч Вакіфізі, Forbidden Stories, 2023: <https://forbiddenstories.org/journaliste/sevinc-vaqifqizi/>.

⁹¹ Профіль Ленайг Бреду, Forbidden Stories, 2023: <https://forbiddenstories.org/journaliste/lenaig-bredoux/>.

⁹² Профіль Рули Халаф, Forbidden Stories, 2023: <https://forbiddenstories.org/journaliste/roula-khalaf/>.

- **Застосуйте методи обробки природної мови** у контексті прав людини, якщо є така можливість, для аналізу домінантних образливих термінів і тропів, використаних для переслідування, пов'язаного з масовим цькуванням, спрямованим на об'єкт переслідування.
- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от Платформа Ради Європи для безпеки журналістів, Рішення № 3 Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів⁹³, Спеціальні процедури ООН), і відстежуйте подальший розвиток.

8. Перенесення онлайн-погроз у фізичні контексти (напр., фізичне вистежування, переслідування на публіці з превалюванням дезінформаційних онлайн-наративів; графіті, що відображають онлайн-погрози)

Багато журналісток, опитаних дослідниками для дослідження UNESCO-ICFJ, The Chilling, повідомили про **офлайн-переслідування, атаки та цькування, які, на їхню думку, були започатковані в онлайн-мережі**. А 20% респондентів опитування, проведеного для того ж дослідження, вказали, що **знали офлайн-переслідування, цькування та атак, які вони пов'язували з онлайн-насильством**. Ця статистика є тривожним показником траєкторії від онлайн-насильства до офлайн-шкоди і підкреслює **життєву важливість моніторингу та фіксації онлайн-насильства як профілактичного заходу**. Коли онлайн-насильство виливається в офлайн, це є чітким доказом небезпечної ескалації ризиків, а також сигналом про те, що потрібні термінові захисні дії.

Деякі з найсерйозніших випадків у цій категорії включали **фізичне вистежування, яке почалося онлайн**. Журналісти Великобританії фіксували численні випадки ескалації цифрового вистежування до фізичного вистежування. Неонацистський сайт фейкових новин опублікував сотні дезінформаційних повідомлень про фінську журналістку Джессіку Аро, неправдиво стверджуючи, що у неї пошкодження мозку, поширюючи теорії змови та називаючи її "натівським наркодилером". У цьому контексті її фізично вистежували. Проросійські активісти в Гельсінкі організували протест біля штаб-квартири її роботодавця, YLE, у 2015 р. у відповідь на її репортаж про петербурзьку "фабрику тролів".⁹⁴

Крістіна Фальярас (Іспанія) зазнала офлайн-атак, пов'язаних з онлайн-насильством, з жовтня 2019 р. по червень 2021 р. На її дверях намалювали хрест, і вона зазнавала фізичного насильства на вулиці, зокрема, в неї плювали, її проклинали та штовхали. Цьому передували серйозне переслідування у Twitter⁹⁵ після судової

⁹³ У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018: <https://www.osce.org/files/mcdec0003%20safety%20of%20journalists%20en.pdf>.

⁹⁴ У цитованій публікації: NYT, 2016 та BBC, 2017.

⁹⁵ У цитованій публікації: El Diario, 2019 та 20 Minutos, 2021.

справи за участю п'ятьох чоловіків, засуджених за групове зґвалтування вісімнадцятирічної дівчини. Фальярас називали шльондрою, погрожували зґвалтуванням і вбивством, зображували в дідфейковому порно та реєстрували 1000 образ на хвилину в онлайн-мережі.

На міжнародному рівні **Кармен Арістегі** (Мексика) і **Марія Ресса** (Філіппіни) отримували онлайн-погрози, які повторювалися на листівках або записках, вивішених біля редакції. **Рані Айюб** (Індія) під двері викинули спалені примірники її книги під час ненависницької онлайн-кампанії. **Ана Фрейтас** (Бразилія), яка повідомляла про Геймергейт, стала об'єктом шахрайських доставок додому (зокрема пакетів з хробаками та газових балончиків, їжі та працівників секс-бізнесу).

Серед інших прикладів з регіону ОБСЄ:

- **Грета Беккалія** (Італія), спортивна журналістка місцевого мовника Toscana TV, зазнала [сексуального цькування](#) у 2021 р., коли вела репортаж з футбольного стадіону. На кадрах видно, як чоловік нападає на неї, сильно схопивши її ззаду, зі словами, що жінки не повинні говорити про спорт, і вже точно не про футбол.⁹⁶
- **Ану Лаліч** (Сербія), з Nova.rs, [називали](#) “найманкою”, “зрадницею” і “непатріотичною”.⁹⁷ У цьому контексті її переслідували на вулицях, зокрема виганяли з деяких закладів на тій підставі, що вона “не була патріоткою”.⁹⁸
- **Тейлор Лоренц** (США), яка часто ставала об'єктом дуже жінконенависницьких онлайн-атак, [вдарили](#) в обличчя під час ультраправого мітингу.⁹⁹
- **Патриція Девлін** (Північна Ірландія) отримувала погрози зґвалтуванням і вбивством через Facebook Messenger і через [графіті](#) на стінах у Белфасті.¹⁰⁰
- **Евгенія Карл** (Словенія) отримувала конверти з погрозами вбивством та білим порошком, який, [за її словами, вразив](#) її дихальну систему. За її словами, листи регулярно надходили після судових засідань, пов'язаних із нападами, спричиненими тодішнім лідером опозиції (і майбутнім прем'єр-міністром) Янезом Яншою.¹⁰¹
- **Жидруне Янкаускене** (Литва) [зазнала переслідування](#) у супермаркеті, де вона робила покупки з дочкою після висвітлення корупції.¹⁰² Журналісти в Південній

96 У цитованій публікації: IJF, 2021.

97 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 71).

98 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 72).

99 In Charlottesville and elsewhere, U.S. journalists are being assaulted while covering the news [У Шарлоттсвіллі та інших місцях американські журналісти піддаються атакам під час висвітлення новин], Poynter, 2017: <https://www.poynter.org/news-release/2017/in-charlottesville-and-elsewhere-u-s-journalists-are-being-assaulted-while-covering-the-news/>.

100 У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 188).

101 У цитованій публікації: Global Voices, 2021.

102 Women journalists and the threats they face: A look across Europe [Журналістки та погрози, з якими вони стикаються: погляд на Європу], ECPMF, 2020: <https://www.ecpmf.eu/women-journalists-and-the-threats-they-face-a-look-across-europe/>.

Африці, Шрі-Ланці, Мексиці також **повідомляли** про те, що на них кричали у супермаркетах, вигукуючи образи, які спочатку поширювалися в онлайн-мережі.¹⁰³

Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Зафіксуйте погрозу** (опишіть тип погрози, додайте знімок екрана/візуальне підтвердження отриманої погрози за потреби).
- **Визначте місце погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, електронна пошта, текстове повідомлення)
- **Визначте місце офлайн-погрози/переслідування/цькування** та оцініть ризик відповідно до рівня уразливості.
- **Встановіть особу зловмисника** за можливості (напр., ім'я користувача/дескриптор, місцезнаходження [з використанням інформації про геолокацію чи інших криміналістичних методів], використаний номер мобільного телефону, адресу електронної пошти, справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити), включно з фотографічними чи відео доказами особи зловмисника, а також справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Проведіть оцінку ризиків щодо підозрюваного зловмисника** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв'язками або якщо вони пов'язані з державним суб'єктом, або якщо вони живуть неподалік, то ризики підвищуються).
- **Відстежуйте цілеспрямоване переслідування на всіх платформах**, де присутній журналіст(-ка), щоб допомогти відреагувати на масові цькування, зазначаючи, що якщо онлайн-насильство переростає у фізичний контекст, воно також може демонструвати ескалацію онлайн.
- **Визначте та відстежуйте будь-які хештеги**, використані у зв'язку з переслідуванням.
- **Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування**, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та визначити пов'язані облікові записи для моніторингу як інші потенційні джерела погроз, що можуть перерости у заповідання офлайн-шкоди.
- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#), [Рішення № 3 Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів](#)¹⁰⁴, Спеціальні процедури ООН), і відстежуйте подальший розвиток.

¹⁰³ У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 93).

¹⁰⁴ У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018.

9. Тривалі або масштабні атаки, пов'язані з ризиком значної психологічної шкоди (напр., мережевий газлайтинг)

Психологічна травма, викликана онлайн-насильством часто розглядається як менша шкода, ніж інші впливи, але вона може мати **руйнівні наслідки, зокрема самогубство**, види атак, які підвищують ризик психологічної травми, необхідно контролювати та оцінювати як тригер для втручання.

Згідно з [опитуванням ICFJ-ЮНЕСКО](#) (2020), психологічна травма (напр., посттравматичний стресовий розлад, депресія, тривога тощо) є **найтипівішим зареєстрованим наслідком онлайн-насильства** щодо журналісток у світі. Вона має фізичні прояви з серйозними наслідками для здоров'я та добробуту об'єкта переслідувань, зокрема з **ризиком самогубства, наслідками для стосунків, професійного розвитку та економічної безпеки**. Дослідження великих даних авторів щодо британської журналістки [Керол Кадвалладр](#) підкреслило цю загрозу. В інтерв'ю 2019 р. [вона сказала](#), що “таврування як прихильниці теорій змови та божевільної” з жінконенависницьким переслідуванням “...дуже виснажує на щоденній основі... наш світ тепер вважає таке [переслідування] нормальним явищем... і вам доводиться миритися з цим”.

Інші приклади з регіону ОБСЄ:

- **Кеті Ньюман** (Велика Британія), ведуча Channel 4 News, яка [сказала](#), що [почувалася приниженою](#) через онлайн-погрози вбивством та сексуалізоване переслідування, свідком яких стала її дочка: “Я не почувалася людиною. Я почувався так, ніби мене випатрала зграя собак на вулиці”.¹⁰⁵
- Польська журналістка **Наталія Жаба**, яка [пояснила](#), що, як з'ясувалось, у неї виникали проблеми з “простими речами, як-от оплата рахунків... Я розуміла, що рівень насильства, якого я зазнаю щодня, незалежно від того, чи здійснюється воно офлайн, чи онлайн, не має значення. Знаєте, майже те саме можна сказати про те, як я почуваюся та як реагує моє тіло. Це просто неприйнятно”.¹⁰⁶
- Колишня журналістка *New York Times* **Тейлор Лоренц**, яка [повідомила](#), що [багатоформне цькування](#) призвело до таких наслідків: “Тижнями, я не можу встати з ліжка і не можу функціонувати, і я цілий день плачу або весь день мене нудить до блювання через хвилювання та стрес, які це спричиняє. І був один момент, коли я точно навіть не хотіла більше жити”.¹⁰⁷
- **Євгенія Карл** (Словенія), яка [сказала](#) після того, як у 2016 р. майбутній прем'єр-міністр організував її масове цькування: “Іноді я почуваюся пригніченою і втрачаю надію. Іноді мені здається, що живу в паралельному всесвіті, тому що для нормальної, розумної, культурної людини щось подібне неможливо уявити. Мені цікаво,

¹⁰⁵ У цитованій публікації: The Times, 2018 та Press Gazette, 2021.

¹⁰⁶ У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббїр], 2022 (с. 79).

¹⁰⁷ У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббїр], 2022 (с. 79).

як так виходить, що “воїни клавіатури” завжди готові висловлювати свої думки в агресивний спосіб і як навіть така дрібниця може спровокувати вибух сексизму та жінконенависництва”.

- **Леону О’Ніл** (Північна Ірландія) блогер звинуватив у інсценуванні смерті Лайри Маккі, яку вбили на її очах у 2019 р. Вона [розповіла](#) CPJ: “Це вплинуло на моє психічне здоров’я. Я на деякий час стала тривожною і надмірно пильною, оскільки мала посттравматичний стресовий розлад, і не лише через травматичну подію, учасником якої я була, але й через цунамі переслідування, яке почалося після цього. Я продовжувала працювати і відвідувала консультації для подолання травми, але часом мені було надзвичайно важко виконувати свою роботу”. З того часу вона полишила журналістику.¹⁰⁸
- **Ріанна Кроксфорд** (Велика Британія), яка [сказала](#): “Не думаю, що коли-небудь зможу забути той день. Сильна тривожність, яку я відчувала... Я щойно прокинулась від сотень повідомлень людей, які мене критикували та ображали. Це змусило мене задуматися, чи хочу я залишатися в цій професії”.¹⁰⁹

Настанови

- **Системно фіксуйте погрози, переслідування та цькування** (опишіть тип погрози [напр., погроза зґвалтуванням, погроза вбивством; погроза іншим фізичним насильством; погроза завдати шкоди іншим; скоординована кампанія ненависті]) проти осіб, обраних об’єктом, з підвищеним ризиком серйозної психологічної шкоди.
- **Встановіть особу зловмисника(-ів)** (напр., місцезнаходження [з використанням інформації про геолокацію чи інших криміналістичних методів], ім’я користувача/ дескриптор, включно з фотографічними чи відео доказами особи зловмисника, а також справжнє ім’я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Визначте та відстежуйте будь-які хештеги**, використані у зв’язку з переслідуванням.
- **Проведіть оцінку ризиків щодо зловмисника(-ів)** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв’язками або якщо вони пов’язані з державним суб’єктом чи політичним лідером, то ризики підвищуються), оскільки що вищий фізичний ризик, то більший вплив це може мати на психологічне здоров’я.
- **Визначте засіб комунікації/вектор/координаторів погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, електронна пошта, текстове повідомлення). Також визначте масштаб помітності погрози (напр., чи надходять нові погрози через приватні прямі повідомлення, чи публікуються для загального доступу та види-

¹⁰⁸ У цитованій публікації: CPJ, 2019.

¹⁰⁹ BBC reporter Rianna Croxford says she nearly quit over abuse ‘pile-on’ after Kemi Badenoch criticism [Репортерка BBC Ріанна Кроксфорд каже, що ледь не звільнилася через “масове цькування” після критики Кемі Баденока], The Independent, 2021: <https://inews.co.uk/news/media/bbc-reporter-rianna-croxford-nearly-quit-kemi-badenoch-instigated-online-abuse-1076556>.

мости на платформах соціальних мереж). Визначте рівень вірусності публічних атак, що також може бути дуже важливим як тригер для більш серйозних психологічних впливів.

- **Відстежуйте цілеспрямоване переслідування на всіх платформах**, де присутній журналіст(-ка), щоб допомогти відреагувати на масове цькування, яке підвищує ризик завдання психологічної шкоди.
- **Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування**, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та між окремими атаками (від одного чи кількох зловмисників та у часі). Виміряйте швидкість і поширення атак і масового цькування, спрямованих на журналіста, з урахуванням того, що тривале і масштабне переслідування може мати серйозні наслідки для психічного здоров'я.
- **Застосуйте методи обробки природної мови**, якщо є можливість, для аналізу домінантних образливих термінів і тропів, використаних для цілеспрямованого переслідування, щоб визначити рівень ризику для психічного здоров'я та добробуту об'єкта переслідування.
- **Вкажіть, чи було доведено погрозу до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась, та/або правоохоронних органів**. Відстежуйте перебіг розгляду таких повідомлень, а також вплив таких процесів на психічне здоров'я та добробут журналістів, особливо якщо від них вимагається участь у розслідуванні.
- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#), [Рішення № 3 Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів](#)¹¹⁰, Спеціальні процедури ООН), і відстежуйте подальший розвиток.

10. Поширення хештегів і популярних наративів, пов'язаних із судовим цькуванням, затриманням і арештом

Поширення метанаративів через кампанії онлайн-насильства щодо журналісток пов'язана з правовим цькуванням (особливо під час атак, пов'язаних із державою). Метою є створення сприятливого середовища шляхом створення штучної громадської думки в онлайн-мережі (так зв. "астротерфінгу")¹¹¹ для цькування, судового переслідування та засудження особи, яка стала об'єктом переслідування. Це яскраво видно на прикладах **Марії Ресси**, яка називає цей процес "правовою війною" (англ. "lawfare"), і **Рани Айюб**. В обох випадках їхні імена стали популярними хештегами у зв'язку із закличками до їх арешту, напр., #ArrestMariaRessa, #ArrestRanaAyyub.

¹¹⁰ У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018: <https://www.osce.org/files/mcdec0003%20safety%20of%20journalists%20en.pdf>.

¹¹¹ Діяльність з фабрикування згоди за допомогою операцій впливу, спрямованих на створення хибного враження про повну підтримку в онлайн-спільнотах.

Обидві жінки також стали об'єктами дезінформаційних наративів про те, що вони злочиниці та корупціонерки. **Такі кампанії є особливо небезпечними, оскільки вони підвищують ризик арешту, затримання, судового переслідування та ув'язнення, а також насильства натовпу.** У випадку Ресси її заарештували (а пізніше притягнули до відповідальності та засудили) через два роки після того, як хештег #ArrestMariaRessa вперше з'явився у Twitter. Айюб продовжує перебувати під слідством.

Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Зафіксуйте погрозу(-и)** (опишіть тип погрози, додайте знімок екрана на підтвердження отриманої погрози, додайте підтвердження будь-якого переслідування з використанням зображень, напр., фотографії та меми, пов'язані з хештегом).
- **Визначте засіб комунікації/вектори/координаторів погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, текстове повідомлення, електронна пошта).
- **Встановіть особу ключового зловмисника(-ів)** за можливості (напр., ім'я користувача/дескриптор, місцезнаходження [з використанням інформації про геолокацію та інших криміналістичних методів], використаний номер мобільного телефону, адресу електронної пошти, справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Проведіть оцінку ризиків щодо підозрюваного зловмисника(-ів)**, які створили хештег (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв'язками або якщо вони пов'язані з державним суб'єктом, то ризики підвищуються).
- **Визначте, чи мігрувала погроза між платформами.**
- **Відстежуйте цілеспрямоване переслідування на всіх платформах**, де присутній журналіст(-ка), щоб випередити масові цькування, пов'язані з "правовою війною".
- **Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування**, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та виміряти швидкість і охоплення атак і масового цькування.
- **Застосуйте методи обробки природної мови**, якщо є така можливість, для аналізу домінантних образливих термінів і тропів, пов'язаних з хештегом, спрямованим на об'єкт переслідування.
- **Вкажіть факт судового цькування і посилання на зафіксовані випадки.**
- **Вкажіть, чи було доведено погрозу до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась, та/або правоохоронних органів.** Відстежуйте перебіг розгляду таких повідомлень, а також вплив таких процесів на психічне здоров'я та добробут журналістів, особливо якщо від них вимагається участь у розслідуванні.

- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#), [Рішення № 3 Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів](#)¹¹², Спеціальні процедури ООН), і відстежуйте подальший розвиток.

11. Докази скоординованих дезінформаційних операцій (напр., повторювані та поширювані мережею неправдиві наративи)

Особи, які поширюють дезінформацію, використовують жінконеадекватне переслідування, цькування та погрози на адресу журналісток, щоб **підірвати довіру суспільства до критичної журналістики та фактів загалом**. Дезінформаційні кампанії проти журналісток, спрямовані на їхню професійну дискредитацію або приниження репутації, активно поширюють **неправдиві наративи та шахрайський зміст** (зокрема меми, діпфейки, дешеві фейки, фальшиві облікові записи тощо). Коли контент поширюється між платформами та/або виглядає дуже схожим за стилем і мовою, ціль потенційно є предметом **скоординованої дезінформаційної кампанії**. Такі кампанії можуть швидко набрати обертів і досягти вірусності, завдаючи **значної репутаційної шкоди і наражаючи об'єкт на підвищений фізичний і психологічний ризик**.

41% журналісток, які брали участь в [опитуванні ICFJ-ЮНЕСКО 2020](#), повідомили, що онлайн-насилення, з яким вони стикаються, пов'язане зі скоординованими дезінформаційними атаками.¹¹³ Цифрові дезінформаційні операції пов'язані з державними та іноземними державними суб'єктами – найсерйознішими випадками безкарності та правового цькування – і їх слід сприймати як значний показник ескалації онлайн-насилення.

Приклади на міжнародному рівні включають **Рану Айюб** (Індія), за яку зловмисники видали себе в Twitter, намагаючись наразити її на підвищений ризик фізичної шкоди, і представили її як порнозірку в діпфейковому відео. **Феріал Хаффаджі** (Південна Африка), **Кармен Арістегі** (Мексика), **Гада Уейс** (Ліван) і **Марія Ресса** (Філіппіни) стали об'єктами кампаній гендерної дезінформації.

Приклади цього явища в регіоні ОБСЄ:

- **Дафна Каруана Галіція** (Мальта) стала **об'єктом** тривалої та скоординованої дезінформаційної онлайн-кампанії перед її вбивством.¹¹⁴
- **Джессіка Аро** (Фінляндія), яка **досліджувала** проросійських інтернет-тролів у 2014 р. і виявила докази залучення санкціонованої державою пропагандистської машини, що прощтовхувала прокремлівські наративи через Twitter-ботів і мережі ботів. Вона стала об'єктом систематичної кампанії міжплатформного

¹¹² У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018.

¹¹³ У цитованій публікації: Posetti et al. [Посетті та ін.], 2020.

¹¹⁴ У цитованій публікації: Фонд Дафни Каруани Галіції, 2021.

онлайн-насилства, яка також перемістилася в офлайн. У музичній відео кампанії проти неї її неправдиво зобразили як найняту акторку, “безмозку блондинку” та шпигунку НАТО.¹¹⁵

- **Мілена Перович Корач** з чорногорського тижневика Monitor зазнає гендерної дезінформації з квітня 2011 р.¹¹⁶

Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Зафіксуйте погрозу** (опишіть погрозу, додайте знімок екрана з погрозою, додайте URL-адресу за потреби, додайте підтвердження будь-якого переслідування з використанням зображень, напр., фотографії, гіфи, відео, меми).
- **Визначте засіб комунікації/вектор/координаторів погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, текстове повідомлення, електронна пошта).
- **Встановіть особу зловмисника** (напр., ім'я користувача/дескриптор, місцезнаходження [з використанням інформації про геолокацію та інших криміналістичних методів], використаний номер мобільного телефону, адресу електронної пошти, справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити)
- **Проведіть оцінку ризиків щодо зловмисника(-ів)** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв'язками або якщо вони пов'язані з державним суб'єктом, то ризики підвищуються).
- У серйозних випадках, якщо кількість погроз зростає або якщо йдеться про зловмисника з високим ступенем ризику, **проведіть мережевий аналіз**, щоб визначити вихідне джерело погрози, та закартуйте її поширення через ключових ампліфікаторів, щоб виміряти швидкість поширення атаки та масового цькування, якщо така можливість існує.
- **Визначте та відстежуйте хештеги**, використані у зв'язку з переслідуванням та дезінформаційними наративами.
- **Визначте, чи мігрувала погроза між платформами.**
- **Відстежуйте цілеспрямоване переслідування на всіх платформах**, де присутній журналіст(-ка).
- **Застосуйте методи обробки природної мови**, якщо є можливість, для аналізу домінантних образливих термінів і тропів, використаних для переслідування, щоб визначити основні дезінформаційні наративи. Визначення використаних методів також може бути корисним (зазвичай у скоординованих дезінформаційних кампаніях використовується управління платформним контентом та інфраструктура ШІ). Такий аналіз може допомогти у визначенні ключових

¹¹⁵ У цитованій публікації: NYT, 2016 та BBC, 2017.

¹¹⁶ Female Journalists Attacked Online | Milena Perovic Korac, Birn Balkans YouTube [Журналістки зазнали онлайн-атаки | Мері Перович Корач, YouTube-сторінка Birn Balkans], 2019: <https://www.youtube.com/watch?v=U6lk86t3oew>.

суб'єктів, надаючи розуміння їх мотивації. Ці дані також можуть допомогти ключовим реагувальникам у боротьбі з дезінформацією.

- **Вкажіть, чи було доведено погрозу до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась, та/або правоохоронних органів.** Відстежуйте перебіг розгляду таких повідомлень, а також вплив таких процесів на психічне здоров'я та добробут журналістів, особливо якщо від них вимагається участь у розслідуванні.
- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#), [Рішення № 3](#) Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів¹¹⁷, Спеціальні процедури ООН), і відстежуйте подальший розвиток.

12. Докази зрежисованих атак (напр., масштабне та миттєве масове цькування)

Коли ми спостерігаємо **значні сплески онлайн-атак** у поєднанні з **надзвичайно високою** (іноді практично миттєвою) швидкістю надходження **образливих повідомлень** через відповіді на твіти об'єкта переслідування та/або коли аналіз мережі демонструє зв'язки між зловмисниками, це може свідчити про **зрежисовану атаку, яка передбачає централізовану координацію мережі облікових записів** (як з використанням ботів, так і з залученням платних або політично орієнтованих суб'єктів). Такі закономірності були виявлені, напр., у випадках **Марії Ресси** (Філіппіни), **Кармен Арістегі** (Мексика) і **Рани Айюб** (Індія). Вони створюють значний ризик ескалації до завдання офлайн-шкоди.

Прикладами з регіону ОБСЄ є:

- **Єлена Обучина** (Сербія), яка **отримувала** сексуалізовані погрози вбивством через прямі повідомлення, **стверджувала**, що спроби запламувати її репутацію були частиною “зрежисованої атаки проурядових елементів”.¹¹⁸
- **Настя Станко** (Україна), яка писала про анексію Криму для Громадського у 2014 р., стала об'єктом переслідування, яке вона та її колеги назвали “організованою атакою” після **висвітлення** подій на місці в зоні конфлікту. “Одне джерело повідомило нам, що це робота трьох груп тролів і ботоферми. Хоча ми не знаємо, хто замовив атаку, нам відомо, що їхня позиція була різко провладною”, – **розповіла** виданню *The Guardian* її колега Катя Горчинська.¹¹⁹

¹¹⁷ У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018: <https://www.osce.org/files/mcdec0003%20safety%20of%20journalists%20en.pdf>.

¹¹⁸ 1) У цитованій публікації: Safejournalists.net, 2022 і 2) Коаліція за свободу медіа: Procesuirati pretnje upucene Jeleni Obucini [Коаліція за свободу медіа: судовий процес через погрози на адресу Єлени Обучіни], NUNS, 2022a: <https://nuns.rs/koalicija-za-slobodu-medija-procesuirati-pretnje-upucene-jeleni-obucini/>.

¹¹⁹ 1) Організація з безпеки та співробітництва в Європі: Представниця з питань свободи ЗМІ Дуня Міятович, 2014: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/2/127656.pdf> та 2) The rise of Kremlin-style trolling in Ukraine must end [Зростання кремлівського тролінгу в Україні потрібно покласти край], The Guardian, 2016: <https://www.theguardian.com/world/2016/jul/27/kremlin-style-troll-attacks-are-on-the-rise-in-ukraine-hromadske>.

- **Джессіка Аро** (Фінляндія). Детальніше див. розділ Індикатор II.
- **Емілія Шеркан** (Румунія), журналістка-розслідувачка, яка повідомила про скандал з плагіатом за участю політика, через що вона стала об'єктом переслідування та наклепницьких кампаній.¹²⁰

Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Зафіксуйте погрозу(-и)** (опишіть погрозу, додайте знімок екрана з погрозою, додайте URL-адресу за потреби, додайте підтвердження будь-якого переслідування з використанням зображень, напр., меми).
- **Визначте засіб комунікації/вектор/координаторів погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, текстове повідомлення, електронна пошта).
- **Встановіть особу основного зловмисника(-ів)** (напр., ім'я користувача/дескриптор, місцезнаходження [з використанням інформації про геолокацію та інших криміналістичних методів], використаний номер мобільного телефону, адресу електронної пошти, справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити) та інших зловмисників, пов'язаних з ним.
- **Проведіть оцінку ризиків щодо зловмисника(-ів)** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв'язками або якщо вони пов'язані з державним суб'єктом, то ризики підвищуються).
- У серйозних випадках, якщо кількість погроз зросла або якщо йдеться про зловмисника з високим ступенем ризику, **проведіть мережевий аналіз**, щоб визначити вихідне джерело погрози, та закартуйте її поширення, якщо така можливість існує.
- **Визначте та відстежуйте хештеги**, використані у зв'язку з переслідуванням.
- **Визначте, чи мігрувала погроза між платформами.**
- **Відстежуйте цілеспрямоване переслідування на всіх платформах**, де присутній журналіст(-ка).
- **Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування**, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та виміряти швидкість і охоплення атак і масового цькування.
- **Вкажіть, чи було доведено погрозу до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась, та/або правоохоронних органів.**
- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от Платформа [Ради Європи для безпеки журналістів](#), [Рішення № 3](#)

¹²⁰ 1) У цитованій публікації: Reuters, 2022 та 2) Romanian Journalist Emilia Șercan Victim of Smear Campaign [Румунська журналістка Емілія Шеркан – жертва наклепницької кампанії], платформа Ради Європи для безпеки журналістів, 2023: <https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107637394;globalSearch=true>.

Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів¹²¹, Спеціальні процедури ООН), і відстежуйте подальший розвиток.

13. Жінконенависницька мова (напр., відьомські образи; #преститутки)

Використання **жінконенависницьких тропів та статево-/гендерно-зумовленої мови ненависті** є універсальною ознакою серйозних кампаній онлайн-насильства і часто пов'язане з підвищеним ризиком заподіяння офлайн-шкоди. **Дафну Каруану Галіцію** (Мальта) до її вбивства безперервно обзивали “відьмою” та “шльондрою” в соціальних мережах (хоча сама вона не мала активних облікових записів, образи поширювалися через Facebook). **Керол Кадвалладр** (Велика Британія) і **Кармен Арістегі** (Мексика) також часто обзивають “відьмами”.

Іншим прикладом є використання терміна “**преститутка**” – слова-портмоне, яке походить від складання слів “преса” та “проститутка”, – вперше використаного в Індії. Він призначений для **одночасної професійної та особистої дискредитації журналісток**. Це також наражає їх на підвищений ризик офлайн-шкоди в консервативних культурах, де уявна сексуальна аморальність карається. Ми спостерігаємо це (і хештег #presstitute [преститутка]) у великих масивах даних виявленого переслідування, відстеженого у випадках **Рани Айюб** (Індія), Гади **Уейс** (Ліван), **Паулі ван Вик** (Південна Африка), **Феріал Хаффаджі** (Південна Африка) і **Марії Ресси** (Філіппіни). Ресса, Айюб, Уейс і Хаффаджі також були персонажами жінконенависницьких карикатур. У випадку Ресси її голова була зображена прикріпленою до мошонки у вірусних мемах.

Інші приклади з регіону ОБСЄ:

- **Сільвія Бенчівеллі** (Італія), яка зазнала онлайн-насильства після того, як блогер підбурив десятки тролів погрожувати журналістці-фрілансерці у відповідь на статтю в *La Stampa*¹²², у якій вона **розвінчувала** теорії змови. Зловмисник також опублікував відео на YouTube з фотографіями журналістки, в якому він підбурює згвалтувати її як відплату за те, що вона є “дезінформатором”. Бенчівеллі **подала до суду** на зловмисника і виграла.¹²³
- Голландська дослідниця **Рена Нетъєс**, яка “заплатила ціну” за “викриття політичної пропаганди” через свої дослідження для документального фільму про терористичні атаки в Стамбулі: “Я отримувала електронні листи про те, що мій профіль створили на лесбійських/гейських/секс-облікових записах”.¹²⁴

¹²¹ У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018: <https://www.osce.org/files/mcdec0003%20safety%20of%20journalists%20en.pdf>.

¹²² У цитованій публікації: IJF, 2014.

¹²³ Così ho portato a processo i complottisti delle scie chimiche che mi minacciavano sul web. E ho vinto [Тож я подала до суду на змовників, які надсилали мені онлайн-погрози. І я виграла], La Repubblica, 2018: https://www.repubblica.it/tecnologia/social-network/2018/04/24/news/processo_scie_chimiche_bencivelli-194705187.

¹²⁴ У цитованій публікації: Villamedia, 2023.

- **Маріанну Спрінг**, кореспондентку BBC з питань дезінформації, **називають** “шльондрою Сатани”, “шльондрою диявола”; вона вважає, що її присутність на екрані як тележурналістки означає, що “сюжети, в яких з’являється моє обличчя, часто викликають найбільше сексистських переслідувань”.¹²⁵
- **Йована Глігорієвич**, журналістка ліберального сербського тижневика *Vreme*, щодня отримувала повідомлення про те, **що вона**: “мішок лайна, яка живе у вітрині району червоних ліхтарів”, “вагінальна підприємця”, “розчарована бездітна шльондра” та “низькооплачувана журналістка, яка періодично їздить до Амстердама, щоб попрацювати повією, аби звести кінці з кінцями”.¹²⁶
- **Біляна Благоєска Петрушева** (Північна Македонія): Як спортивна журналістка вона часто **наражається** на приниження та образи на кшталт “невже не знайшлося чоловіка, щоб написати про спорт”, “сиди вдома та готуй обід”, “ця тітонька так наполегливо хоче писати”, “ти не маєш поняття”.¹²⁷

Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Зафіксуйте погрозу(-и)** (опишіть погрозу, додайте знімок екрана з погрозою, додайте URL-адресу за потреби, додайте підтвердження будь-якого переслідування з використанням зображень, напр., меми).
- **Визначте засіб(-соби) комунікації погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, текстове повідомлення, електронна пошта).
- **Встановіть особу зловмисника(-ів)** (напр., ім’я користувача/дескриптор, використаний номер мобільного телефону, адресу електронної пошти, справжнє ім’я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Проведіть оцінку ризиків щодо зловмисника(-ів)** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв’язками або якщо вони пов’язані з державним суб’єктом, то ризики підвищуються).
- У серйозних випадках, якщо кількість погроз зростає або якщо йдеться про зловмисника з високим ступенем ризику, **проведіть мережевий аналіз**, щоб визначити вихідне джерело погрози, та закартуйте її поширення, якщо така можливість існує.
- **Визначте та відстежуйте хештеги**, використані у зв’язку з переслідуванням.
- **Визначте, чи мігрувала погроза між платформами.**
- **Відстежуйте цілеспрямоване переслідування на всіх платформах**, де присутній журналіст(-ка).

¹²⁵ У цитованій публікації: Mapping Media Freedom, 2021.

¹²⁶ Зловживання в Інтернеті стали звичним явищем для балканських жінок-репортерів, BIRN, 2019: <https://balkaninsight.com/2019/06/18/online-abuse-now-commonplace-for-balkan-women-reporters/>.

¹²⁷ From Normalisation to Self-Censorship – Analysis of Online Harassment of Women Journalists in North Macedonia [Від нормалізації до самоцензури – аналіз онлайн-цькування журналісток у Північній Македонії], ОБСЄ, 2022: <https://www.osce.org/files/f/documents/b/e/526985.pdf>.

- **Застосуйте методи обробки природної мови**, якщо є можливість, для аналізу домінуючих жінконенависницьких образливих термінів і тропів, використаних для переслідування, щоб краще зрозуміти масштаб переслідування.
- **Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування**, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та виміряти швидкість і охоплення атак і масового цькування.
- **Вкажіть, чи було доведено погрозу(-и) до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась, та/або правоохоронних органів і відстежуйте розвиток.**
- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#), [Рішення № 3 Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів](#)¹²⁸, Спеціальні процедури ООН), і відстежуйте подальший розвиток.

14. Інтерсекційне переслідування (напр., расизм, міжконфесійна ненависть, релігійний фанатизм, гомофобія в поєднанні з жінконенависництвом)

Інтерсекційне переслідування – яке відбувається на **стику жінконенависництва та інших форм дискримінації** – становить різнобічний ризик, пов'язаний зі збільшенням уразливості до онлайн-насилства та його наслідків, зокрема завдання офлайн-шкоди. Це поширена проблема, яка виявляється в яскравих прикладах, зокрема: **Гада Уейс** (Ліван/Катар), християнка, яка займається журналістикою в консервативних мусульманських суспільствах; **Рана Айюб** (Індія), мусульманка, яка стала об'єктом переслідування індійських націоналістів; **Кармен Арістегі** (Мексика), яка зазнала переслідування через те, що вона нібито є “лесбійкою”, бо “вдягається, як чоловік”; **Феріал Хаффаджі і Паулі ван Век** (Південна Африка), які зазнали переслідувань на расовому ґрунті, розпалюваних популістськими політиками.

Інші приклади з регіону ОБСЄ:

- **Олександра Паскаліду** (Швеція) стала **об'єктом** цькування через її грецьке мігрантське походження.¹²⁹
- В атаках на **сербських та македонських журналісток** до них застосовують етнічні образи, називаючи “албанками” та “циганками”.
- Чорношкіра журналістка **Ріанна Кроксфорд** (Велика Британія), відзначена нагородою для репортерів-розслідувачів BBC Investigations, **описувала** повторювану модель расистського переслідування, **зокрема** її називали “мавпою”

¹²⁸ У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018: <https://www.osce.org/files/mcdec0003%20safety%20of%20journalists%20en.pdf>.

¹²⁹ Alexandra Paschalidou and the neo-Nazi [Александра Паскаліду та неонацисти], Deutsche Welle, 2018: <https://www.dw.com/en/sweden-alexandra-pascalidou-meets-her-neo-nazi-tormentor/a-42015396>.

та казали, що “тебе найняли лише для того, щоб закрити квоту або поставити галочку”.¹³⁰ Ця форма переслідування також **знайома** репортерці з расових питань The Independent Надін Уайт і заступниці головного редактора VICE UK Зінг Цжен.¹³¹

- **Софі Перрі** (Велика Британія) запустила мережу для ЛГБТК+ журналістів у 2020 р., але їй довелося вийти з соціальних мереж через онлайн-переслідування, якого вона почала згодом **знавати**: “Люди згадували мою сексуальність, робили дуже грубі припущення про мою політику, особистість і мораль... через висвітлення загальнодоступної інформації”.¹³²
- **Джулія Керрі Вонг** (США) з Guardian US стала **об’єктом** цькування через своє китайсько-єврейське походження та гендер, зокрема вона отримувала антисемітські меми.¹³³
- Бельгійську журналістку та прозаїка **Міріам Лерой** понад дев’ять років в онлайні **переслідувала** особа, яку засудили до десяти місяців ув’язнення в 2021 р. Образи у Twitter були сексистськими та антисемітськими.¹³⁴
- **Джоанна Чю** (Канада), старша репортерка Toronto Star, **знала** антиазійського расизму під час пандемії “як журналістка китайського походження, яка висвітлює чутливі політичні теми”.¹³⁵
- **Саба Ейтізаз** (Канада), ведуча подкастів Toronto Star, **отримала** “жахливе повідомлення... брудне, боягузливе та жалюгідне послання – відправник не залишив справжнього імені чи контактної інформації та сховався за зашифрованою електронною адресою”.¹³⁶

Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Зафіксуйте погрозу(-и)** (опишіть погрозу, додайте знімок екрана з погрозою, додайте URL-адресу за потреби, додайте підтвердження будь-якого переслідування з використанням зображень, напр., фотографії, гіфки, меми, відео).

¹³⁰ У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббїр], 2022 (с. 48) та The Independent, 2021.

¹³¹ У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббїр], 2022 (с. 50).

¹³² Journalist forced to quit social media after suffering homophobic abuse [Журналістка змушена вийти з соціальних мереж через гомофобне переслідування], Hold the Front Page, 2022: <https://www.holdthefrontpage.co.uk/2022/news/journalist-forced-to-quit-social-media-after-suffering-homophobic-abuse/>.

¹³³ У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббїр], 2022 (с. 49).

¹³⁴) Belgium: CFWIJ Welcomes Prison Sentence To Online Abuser Against Journalist Myriam Leroy [Бельгія: CFWIJ вітає тюремне ув’язнення онлайн-зловмисника, який переслідував журналістку Міріам Лерой], CWFIJ, 2021: <https://www.womeninjournalism.org/threats-all/cfwij-welcomes-prison-sentence-to-online-abuser-against-journalist-myriam-leroy> та 2) Le cyberharceleur de la journaliste Myriam Leroy condamné à 10 mois de prison avec sursis [Кібер-переслідувача журналістки Міріам Лерой засудили до 10 місяців в’язниці], редакція Paris Match Belgique, 2021: <https://parismatch.be/actualites/societe/530038/le-cyberharceleur-de-la-journaliste-myriam-leroy-condamne-a-10-mois-de-prison-avec-sursis>.

¹³⁵ У цитованій публікації: Toronto Star, 2021.

¹³⁶ Злісні онлайн-атаки не зможуть замовкнути голоси в канадських ЗМІ, Toronto Star, 2022: <https://www.thestar.com/opinion/public-editor/2022/08/11/vicious-online-attacks-wont-silence-voices-in-canadian-media.html>.

- **Визначте засіб(-соби) комунікації погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, текстове повідомлення, електронна пошта)
- **Встановіть особу зловмисника(-ів)** (напр., ім'я користувача/дескриптор, місцезнаходження [з використанням інформації про геолокацію та інших криміналістичних методів], використаний номер мобільного телефону, адресу електронної пошти, справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Визначте конкретні інтерсекційні атрибути націлювання** (напр., раса, релігія, сексуальна орієнтація).
- **Проведіть оцінку ризиків щодо зловмисника(-ів)** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв'язками або якщо вони пов'язані з державним суб'єктом, то ризики підвищуються), але оцінка ризиків повинна враховувати підвищену інтерсекційну уразливість об'єкта переслідувань.
- У серйозних випадках, якщо інтенсивність переслідування зростає або якщо йдеться про зловмисника з високим ступенем ризику, **проведіть мережевий аналіз**, щоб визначити вихідне джерело погрози, та закартуйте її поширення, якщо така можливість існує.
- **Визначте та відстежуйте хештеги**, використані у зв'язку з переслідуванням.
- **Визначте, чи мігрувало переслідування між платформами** та відстежуйте його поширення.
- **Відстежуйте цілеспрямоване переслідування на всіх платформах**, де присутній журналіст(-ка).
- **Застосуйте методи обробки природної мови**, якщо є можливість, для аналізу домінантних расистських, міжконфесійно-ненависницьких, гомофобних, трансфобних тощо термінів і тропів, використаних для переслідування, щоб краще зрозуміти масштаб образи та потенційний інтерсекційний вплив.
- **Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування**, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та виміряти швидкість і охоплення атак і масового цькування.
- **Вкажіть, чи було доведено погрозу(-и) до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась, та/або правоохоронних органів** і відстежуйте розвиток.
- **Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення** (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#), [Рішення N° 3 Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів](#)¹³⁷, Спеціальні процедури ООН), і відстежуйте подальший розвиток.

¹³⁷ У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів N° 3 щодо безпеки журналістів, 2018.

15. Участь державних, фейкових або партійних ЗМІ в цілеспрямованому онлайн-насильстві

Залучення державних, продержавних, упереджено партійних ЗМІ та видання “фейкових новин” або журналістів/блогерів/інфлюенсерів як підбурювачів та ампліфікаторів переслідування з використанням онлайн-насильства, можуть бути ознакою скоординованих атак, що слугують **ескалації, вкоріненню та узаконенню циклу насильства**. До цього виду атак можуть залучатися названі суб’єкти, переслідуючи журналістів у соціальних мережах або через історії, опубліковані їхніми виданнями. Так, **Тейлор Лоренц** (США), колишня репортерка *New York Times*, зараз працює в *Washington Post*, та **Бренді Задрозни** (США) з *NBC* стали мішенню Такера Карлсона на *Fox News* в епізодах, спрямованих на провокування або посилення масового цькування. Подібні підходи були помічені дослідниками у випадках **Керол Кадвалладр** (Велика Британія), **Рани Айюб** (Індія), **журналісток Daily Maverick** (Південна Африка), і **Марії Ресси** (Філіппіни).

Інші приклади з регіону ОБСЄ:

- **Єлена Обучина** (Сербія), якій **погрожували** посадити на палю,¹³⁸ була **брехливо звинувачена** провладними таблоїдами Alo і Informer у висловленні погроз президенту Сербії Александру Вучичу по телебаченню та підбурюванню до антидержавної пропаганди.¹³⁹ Вона сказала, що її слова були вирвані з контексту в спробі дискредитувати та підставити її, посиливши онлайн-погрози, з якими вона зіткнулася.¹⁴⁰
- **Арзу Гейбуллаєва** (Азербайджан) стала **об’єктом** підбурювальної редакційної статті на сайті AzLogos – платформі, якою керують азербайджанці, що проживають за кордоном. У ній стверджувалося, що вона “ненавидить Азербайджан та його народ”, що призвело до міжплатформного переслідування в Instagram, Twitter і Facebook і думок, що вона мусить “заплатити ціну” за свою “неповагу” та “зраду”. Вона також стала **об’єктом** низки твітів головного редактора AzLog.¹⁴¹
- **Емілія Шеркан** (Румунія), журналістка-розслідувачка, яка **повідомила** про два окремі скандали за участі високопоставлених політичних діячів, які мали ознаки плагіату у своїх докторських дисертаціях, стала об’єктом зоркестрованої наклепницької онлайн-кампанії. Атаки підігрівались двома веб-сайтами (*dezvaluiri.net* та *oradestiri.net*), які публікували зневажливі статті про Шеркан на своїх Facebook-

¹³⁸ У цитованій публікації: Safejournalists.net, 2022.

¹³⁹ Obučina: Prete mi „predsednikovi ljudi“ [Обучина: Мені погрожують “люди президента”], Danas, 2022: <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/obucina-prete-mi-predsednikovi-ljudi/>.

¹⁴⁰ Винуватця було **заарештовано** на підставі створення загрози безпеці за п. 3 Ст. 138 п. 3 у зв’язу з Абз. 1 Кримінального кодексу Республіки Сербія. (“Tužilaštvo identifikovalo osobu koja je pretila novinarki Jeleni Obučini” [Прокуратура встановила особу, яка погрожувала журналістці Єлені Обучині], NUNS, 2022b: <https://nuns.rs/saopštenje-za-javnost-posebnog-tuzilastva-za-visokotehnoloski-kriminal-povodom-pretnji-novinarki-jeleni-obucini/>).

¹⁴¹ У цитованій публікації: CFWIJ, 2020 та #SOFJO ОБСЄ, 2019.

сторінках. Загалом 74 сайти **перевидали** викрадені фотографії, зроблені 20 років тому нареченим журналістки, і опублікували статті, пов'язані з ними.¹⁴²

- **Жакліна Таталович** (Сербія), журналістка незалежного мовника N1, який стала **об'єктом** відвертого сексуального онлайн-переслідування після того, як головний редактор таблоїдної газети зробив фото облікового запису журналістки в соціальних мережах без її згоди та опублікував його разом із сексистськими коментарями.¹⁴³ Низку сербських медіа, пов'язаних з урядом, звинувачують у розгортанні дезінформаційних кампаній та судовому переслідуванню опонентів, причому журналістки є звичайними об'єктами жінконенависницьких наклепницьких кампаній.

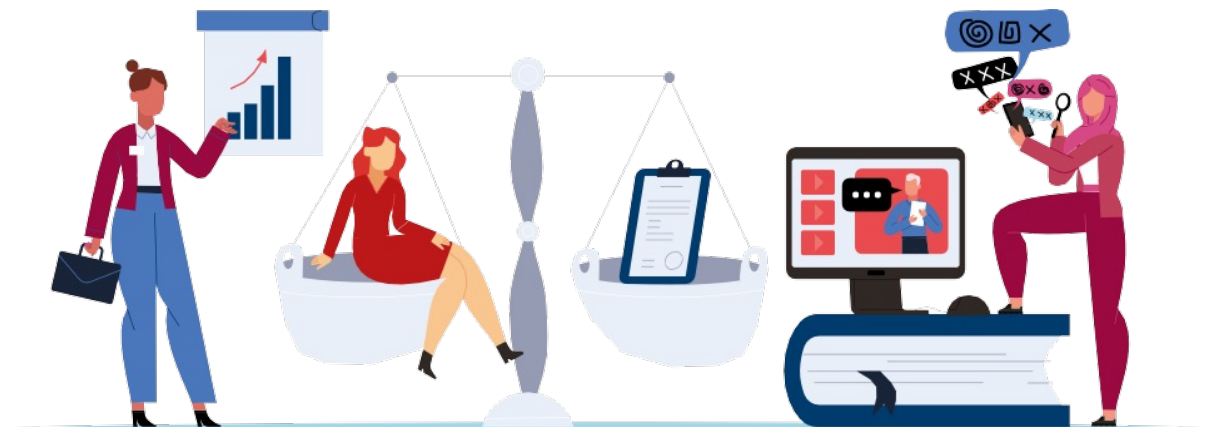
Настанови з моніторингу для реагувальників

- **Зафіксуйте погрозу(-и)** (опишіть погрозу, додайте знімок екрана з погрозою, додайте URL-адресу за потреби, додайте підтвердження будь-якого переслідування з використанням зображень, напр., фотографії, гіфки, відео, меми).
- **Визначте засіб(-соби) комунікації погрози** (напр., соціальні мережі, чат-застосунок, текстове повідомлення, електронна пошта, веб-сайт, телевізійний ефір).
- **Встановіть особу зловмисника(-ів)** (напр., ім'я користувача/дескриптор, використаний номер мобільного телефону, адресу електронної пошти, справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити).
- **Проведіть оцінку ризиків щодо зловмисника(-ів)** (напр., якщо їх можна ідентифікувати як осіб з кримінальним минулим чи зв'язками або якщо вони пов'язані з державним суб'єктом, то ризики підвищуються).
- У серйозних випадках, якщо кількість погроз зростає або якщо йдеться про зловмисника з високим ступенем ризику, **проведіть мережевий аналіз**, щоб визначити вихідне джерело погрози, та закартуйте її поширення, якщо така можливість існує.
- **Визначте та відстежуйте хештеги**, використані у зв'язку з переслідуванням.
- **Визначте, чи мігрувала погроза між платформами.**
- **Відстежуйте цілеспрямоване переслідування на всіх платформах**, де присутній журналіст(-ка).
- **Застосуйте методи обробки природної мови**, якщо є можливість, для аналізу домінантних жінконенависницьких образливих термінів і тропів, використаних для переслідування, щоб краще зрозуміти масштаб переслідування.

¹⁴² 1) Uncovering a Plagiarism Scandal Among the Romanian Elite [Розкриття скандалу з плагіатом серед румунської еліти], Глобальна мережа журналістських розслідувань (GIJN), 2022: <https://gijn.org/uncovering-a-plagiarism-scandal-among-the-romanian-elite/> та 2) Рада Європи, 2023.

¹⁴³ У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 277).

- Застосуйте мережевий аналіз та інструменти моніторингу і візуалізації переслідування, щоб зрозуміти зв'язки між зловмисниками та виміряти швидкість і охоплення атак і масового цькування.
- Вкажіть, чи було доведено погрозу(-и) до відома компанії/платформи, через яку вона поширювалась, та/або правоохоронних органів і відстежуйте розвиток.
- Вкажіть, чи було доведено інцидент до відома міжурядової системи оповіщення (як-от [Платформа Ради Європи для безпеки журналістів](#), [Рішення N° 3 Ради міністрів ОБСЄ щодо безпеки журналістів](#)¹⁴⁴, Спеціальні процедури ООН), і відстежуйте подальший розвиток.

¹⁴⁴ У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів N° 3 щодо безпеки журналістів, 2018.

РОЗДІЛ 3:

Як системно фіксувати цифрові погрози

Для ефективного моніторингу та документування онлайн-насильства щодо журналісток важливо не просто фіксувати інциденти, але й виконувати **якісний і кількісний аналіз** даних і навколишнього контексту, як описано в наступних розділах цих настанов. У свою чергу, це вимагає **збору великих масивів даних, надійної структури та технічних засобів для виконання аналізу**. Нарешті, документування та моніторинг **не повинні** обмежуватись окремими точками даних у часі, але мають включати довгострокові дані, щоб **зрозуміти** розвиток переслідування у часі та краще усвідомити причинно-наслідкові зв'язки та ескалацію онлайн-насильства.¹⁴⁵

Хоча опис важливий для забезпечення контексту події, належний моніторинг вимагає досягнення **максимально можливої категоризації даних, щоб охопити деталі з ширшого обсягу інформації та контексту, в якому вони вимірюються**. Водночас він також повинен відповідати вимогам щодо мінімального порогу для системного та порівнянного збору даних.

Ієрархічна класифікація інцидентів забезпечує сумісність, якщо детальна інформація не завжди наявна або доступна для всіх випадків моніторингу даних у різних середовищах, країнах, за різних можливостей збору даних і для різних видів атак.

Моніторинг цифрових загроз і атак складається з двох основних компонентів:

- Точний опис того, що відбувається і реалістична оцінка масштабів і характеру проблеми.
- Певний **ступінь оцінки**, щоб зрозуміти, що відбувається, і забезпечити контекст та актуальність, напр., у контексті цілей і завдань, як-т Порядок денний у сфері сталого розвитку **ООН** до 2030 року.¹⁴⁶

¹⁴⁵ 1) Міжнародний протокол з документування та розслідування сексуального насильства в умовах збройного конфлікту підкреслює важливість принципу "насамперед не нашкодь" для моніторингу та реєстрації переслідування, 2017: "[Ф]ахівці-практики повинні бути повністю обізнані про можливий негативний вплив документування на жертв та інших свідків, широку спільноту та самих слідчих; будьте готові до шкоди, якої може завдати такий вплив; і вжити заходів для запобігання або мінімізації цієї шкоди" та 2) Recognising Sexual and Gender-Based Violence as an Open Source Researcher [Визнання сексуального та гендерно-зумовленого насильства у дослідженнях за відкритими джерелами], Bellingcat, 2023: https://www.bellingcat.com/uncategorized/2023/03/03/sexual-and-gender-based-violence-open-source-researche-osint-digital/?fbclid=IwARIE5bBuWnZoFD3t6dkfF9_Eb3WT7Fr7WYTek6omenUTfsaBJRjjAZWtrNE

¹⁴⁶ Порядок денний у сфері сталого розвитку ООН до 2030 року: <https://sdgs.un.org/2030agenda>.

Для цього **потрібні великі масиви даних**, щоб отримати дані про частоту, природу та моделі переслідування, якого зазнають журналістки, а також подробиці про зловмисників та їхні мережі.

Однак такі великі масиви даних неможливо повністю проаналізувати вручну через їх величезний розмір. Водночас автоматизовані інструменти мають властиві їм похибки та обмежену точність, оскільки переслідування не завжди можна чітко розпізнати, до того ж, воно може бути умисно витонченим, що ускладнює розуміння навіть для людей, особливо якщо переслідування здійснюється з використанням зображень.

Утім, **технологія штучного інтелекту, орієнтована на права людини, яка працює за принципом “включення людини в процес”**, може допомогти виявити та охарактеризувати онлайн-переслідування та, зрештою, сигналізувати про потенційну ескалацію онлайн-насильства в режимі реального часу, таким чином уможливлючи швидке реагування експертів і галузевих учасників (напр., механізми ООН, організації громадянського суспільства, які зосереджені на гібридній безпеці журналістів, новинні організації та платформи).

Що відстежувати

та як фіксувати дані

Потреба в обширних даних про онлайн-насильство щодо журналісток накладає низку методологічних проблем. З метою посилення існуючих зусиль з аналогового моніторингу, **слід розробити ґрунтовну та надійну методологію**, охоплюючи не лише дані самі по собі, але й зв'язки між відповідними суб'єктами, організаціями та подіями як у часі, так і в просторі. Країна та культурний контекст також надзвичайно актуальні.

У цьому розділі наведено алгоритм системної фіксації онлайн-погроз на адресу журналісток згідно з міжнародними стандартами у сфері прав людини для сприяння процесам подання звернень, розслідування та судового переслідування порушень. Він супроводжується шаблоном, який допомагає систематизувати фіксацію порушень (див. Додаток 1), і містить вказівки щодо такого:

- Які **види інцидентів** відстежувати
- Як **класифікувати погрози** (з використанням наданої типології)
- На які **платформи та джерела даних** звертати увагу під час моніторингу
- Як **зауважувати, фіксувати та аналізувати дані** (з використанням якісних і кількісних методів).

Однак він не містить детальних вказівок щодо процесу моніторингу та аналізу великих масивів даних через притаманну методологічну складність і спеціальні навички комп'ютерної лінгвістики, необхідні для таких завдань, для яких рекомендується співпрацювати з фахівцями з обробки природної мови (NLP) і пов'язаного з цим ШІ.

Категоризація погроз і переслідування

Нижче ми пропонуємо типологію, яка детально описує типи переслідування для моніторингу. Ця багаторівнева система класифікації дозволяє поглянути на переслідування на детальнішому рівні та в ширшому контексті випадків переслідування. Кожна категорія супроводжується прикладом випадку, взятим з результатів дослідження показників ескалації онлайн-насильства, детально описаних у Розділі 2 вище.

Слід зазначити, що ці категорії не виключають одна одну. Так, погрозу сексуальною наругою також можна розглядати як відверте персональне сексуальне переслідування, а атаки можуть містити численні характеристики, як-от расизм і релігійний фанатизм, що накладаються на жінконебезпечність.

3.1 Типологія переслідування

Тип переслідування	Підтип	Опис	Приклад
Загрози		Загалом погроза полягає в тому, що журналісту буде заподіяно шкоди, або що журналіст заслуговує на те, щоб йому було заподіяно шкоди	
	Погроза вбивством	Погроза, яка полягає в тому, що журналіст буде вбитий чи помре або має бути вбитий чи померти	Див. детальні приклади випадків “погрози вбивством” у розділі Індикатор 1: ¹⁴⁷ напр., Дафна Каруана Галіція (Мальта), Єлена Обучина (Сербія), Хале Генюльташ (Туреччина), Арзу Гейбуллаєва (Азербайджан), Йована Глігорієвич (Сербія), Таня Мілевська (Північна Македонія), Джессіка Аро (Фінляндія), Марія Ресса (Філіппіни), Севгіль Мусаєва (Україна); Таня Мілевська (Бельгія/Північна Македонія); Борока Парашка (Угорщина/Румунія), Шерон Ні Беолан (Ірландія)

¹⁴⁷ 15 показників ескалації онлайн-насильства наведено вище.

Тип переслідування	Підтип	Опис	Приклад
	Сексуальна наруга	Погроза, яка полягає в тому, що журналіст зазнає або має зазнати сексуальної наруги	Див. приклади випадків сексуальної наруги в розділі Індикатор 1: напр., Паулі ван Вик (Південна Африка), Марія Ресса (Філіппіни), Рана Айюб (Індія), Маріанна Спрінг (Велика Британія), Шерон Ні Беолан (Ірландія), Тімеа Каріп (Угорщина), Ада Борович (Польща)
	Фізична шкода	Погроза, яка полягає в тому, що журналіст зазнає або має зазнати інших форм фізичної шкоди/підбурювання до насильства	Див. приклади випадків заподіяння фізичної шкоди в розділі Індикатор 1: Таня Мілевська (Бельгія/Північна Македонія); Джессіка Аро (Фінляндія)
	Поширення погроз і переслідування на близьких осіб об'єкта переслідування	Онлайн-погрози заподіяння фізичної шкоди та створення загроз, які також поширюються на людей, близьких до журналіста, який став об'єктом переслідування, напр., дітей, батьків, партнерів, братів і сестер	Див. приклади випадків поширення погроз та переслідування в розділі Індикатор 5: Патрісія Девлін (Північна Ірландія), Крістіна Фальярас (Іспанія), Кімберлі Галкетт (США), Рана Айюб (Індія), Грета Беккалія (Італія), Кармен Арістегі (Мексика), Татяна Войтеховські (Сербія)
	Атаки проти довіри/репутації	Висловлювання, які натякають на те, що особа непридатна для своєї роботи, що їй не можна довіряти, що не можна довіряти її журналістиці, або образи на адресу її інтелекту чи розумових здібностей з метою завдати шкоди її професійній репутації	Див. приклади справ про атаки проти довіри/репутації: Керол Кадвалладр (Велика Британія), Гада Уейс (Ліван), Мері Йордановська (Північна Македонія), Ріанна Кроксфорд, Маріанна Спрінг (Велика Британія)

Тип переслідування	Підтип	Опис	Приклад
	Жінконенависницька	Терміни, які применшують чи принижують гідність жінок або розпалюють до них ненависть	Див. приклади жінконенависницьких атак проти особистості у розділі Індикатор 13: Сільвія Бенчівеллі (Італія); Йована Глігорієвич (Сербія); Маріанна Спрінг (Велика Британія); Рана Айюб (Індія); Джессіка Аро (Фінляндія); Рена Нетьєс (Нідерланди); Біляна Благоєска Петрушева (Північна Македонія); Анті Пазіану (Греція)
	Відверто сексуального характеру	Терміни, які мають відверто сексуальний характер або стосуються статевих актів (можуть стосуватися анатомії людини)/непристойні фотографії	Див. приклади атак проти особистості відверто сексуального характеру у розділі Індикатор 1: Наталія Жаба (Польща)
	Расистська	Мова, яка є расистською	Див. приклади расистських атак проти особистості у розділі Індикатор 14: Надін Вайт, Зінг Цжен і Ріанна Кроксфорд (Велика Британія); сербські журналістки; Александра Паскаліду (Швеція); Джулія Керрі Вонг, Сеунг Мін Кім (США), Джоан Чю (Канада)
	Гомофобна	Мова, яка є гомофобною	Див. приклади гомофобних атак проти особистості у розділі Індикатор 14: Софі Перрі (Велика Британія)
	Загальна	Інші види особистих образ (напр., використання м'якої нецензурної лайки та зневаги)	

Тип переслідування	Підтип	Опис	Приклад
Атаки через переконання		Атаки, пов'язані з переконаннями або вибором людини	Керол Кадвалладр (Велика Британія), Гада Уейс (Ліван), Мері Йордановська (Північна Македонія), Ріанна Кроксфорд, Маріанна Спрінг (Велика Британія)
	Релігійна	Мова, спрямована проти релігії людини або принизлива щодо її віри (яка інколи містить хибні припущення щодо її віри)	Див. приклади атак через переконання у розділі Індикатор 14: Міріам Леруа (Бельгія), Гада Уейс (Ліван), Рана Айюб (Індія)
	Політична / міжконфесійно-ненависницька	Мова, спрямована проти політичної приналежності або філософії	Див. приклади атак проти політичних/конфесійних переконань у розділі Індикатор 2: Севгіль Мусаєва (Україна); Крістіна Фальярас (Іспанія); Йована Глігорієвич, Жакліна Таталович (Сербія); Борока Парашка (Угорщина/Румунія)

Табл. 1: Класифікація типів переслідування. Ідеї застосування для фіксації переслідування див. у Додатку 1.

Як зазначалося раніше, важливо помістити моніторинг в існуючі рамки, як-от **Рішення Ради міністрів ОБСЄ № 3 щодо безпеки журналістів (2018)**.¹⁴⁸ На рівні ООН Індикатор 16.10.1 Цілей сталого розвитку (ЦСР) **охоплює** “підтвержені випадки вбивства, викрадення, насильницького зникнення, свавільного затримання та катування журналістів”.¹⁴⁹ “Інші шкідливі дії” були додані до категорій порушень через **ухвалення** резолюції Ради з прав людини в 2018 р.¹⁵⁰ Таким чином, ми спираємось на базове обґрунтування моніторингу за ЦСР 16.10.1 щодо категорій порушень проти журналістів, пов'язаних з правами людини¹⁵¹, яке спрямоване на включення категорій 16.10.1 у вимірювання фундаментальних прав людини та демонстрацію того,

¹⁴⁸ У цитованій публікації: Рішення Ради міністрів № 3 щодо безпеки журналістів, 2018.

¹⁴⁹ Ціль сталого розвитку ООН № 16: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>.

¹⁵⁰ Рада з прав людини, Безпека журналістів. Резолюція A/HRC/39/L.7, HRC, 2018: <https://undocs.org/en/A/HRC/39/L.7>.

¹⁵¹ У цитованій публікації: Harrison et al. [Гаррісон та ін.], 2020.

як моніторинг за 16.10.1 можна помістити в ширший контекст і практику прав людини. Додатково ми включаємо сюди типологію онлайн-порушення та його наслідків у зіставленні з цими категоріями.

Такий подієво-керований підхід¹⁵² запроваджує спосіб моніторингу переслідування, який не лише підраховує, скільки разів трапляється певний тип порушення (напр., вбивство, пов'язане з онлайн-насильством, або погроза сексуальним насильством), але також полегшує: реєстрацію та фіксацію тяжкості переслідування; тимчасові чинники, як-от довготривалість та/або повторюваність переслідування у часі та потенційна ескалація до серйозніших та/або офлайн-погроз і атак; а також наслідки переслідування для особи, яка стала його об'єктом. **Завдяки узгодженню з існуючими рамками прав людини та ЦСР він забезпечує інфраструктуру моніторингу, яка дозволяє державам, міжурядовим організаціям, групам громадянського суспільства та новинним організаціям більш системно фіксувати, реєструвати та повідомляти про порушення відповідно до стандартизованого алгоритму.**

Так, суб'єкти громадянського суспільства, які здійснюють тіньовий моніторинг порушень (відповідно до ЦСР 16.10.1) щодо журналістів у національному контексті, зможуть легше доповнювати або надавати інформацію, альтернативну до офіційних державних даних, які надаються міжурядовим органам, як-от ОБСЄ, Рада Європи, або ЮНЕСКО. **Аналогічним чином стандартизований підхід до моніторингу онлайн-порушень також може допомогти новинним організаціям відстежувати атаки на журналісток з груп ризику для надання розголосу справам, а також платформам, які слід регулювати, щоб забезпечити швидке реагування у своїх екосистемах у контексті серйозного ризику для об'єкта переслідування.**

3.2 Випадки онлайн-насильства у зіставленні з типологією порушень прав людини

Згідно з типологією порушень прав людини, наведеною нижче, онлайн-насильство переважно підпадає під категорію ЦСР 16.10.1 "Інші шкідливі дії". Але, що важливо, наслідки онлайн-насильства можна зіставити з іншими порушеннями, як-от вбивство журналісток (як продемонстрували випадки Дафни Каруани Галіції на Мальті та [Гаурі Ланкеш в Індії](#)).¹⁵³ Досі моніторинг "інших шкідливих дій" у цій інфраструктурі був абсолютно незадовільним,¹⁵⁴ але потенціал для ескалації онлайн-насильства до інших форм заподіяння шкоди необхідно належним чином розуміти та контролювати.

¹⁵² Там само.

¹⁵³ In the age of false news: a journalist, a murder, and the pursuit of an unfinished investigation in India [В епоху фальшивих новин: журналіст, вбивство та незавершене розслідування в Індії] Forbidden Stories, 2023: <https://forbiddenstories.org/story-killers/gauri-lankesh-in-the-age-of-false-news/>.

¹⁵⁴ У цитованій публікації: Harrison et al. [Гаррісон та ін.], 2020.

Отже, нижче ми зіставили онлайн-погрози та атаки та їхні наслідки з категоріями порушень щодо журналістів за ЦСР 16.10.1 та порушеннями прав людини на основі концепції прав людини [Гетца](#), що впливає з міжнародного права.¹⁵⁵

Порушення прав людини	Порушення ЦСР 16.10.1	Онлайн-порушення¹⁵⁶	Потенційні наслідки онлайн-порушень
Порушення права на життя	<ul style="list-style-type: none"> • Вбивство 	<ul style="list-style-type: none"> • Погроза вбивством 	<ul style="list-style-type: none"> • Смерті • Психологічна травма
Порушення права на свободу	<ul style="list-style-type: none"> • Насильницьке зникнення • Свавільне затримання • Викрадення осіб • Інші шкідливі дії 	<ul style="list-style-type: none"> • Доксинг • Кібервистежування • Цілеспрямоване стеження • Астротерфінгові кампанії, спрямовані на легітимізацію “правової війни” проти об’єкту переслідування 	<ul style="list-style-type: none"> • Викрадення осіб • Утримання під вартою • Фізична або сексуальна атака • “Правова війна” • Психологічна травма
Посягання на особисту гідність	<ul style="list-style-type: none"> • Тортури • Інші шкідливі дії 	<ul style="list-style-type: none"> • Доксинг • Кібервистежування • Стеження • Погрози сексуальним насильством • Погрози фізичним насильством • Переслідування відверто сексуального характеру, расистське, гомофобне, міжконфесійно-ненависницьке, фанатичне 	<ul style="list-style-type: none"> • Фізичне вистежування • Сексуальне насильство • Фізичне насильство • Психологічна травма
Порушення права на приватність	<ul style="list-style-type: none"> • Інші шкідливі дії 	<ul style="list-style-type: none"> • Доксинг • Кібервистежування • Стеження • Хакерство 	<ul style="list-style-type: none"> • Фізичне вистежування • Підвищений ризик фізичного та сексуального насильства

¹⁵⁵ Goertz, G. Social Science Concepts: A User's Guide [Герц Г. Концепції соціальних наук: Посібник користувача], Princeton University Press, 2006.

¹⁵⁶ Ці порушення слід реєструватися відповідно до стандартів прав людини, які допускають лише дуже вузькі винятки в обмеженому контексті.

Порушення прав людини	Порушення ЦСР 16.10.1	Онлайн-порушення	Потенційні наслідки онлайн-порушень
		<ul style="list-style-type: none"> • Небажані особисті повідомлення • Публікація інтимних зображень/відео без згоди 	<ul style="list-style-type: none"> • Підвищений ризик вбивства • Психологічна травма
Порушення права на свободу вираження поглядів	<ul style="list-style-type: none"> • Інші шкідливі дії 	<ul style="list-style-type: none"> • Погроза вбивством • Погрози сексуальним або фізичним насильством • Жінконенависницьке переслідування та погрози • Інтерсекційне переслідування • Ненависницька риторика • Доксинг • Кібервистежування • Цькування • Сексуальне цькування • Стеження • Публікація інтимних зображень/відео без згоди • Дифамація • Образа • Обмова • Наклеп • Ненависницька риторика • Професійні та репутаційні погрози 	<ul style="list-style-type: none"> • Фізичне вистежування • Підвищений ризик фізичного та сексуального насильства • Підвищений ризик вбивства • Психологічна травма • Цензура • Самоцензура • Обмеження публікацій • Заборона на висловлювання та деплатформування • Навіщування “червоних” ярликів¹⁵⁷
Порушення права на свободу переміщення та вибору місця проживання	<ul style="list-style-type: none"> • Інші шкідливі дії 	<ul style="list-style-type: none"> • Доксинг • Стеження 	<ul style="list-style-type: none"> • Закриття офісу • Обмеження переміщення • Вимушене переселення • Вигнання

¹⁵⁷ “На Філіппінах це практика публічного клеймування окремих осіб і організацій як “ворогів держави”, “комуністичних терористів” або “членів організацій комуністичного фронту”. Журналісти з “червоними ярликами” стають відкритою мішенню для онлайн- і офлайн-насилства. Нещодавні вбивства правозахисників також були пов’язані з цією практикою, підкреслюючи ризики, з якими стикаються журналістки, яких переслідують таким чином. “Навіщування “червоних” ярликів” передбачає неправдиве проголошення журналіста членом Комуністичної партії Філіппін (СРР) або військового крила партії, Нової народної армії (НРА). Окремі громадські журналісти більш вразливі до цих атак, але в деяких випадках на цілі новинні видання навіщували ярлик рупора СРР-НРА”. У цитованій публікації: Posetti and Shabbir [Посетті та Шаббір], 2022 (с. 294).

<i>Порушення прав людини</i>	<i>Порушення ЦСР 16.10.1</i>	<i>Онлайн-порушення</i>	<i>Потенційні наслідки онлайн-порушень</i>
Порушення права на свободу зібрань та асоціацій	<ul style="list-style-type: none"> • Інші шкідливі дії 	<ul style="list-style-type: none"> • Жінконенависницьке переслідування та погрози • Інтерсекційне переслідування • Переслідування, пов'язане з демонізацією журналістики 	<ul style="list-style-type: none"> • Самоцензура яка веде до виходу з онлайн-спільнот • Деplatformування журналістів, які стали об'єктом масових шахрайських скарг щодо облікових записів з боку онлайн-спільнот
Порушення права на володіння/збереження власності	<ul style="list-style-type: none"> • Інші шкідливі дії 		
Порушення права на захист репутації	<ul style="list-style-type: none"> • Інші шкідливі дії 	<ul style="list-style-type: none"> • Дифамація • Образа • Обмова • Наклеп • Професійні та репутаційні погрози 	<ul style="list-style-type: none"> • Фінансові труднощі (втрата роботи) • Завдання шкоди репутації, що впливає на професійний статус
Порушення права на свободу від дискримінації	<ul style="list-style-type: none"> • Інші шкідливі дії 	<ul style="list-style-type: none"> • Ненависницька риторика • Сексуальна дискримінація • Гендерна дискримінація • Расова дискримінація • Релігійна дискримінація • Політична дискримінація • Інші форми дискримінації 	<ul style="list-style-type: none"> • Підбурювання до ненависті • Злочини на ґрунті ненависті • Насильство натовпу
Порушення права на особисту недоторканість		<ul style="list-style-type: none"> • Погроза вбивством • Погрози фізичним насильством • Погрози сексуальним насильством • Фінансові погрози • Погрози членам сім'ї • Залякування 	<ul style="list-style-type: none"> • Фізичний напад • Сексуальна наруга • Вбивство • Психологічна травма • Економічна скрута • Поширення шкоди на членів сім'ї та колег

Порушення прав людини	Порушення ЦСР 16.10.1	Онлайн-порушення	Потенційні наслідки онлайн-порушень
		<ul style="list-style-type: none"> • Цькування • Сексуальне цькування • Використання образливої або ненависницької лексики • Гендерна жовчність • Переслідування з використанням зображень та відео • Діпфейки • Чіпфейки 	

Табл. 2: Зіставлення онлайн-погроз і атак та їхніх наслідків з категоріями порушень проти журналістів за ЦСР 16.10.1 і порушеннями прав людини.¹⁵⁸

Запропонована схема має на меті сприяти **створенню більш надійної доказової бази**, з якої можна зрозуміти передумови посилення атак на журналістів, і надати підтримку у розробці ефективних заходів для їх пом'якшення та попередження. Вона ґрунтується на нещодавніх рекомендаціях щодо ширшого моніторингу порушень проти журналістів відповідно до ЦСР 16.10.1 з переважним (але не виключним) акцентом на офлайн-порушеннях.¹⁵⁹ Ці рекомендації передбачають розробку подієорієнтованого підходу за допомогою методів та інструментів, спрямованих на посилення поточних зусиль з моніторингу широкого спектру типів порушень за двома основними напрямками.

По-перше, надзвичайно важливо покращити існуючий моніторинг шляхом використання кращих і узгоджених даних. У випадку онлайн-насилення це також стосується редакцій, де працюють журналісти, які перебувають в групі ризику. По-друге, **слід використовувати засоби аналізу даних, зокрема обробку природної мови**, де можливо, для отримання відповідної контекстної інформації та сприяння більш комплексному аналізу даних.

Крім того, побудова надійної доказової бази може бути посилена шляхом **врахування правових наслідків окремих порушень**. Наші рекомендації встановлюють чіткий зв'язок між різними категоріями порушень та міжнародним правом і методологічними стандартами, а також моніторинговою практикою, напр., тією, що була розроблена Управлінням Верховного комісара з прав людини (УВКПЛ), та іншими міжнародними механізмами, зокрема Міжнародною класифікацією злочинів для статистичних цілей (ICCS), яку поширює Управління ООН з наркотиків і зло-

¹⁵⁸ Ця таблиця спирається на існуюче (неопубліковане) зіставлення категорій прав людини та ЦСР 16.10.1 стосовно офлайн-шкоди, проведеному Діаною Мейнард і Сарою Торснер з Університету Шеффільда. Ідеї застосування для фіксації переслідування див. у Додатку 1.

¹⁵⁹ У цитованій публікації: Harrison et al. [Гаррісон та ін.], 2020.

чинності (УНЗ ООН).¹⁶⁰ Це **відповідає** Порядку денному сталого розвитку ООН на період до 2030 року, який не лише містить юридичні визначення аспектів основних категорій порушень, як-от вбивство, викрадення, насильницьке зникнення, свавільне затримання та тортури, а й співвідносить їх із кримінальними кодексами Міжнародної класифікації злочинів для статистичних цілей (ICCS).¹⁶¹

Так, категорія “вбивство” **визначається** як: “будь-яка позасудова страта чи інше незаконне вбивство державними суб’єктами чи іншими суб’єктами, що діють з дозволу, підтримки чи мовчазної згоди держави, які мотивовані журналістською, профспілковою чи правозахисною діяльністю жертви або особи, пов’язаної з жертвою; або коли жертва займалася такою діяльністю; або особами чи групами, які не діють за підтримки чи мовчазної згоди держави, чиї шкідливі дії були мотивовані журналістською, профспілковою чи правозахисною діяльністю жертви, та/або у поєднанні з незастосуванням належної обачності з боку держави у реагуванні на ці шкідливі дії, таке незастосування, мотивоване журналістською, профспілковою чи правозахисною діяльністю жертви або особи, пов’язаної з жертвою; та інші незаконні атаки та знищення в порушення міжнародного гуманітарного права, що спричиняють або мають намір заподіяти смерть жертви, відповідно до **кодів** 0101, 0102 і 110139... Міжнародної класифікації злочинів для статистичних цілей (ICCS)”.¹⁶²

Проте слід зауважити, що зіставлення схем категоризації не є однозначним: схема ICCS включає поняття умисності, так що, наприклад, одна підкатегорія “вбивства” **визначається** таким чином: “умисне вбивство, пов’язане з політичними мотивами, зокрема вбивства терористичними групами з політичними мотивами, політичні вбивства та цілеспрямовані вбивства журналістів з політичних причин”. Так само не всі вбивства класифікуються за кодом вищого рівня ICCS 01 (який визначається як “Дії, що призводять до смерті або мають намір заподіяти смерть”), оскільки вбивства, пов’язані з “військовим злочином”, класифікуються за кодом 11 (визначається як “Інші кримінальні дії, не визначені в інших місцях”), який сам має підкатегорію “Незаконне вбивство, заподіяння або намір заподіяти смерть чи серйозні ушкодження, пов’язані зі збройним конфліктом”. **Ці класифікації та визначення важливі, коли йдеться про позивання до суду за онлайн-насильство та його ескалацію.**

3.3 Онлайн-насильство та Міжнародна класифікація злочинів для статистичних цілей

У таблиці нижче показано зіставлення найбільш релевантних кодів ICCS для категорій онлайн-насильства та їхніх наслідків, як описано вище. **Зауважте, що не всі**

¹⁶⁰ Міжнародна класифікація злочинів для статистичних цілей (ICCS), 2015: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/crime/ICCS/ICCS_English_2016_web.pdf.

¹⁶¹ Berger, G, 2020. «New opportunities in monitoring safety of journalists through the UN's 2030 sustainable development agenda» [Береп Г. 2020. Нові можливості моніторингу безпеки журналістів через порядок денний сталого розвитку ООН до 2030 року], Media and Communication 8.1: 78-88: <https://d-nb.info/1226487696/34>.

¹⁶² UNStats, метадані індикаторів ЦСР, 2018: <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-16-10-01.pdf>.

порушення прав людини та не всі види онлайн-насильства можна класифікувати як злочини, тому не кожне порушення буде пов'язане з кодом ICCS. Оскільки коди ICCS мають складну систему підкатегорій, тут ми обираємо найбільш відповідний код.

Згідно з класифікацією ICCS, погрози вчинення злочину також можна вважати релевантними. Це важливий фактор для моніторингу онлайн-насильства щодо журналісток, яке зазвичай включає погрози насильством. Відповідно до настанов ICCS, погрози вбивством, нападом тощо приєднуються до тих самих кодів ICCS шляхом їхнього відображення як дій, за винятком “погрози фізичного нападу”, яка має власну підкатегорію в класифікації – “напади та погрози”.

Для будь-якого наявного масиву даних слід надати додаткові дескриптори даних, щоб полегшити інтерпретацію статистичних даних. Хоча більшість злочинів та статистика подання щодо них звернень стосуються правопорушень, фактично вчинених одним або кількома безпосередніми виконавцями (встановленими чи невстановленими), дані також можуть включати випадки погроз вчиненням певного злочину або коли злочин полягав у плануванні чи сприянні іншим у його вчиненні. Тому важливо надавати інформацію про те, чи наявні дані про кримінальні правопорушення (та осіб, які їх вчинили) включають чи виключають вказані нижче види поведінки в підрахунках за категоріями:

- погрози вчиненням злочину;
- пособництво/намовляння/сприяння у злочині;
- співучасть у злочині;
- змова/планування злочину;
- підбурювання до вчинення злочину.

В ідеалі цю інформацію слід фіксувати та зберігати щодо кожного кримінального правопорушення та вказувати, чи стосується зафіксована подія погрози, випадку пособництва/намовляння/сприяння у злочині чи будь-якої іншої типології у наведеному вище списку. У таких випадках бажані статистичні результати можна отримати шляхом включення або виключення таких подій із сукупного підрахунку. Крім того, інформація про включення таких випадків може бути надана на рівні зведених категорій злочинів у формі метаданих.

<i>Порушення/ наслідки</i>	<i>ICCS-код</i>	<i>Опис коду ICCS</i>
Вбивство	01	Дії, що призводять до смерті або мають намір заподіяти смерть
Фізичний напад/насильство	0201	Напади та погрози
Погроза нападом/насильством	02012	Загроза

<i>Порушення/ наслідки</i>	<i>ICCS-код</i>	<i>Опис коду ICCS</i>
Викрадення осіб	020221	Викрадення осіб
Утримання під вартою	02022	Позбавлення волі
Психологічна травма	0208	Дії, спрямовані на викликання страху або емоційного стресу
Цькування	02081	Цькування
Фізичне вистежування/ кібервистежування	02082	Вистежування
Дифамація	0209	Дифамація або образа
Образа	0209	Дифамація або образа
Обмова	0209	Дифамація або образа
Наклеп	0209	Дифамація або образа
Небажані особисті повідомлення	02011	Порушення недоторканості приватного життя
Публікація інтимних зображень/ відео без згоди	0201	Напади та погрози
Доксинг	02111	Порушення недоторканості приватного життя
Стеження	02111	Порушення недоторканості приватного життя
Сексуальний напад/ насильство	0301	Сексуальне насильство
Сексуальне цькування	030122	Нефізичний сексуальний напад
Астротерфінг	0709	Інші дії, пов'язані з шахрайством, обманом або корупцією
Цензура / самоцензура	0803	Дії, пов'язані зі свободою вираження поглядів або контролем над вираженням поглядів
Обмеження публікацій	0803	Дії, пов'язані зі свободою вираження поглядів або контролем над вираженням поглядів

<i>Порушення/ наслідки</i>	<i>ICCS-код</i>	<i>Опис коду ICCS</i>
Заборона на висловлювання та деплатформування	0803	Дії, пов'язані зі свободою вираження поглядів або контролем над вираженням поглядів
Навішування “червоних” ярликів	01	Дії, що призводять до смерті або мають намір заподіяти смерть
Деплатформування журналістів	0803	Дії, пов'язані зі свободою вираження поглядів або контролем над вираженням поглядів
Ненависницька риторика	080322	Порушення норм про нетерпимість та підбурювання до ненависті

Табл. 3: Зіставлення між порушеннями та Міжнародними кодами класифікації злочинів.

Відповідно до цих рекомендацій, створення доказової бази для моніторингу онлайн-насилства щодо журналісток вимагає **міцного теоретичного обґрунтування комплексної типології порушень та цифрових інструментів для ідентифікації та аналізу як атак, так і погроз**, коли вони відбуваються в соціальних мережах, а також часової та контекстної інформації, необхідної для розуміння шляхів ескалації онлайн-насилства.

Платформи та джерела даних

Хоча важливо зняти з журналісток тягар реагування на онлайн-насилство, якого вони зазнають, розуміючи, що **вони не можуть одночасно бути як основною мішенню, так і першими реагуюльниками**,¹⁶³ випадки онлайн-насилства щодо них потрібно фіксувати, а іноді самі журналісти є єдиними, хто може зробити це “у цей момент” (особливо, коли такі погрози надсилаються через прямі повідомлення та чат-застосунки). Вони також цілком можуть бути сторонніми реєстраторами атак на інших журналістів. Слід фіксувати онлайн-насилство, яке походить з будь-якого цифрового джерела, як-от соціальні мережі, чат-застосунки, мобільний телефон, онлайн-форуми, електронна пошта тощо, а також інформацію про носій, платформу та методи атаки. Якщо дані є загальнодоступними, як-от у Twitter, можна збирати великі масиви даних, напр., усі повідомлення журналісту та від журналіста, щоб можна було аналізувати переслідування в контексті та у часі.¹⁶⁴ **Однак технічна компетентність, питання конфіденційності, пов'язані зі збором та зберіганням даних, а також умови та послуги більшості платформ соціальних мереж у багатьох випадках перешкоджають цьому.**

¹⁶³ У цитованій публікації: Posetti et al. [Посетті та ін.], 2021.

¹⁶⁴ На момент публікації Twitter щойно пройшов ребрендинг, змінивши назву на “X”, а доступ через API до великих масивів даних Twitter став непомірно дорогим. Водночас науковці, організації громадянського суспільства та новинні видання досліджували альтернативні методи збору великих масивів даних з цієї платформи.

Загальні настанови щодо моніторингу даних обертаються довкола **швидкої та чіткої фіксації відповідного матеріалу**, щоб природа та контекст погрози були зрозумілі тим, хто розглядатиме та аналізуватиме дані пізніше. Як описова, так і статистична інформація є критично важливою, тому **дані слід фіксувати та аналізувати і якісно, і кількісно**. Точний характер фіксації та аналізу може відрізнятись залежно від типу погрози (докладні настанови див. у Розділі 5), але нижче ми надаємо деякі загальні принципи. В обох випадках після того, як інформацію було зафіксовано, за можливості слід застосувати засоби обробки природної мови (NLP), аналіз мережі та інструменти візуалізації для більш детального аналізу даних. Це включає **аналіз домінантних образливих термінів та тем**, використаних в атаках, **дослідження зв'язків** між зловмисниками і **вимірювання швидкості та поширення атак**, а також визначення методів (напр., використання погроз, вміщених в переслідування з використанням зображень).

Якісні дані

Насамперед погрози та образливі матеріали слід якнайшвидше зафіксувати як потенційний доказ. Це може зробити довірена компетентна особа, якщо це пом'якшить вплив на психічне здоров'я порівняно з ситуацією, коли журналіст самотійно виконує це завдання. **Слід зробити скріншот повідомлення на випадок, якщо воно пізніше буде видалене автором або платформою**. Слід також фіксувати гілки повідомлень у разі виявлення доказів масового цькування або підтримки погрози. Метадані про погрозу також слід фіксувати разом з міткою часу та засобом комунікації (напр., платформа соціальних мереж, а також те, чи є повідомлення приватним, у закритій групі чи загальнодоступним), а також усю наявну інформацію про відправника (напр., ім'я користувача/дескриптор, використаний номер мобільного телефону, адресу електронної пошти, справжнє ім'я та афілійованість, якщо їх можна визначити).

Погрозу слід описати, щоб пояснити контекст, оскільки це може бути неочевидним для інших (напр., оброблене зображення, синтетичні засоби, як-от діпфейки, непрямі посилання на попередні чи майбутні події чи повідомлення, будь-яка релевантна контекстна ситуація), а також слід надати будь-які URL-адреси або скріншоти повідомлення.

Кількісні дані

Щоб зрозуміти масштаб і серйозність атак, потрібні кількісні дані. **Сюди мають входити не лише абсолютні, але й відносні числа** (напр., якщо вдається зібрати всі повідомлення, надіслані журналісту, можна обчислити показники, скажімо, відсоток повідомлень, які є образливими).

Корисні статистичні дані, які слід фіксувати:

- Кількість образливих повідомлень, розподілених за типами переслідування;
- Відсоток усіх образливих відповідей і повідомлень журналісту (зводить переслідування до обсягу повідомлень);

- Хронологія поширення образливих твітів (вказує на спалахи переслідування через конкретні події);
- Статистика, пов'язана з часом надсилання образливих повідомлень у відповідь на твіт (напр., образи, які часто надсилаються протягом кількох секунд після публікації повідомлення, можуть свідчити про використання ботів або образ, генерованих мережею);
- Теми, пов'язані з надісланими образами (можуть вказувати на корисний контекст, пов'язаний з переслідуванням);
- Інформація про зловмисників, які найчастіше надсилають образи.

Такі статистичні дані, особливо в поєднанні з візуалізаціями, як-от діаграми та графіки, **можуть допомогти зрозуміти ширшу картину**, а також виявити випадки зрежисованих атак або особливо загрозливої чи тривожної поведінки, яка має потенціал до ескалації. Так, коли ми спостерігаємо значні сплески онлайн-атак у поєднанні з надзвичайно високою (іноді практично миттєвою) швидкістю надходження образливих повідомлень через відповіді на твіти переслідування, а аналіз мережі демонструє зв'язки між зловмисниками, це може свідчити про зрежисовану атаку.

Аналіз переслідування слід завжди розглядати в контексті – напр., політична ситуація, теми, висвітлювані журналістом, і види повідомлень, які провокують переслідування, – все це дає розуміння ситуації. Відповідні часові шкали подій, які корелюють зі сплесками переслідування, є гарним прикладом розуміння ширшої картини.

ДОДАТОК 1:

Шаблон для фіксації порушень

Нижче наведено типовий шаблон для фіксації цифрових порушень проти журналісток (який також можна адаптувати для інших об'єктів високого ризику) та інструкції щодо його використання.¹⁶⁵ Він містить імітаційні записи, які допомагають спрямувати практичне втілення.

Необхідно зафіксувати якомога більше інформації про порушення для створення доказової бази – надання доказів того, що сталося, та його наслідків може допомогти відстежити та резюмувати переслідування та інформацію про зловмисника.

Примітка: Завжди зберігайте копії будь-яких повідомлень (зокрема URL-адреси) та/або зробіть скріншот якомога швидше на випадок, якщо повідомлення пізніше буде видалено. Доцільно організувати папку, щоб зберігати копії для подальшого використання.

Назва	Подробиці	Пояснення
Дата та час порушення	Дата й час (зверніться до позначки часу, пов'язаної з онлайн-порушенням)	Це додає важливий контекст і сприяє процесу моніторингу у часі
Особа, яка є об'єктом переслідування	Ім'я, дескриптор, найменування, контактні дані	Це дозволяє здійснювати системний моніторинг об'єктів переслідування та допомагає керувати ризиками
Тип онлайн-поруше	Приклади типів онлайн-порушень для фіксації з використанням моніторингового шаблону див. на с. 96. Тут наведено типи порушень у зіставленні з міжнародними стандартами у сфері прав людини згідно з Табл. 2 (див. с. 70, розділ 3.2) Керівних принципів	Визначення типу переслідування у такий спосіб допомагає спостерігачам і реагувальникам зрозуміти його природу та серйозність. Це також може допомогти в процесі ескалації скарг і попередження про погрози. Інцидент цілком може включати кілька типів онлайн-порушень.

¹⁶⁵ Редагований шаблон можна завантажити за посиланням: <https://www.icfj.org/our-work/icfj-online-violence-project>.

Назва	Подробиці	Пояснення
	моніторингу Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ	У такому випадку оберіть найбільш серйозне порушення в меню редагованого онлайн-шаблону та додайте відповідні додаткові деталі до стовпців “контекст” або “примітки” шаблону
Тип переслідування	Див. типологію переслідування, наведену в Табл. 1 (на с. 64, у розділі 3.1) Керівних принципів моніторингу Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ	Позначення типу переслідування (напр., сексизм/жінкконенависництво, расизм, гомофобія/трансфобія, антисемітизм, релігійний фанатизм, інтерсекційне переслідування) допомагає забезпечити необхідний контекст для розуміння природи переслідування та його потенційних наслідків.
Особа зловмисника	Ім'я, дескриптор, місцезнаходження, номер мобільного телефону, адреса електронної пошти, афілійованість (професійна/інституційна)	Це важливо для відстеження та моніторингу атак на групу об'єктів і ескалації справ до рівня правоохоронних органів. Це допоможе вжити відповідних заходів реагування, особливо якщо це пов'язано з погрозою фізичній безпеці або якщо злочинець є особою, яка має кримінальні судимості, або є знайомим
Засіб комунікації (платформа соціальних мереж/ електронна пошта/ чат-застосунок/ текстове повідомлення)	Визначте платформу соціальних мереж, провайдера електронної пошти, чат-застосунок чи оператора текстових повідомлень	Важливо визначити місце порушення, щоб відстежити переміщення переслідування між платформами та позиватися до суду
Докази порушення	Скріншоти, зображення, URL-адреси	Це допоможе повідомляти про порушення та підняти скаргу на відповідний рівень, а також відстежувати подібні погрози
Додаткові дані, пов'язані з порушенням	Хештеги та/або інші дескриптори, адреси електронної пошти чи номери телефонів, пов'язані з інцидентом	Пов'язана інформація, як-от хештеги або меми, які часто використовуються у зв'язку з переслідуванням, корисна для аналізу ширшої картини
Індикатори ескалації онлайн-насильства (1-15)	Призначте код порушенню з розкривного меню (що надається у супровідному редагованому онлайн-шаблоні) відповідно до описів 15 індикаторів ескалації онлайн-насильства (див. с. 97)	Це допоможе оцінити ступінь ризику. Якщо атака пов'язана з кількома індикаторами, оберіть найнагальніше порушення з меню (вкладка № 2) редагованого онлайн-шаблону та додайте відповідні додаткові

Назва	Подробиці	Пояснення
		деталі до стовпців “контекст” або “примітки” шаблону. Коли індикатор активується, дотримуйтеся інструкцій, які стосуються конкретних індикаторів
Контекст	Вкажіть, напр., чи було це порушення частиною ширшої атаки; наявність специфічного тригера; наявність інтерсекційного переслідування	Цінними є деталі про контекст, у якому здійснювалось переслідування, напр., у відповідь на конкретну статтю, як частина ширшої атаки, а також відповідна інформація, яка допоможе аналітикам/реагувальникам краще зрозуміти переслідування та його поширення
Оцінка ризиків	Наскільки серйозним є ризик заподіяння офлайн-шкоди: Високий/Середній/Низький	Це допоможе належним чином відкалібрувати заходи реагування на терміновість ризику та дозволить іншим зрозуміти, чому потрібно вживати заходів і наскільки терміновими можуть бути такі дії
Опишіть вплив інциденту на особу	напр., психологічний вплив, економічний вплив, вплив на інших членів родини, колег або джерела	Це дозволить реагувальникам зосередитися на потребах відповідної особи та відстежувати інших осіб, на яких може поширюватися переслідування
Погрозу доведено до відома правоохоронних органів	ТАК/НІ, прохання вказати поліцейську службу/ орган + дату подання звернення + контактні дані	Це допоможе відстежувати випадки, які було офіційно доведені до відома правоохоронних органів та передані їм в роботу
Погрозу доведено до відома платформ(-и)	ТАК/НІ, прохання вказати платформу + дату повідомлення	Це допоможе відстежувати випадки, які було офіційно доведені до відома платформи та передані їй в роботу
Погрозу доведено до відома відповідної організації(-й) з безпеки журналістики/ організації(-й) із захисту свободи преси	ТАК/НІ, прохання вказати суб'єкт + дату звіту + контактні дані	Це допоможе відстежувати випадки, які були доведені до відома правозахисних організацій
Погрозу доведено до відома міжурядової організації	ТАК/НІ, прохання вказати суб'єкт + дату звіту + контактні дані	Це допоможе відстежувати випадки, які були передані до міжурядових організацій, потенційно сприятиме координації та допоможе інформувати міжурядові

Назва	Подробиці	Пояснення
		організації про взаємозв'язок онлайн-насилъства та офлайн-шкоди
Куратор особи, яка є об'єктом переслідування	Ім'я, посада, контактні дані	Це допоможе організаційним зусиллям відстежувати справу
Захисні заходи з боку ключових реагувальників	Зокрема забезпечення фізичної/цифрової безпеки, надання психосоціальної підтримки тощо	Це допоможе організації залишатися зосередженою на задоволенні потреб особи, яка стала об'єктом переслідування
Дата подальших заходів	Вкажіть, коли були вжиті подальші заходи (напр., передача справи в правоохоронні органи, платформам тощо)	Це допоможе відстежувати прогрес справи у часі та сприяти підзвітності з боку ключових реагувальників. Це допоможе вирішити проблему, якщо відповідні органи не вжили заходів
Тип порушення за ЦСР 16.10.1	Призначте код порушенню з розкривного меню (що надається у супровідному редактованому онлайн-шаблоні), вказавши відповідні індикатори Цілей сталого розвитку (див. прим. 167)	Це допоможе здійснювати моніторинг і подавати звернення на рівні міжурядових організацій та систематизувати реєстрацію порушень
Код Міжнародної класифікації злочинів для статистичних цілей (ICCS)	Порушення буде автоматично класифіковано відповідно до Міжнародної класифікації злочинів для статистичних цілей (ICCS), описаної на с. 78-81	Це допоможе здійснювати моніторинг і подавати звернення на рівні міжурядових організацій та систематизувати реєстрацію порушень, водночас сприяючи проведенню кримінальних розслідувань, пов'язаних з онлайн-насилъством
Додаткові примітки	Зафіксуйте додаткові спостереження (напр., вкажіть, якщо було активовано кілька індикаторів)	Це сприятиме розслідуванню та дозволить відстежувати кореляції

Шаблон з прикладами

Дата та час порушення	18.04.23	24.04.23
Особа, яка є об'єктом переслідування	Тамара Нойгербауер	Джейн Сміт
Тип онлайн-порушення*	Погроза вбивством	Публікація інтимних зображень/ відео без згоди
Тип переслідування	Оберіть опцію	Гомофобія/трансфобія
Особа зловмисника	@IncelWarrior	Анонімно

Шаблон з прикладами

Засіб комунікації (платформа соціальних мереж/ електронна пошта/ чат-застосунок/ текстове повідомлення)	Facebook	Facebook Messenger, порносайти
Докази порушення	Скріншот з Facebook	Скріншот з Facebook Messenger
Додаткові дані: хештеги та/або інші дескриптори, адреси електронної пошти чи номери телефонів, пов'язані з переслідуванням	#liaridiot23	@guapismementi55009
Індикатори ескалації онлайн-насильства (1-15)**	1 Погрози вбивством/ згвалтуванням	6 Доксинг
Контекст	Наступного дня після публікації розслідування про ймовірні зв'язки провідного політика з корупцією	Отримано доступ та оприлюднено три приватні фотографії особи, яка стала об'єктом переслідування
Оцінка ризиків (Наскільки серйозним є ризик офлайн-шкоди: Високий/Середній/ Низький)	Високий	Високий
Опишіть вплив інциденту на особу	Нажахана. Мусила зробити перерву в роботі	Шок, відчуття приниження, страху, насильства
Погрозу доведено до відома правоохоронних органів	ТАК / національна поліція / 18.04.22 / police@template.com	ТАК / національна поліція / 24.04.22 / police@template.com
Погрозу доведено до відома платформ(-и)	ТАК / Twitter / 18.04.22	ТАК / Facebook / 18.04.22
Погрозу доведено до відома відповідної організації з безпеки журналістики/із захисту свободи преси	ТАК / національна організація із захисту свободи преси / 19.04.22 / person@digitalsecurityorganisation.com	ТАК / національна організація із захисту свободи преси / 19.04.22 / person@digitalsecurityorganisation.com
Погрозу доведено до відома міжурядової організації	НІ	НІ
Куратор особи, яка є об'єктом переслідування ¹⁶⁶ (Ім'я, посада, контактні дані)	Джонатан Шмідт	Саманта Тейлор

¹⁶⁶ Якщо такий є. У випадку фрілансерів рекомендуємо звертатися до експертів організацій громадянського суспільства.

Шаблон з прикладами

Захисні заходи з боку ключових реагувальників	Переміщення з метою забезпечення захисту Надання психологічної підтримки Перевірки цифрової безпеки	Консультант із цифрової безпеки проаналізував налаштування уразливості та конфіденційності особи, яка є об'єктом переслідування
Дата подальших заходів	20.04.22	30.04.22
Тип порушення за ЦСР 16.10.1¹⁶⁷	Інші шкідливі дії	Інші шкідливі дії
Код Міжнародної класифікації злочинів для статистичних цілей (ICCS)¹⁶⁸	Погроза нападом/ насильством: 02012	Цькування: 02081
Додаткові примітки	Ми маємо постійно бути певними, що залучаємо найкращого робочого психолога для надання послуг цьому журналісту	Врахування ресурсів та надання журналісту нового робочого телефону, окремого від приватного

*Типи онлайн-порушень, які використовуються в колонці “Тип онлайн-порушення”

- Погроза вбивством
- Погроза сексуальним нападом
- Погроза іншим видом фізичного нападу
- Сексуальне цькування
- Кібервистежування
- Дефамация/обмова/наклеп
- Небажані особисті повідомлення
- Публікація інтимних зображень/відео без згоди
- Доксинг
- Стеження
- Астротерфінг
- Ненависницька риторика

¹⁶⁷ Категорії за 16.10.1: (слід зауважити, що більшість із них прямо не охоплюють онлайн-переслідування, але вони включають погрози та “інші шкідливі дії”, які можуть охоплювати цілеспрямоване онлайн-насильство)

-Вбивство - Викрадення - Насильницьке знищення
-Свавільне затримання - Тортури - Інші шкідливі дії

¹⁶⁸ Коди за ICCS див. на с. 79-81.

*****Список індикаторів, які використовуються в колонці
“Індикатори ескалації онлайн-насильства”***

1. Погрози вбивством/зґвалтуванням
2. Участь державного/ іноземного державного суб'єкта/ політичного екстреміста
3. Близькість до нападників
4. Погрози, пов'язані з випадками безкарності
5. Атаки на членів сім'ї тощо.
6. Доксинг
7. Стеження/перехоплення
8. Перенесення у фізичні контексти
9. Тривалі/ масштабні атаки
10. Хештеги/наративи про затримання, арешт тощо.
11. Докази скоординованої дезінформації
12. Докази зрежисованих атак
13. Жінконенависницька мова
14. Інтерсекційне переслідування
15. Участь державних, фальшивих або партійних ЗМІ

ДОДАТОК 2:

Ресурси та організації, які надають допомогу

Тут ми надаємо невичерпну добірку прикладних досліджень, ресурсів і послуг, розроблених для підтримки журналісток, які зазнають онлайн-насильства, і сприяння зусиллям щодо покращення реагування на кризу.

- [The Chilling: A global study of online violence against women journalists](#) [Глобальне дослідження онлайн-насильства щодо журналісток](2022)

Редактори: Джулі Посетті та Набіла Шаббір (Міжнародний центр для журналістів (ICFJ) та ЮНЕСКО) Спираючись на тематичні дослідження 15 країн, 182 інтерв'ю, понад 700 респондентів опитування та аналіз 2,5 млн публікацій у соціальних мережах, це революційне дослідження включає тематичний аналіз 10 глобальних тенденцій гендерно-зумовленого онлайн-насильства, класифікацію 12 загально визнаних типів і методів атак, до яких потрібно готуватися, суб'єктно-орієнтовані оцінки та 106 рекомендацій щодо заходів реагування у зв'язку з 35 ключовими висновками, які вказують на необхідність посилення реагування на онлайн-насильство за допомогою сучасних технологій та спільної координації. Воно також містить 25-кроковий інструмент для розробки засобів реагування на онлайн-насильство, які поважають свободу вираження поглядів.

[https://www.icfj.org/our-work/chilling-global-study-online-violence-against-women-journalists.](https://www.icfj.org/our-work/chilling-global-study-online-violence-against-women-journalists)

- [The Chilling: Assessing Big Tech's Response to Online Violence Against Women Journalists](#) [Оцінка реагування технологічних гігантів на онлайн-насильство щодо журналісток] (2022)

Автори: Julie Posetti, Kalina Bontcheva and Nabeelah Shabbir [Джулі Посетті, Каліна Бончева та Набіла Шаббір] (ЮНЕСКО)

[https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000383044.](https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000383044)

- [The Chilling: What more can newsrooms do to combat gendered online violence?](#) [Що ще можуть зробити редакції для боротьби з гендерно-зумовленим онлайн-насильством?] (2022)
Автори: Julie Posetti and Nabeelah Shabbir [Джулі Посетті та Набіла Шаббір] (ЮНЕСКО)
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000383043.locale=en>.
- [The Chilling: Legal and normative frameworks for combatting online violence against women journalists](#) [Правова та нормативна база боротьби з онлайн-насильством щодо журналісток] (2022)
Автори: Angelique Lu, Julie Posetti and Nabeelah Shabbir [Ангелік Лу, Джулі Посетті та Набіла Шаббір] (ЮНЕСКО)
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000383789>.
- [The Chilling: Global Trends in Online Violence Against Women Journalists](#) [Глобальні тенденції в онлайн-насильстві щодо журналісток] (2021)
Автори: Julie Posetti, Nabeelah Shabbir, Diana Maynard and Kalina Bontcheva [Джулі Посетті, Набіла Шаббір, Діана Мейнард і Каліна Бончева] (ЮНЕСКО)
Матеріали для обговорення, що передують повному дослідженню, опублікованому в 2022 р.
https://www.icfj.org/sites/default/files/2021-04/The%20Chilling_POSETTI%20ET%20AL_FINAL.pdf.
- [Online Violence Against Women Journalists: A Global Snapshot of Incidents and Impacts](#) [Онлайн-насильство щодо журналісток: глобальний огляд інцидентів та наслідків] (2020)
Автори: Julie Posetti, Nermin Aboulez, Kalina Bontcheva, Jackie Harrison & Silvio Waisbord [Джулі Посетті, Нермін Абулез, Каліна Бончева, Джекі Харрісон і Сільвіо Вайсборд] (ЮНЕСКО)
Результати глобального опитування ICFJ та ЮНЕСКО понад 700 журналісток.
<https://www.icfj.org/sites/default/files/2020-12/UNESCO%20Online%20Violence%20Against%20Women%20Journalists%20-%20A%20Global%20Snapshot%20Dec9pm.pdf>.
- [Maria Ressa: Fighting an Onslaught of Online Violence](#) [Марія Ресса: Боротьба з навалюю онлайн-насильства] (2021)
Автори: Julie Posetti, Diana Maynard and Kalina Bontcheva [Джулі Посетті, Діана Мейнард і Каліна Бончева] (ICFJ)

Революційне тематичне дослідження великих масивів даних, яке вивчає понад півмільйона публікацій у соціальних мережах, спрямованих на Нобелівського лауреата.

<https://www.icfj.org/our-work/maria-ressa-big-data-analysis>.

- [Rana Ayyub: Targeted online violence at the intersection of misogyny and Islamophobia](#) [Рана Айюб: Цілеспрямоване онлайн-насильство на перетині жіноконенависництва та ісламофобії] (2023)

Автори: Julie Posetti, Kalina Bontcheva, Hanan Zaffar, Nabeelah Shabbir, Diana Maynard, and Mugdha Pandya [Джулі Посетті, Каліна Бончева, Ханан Заффар, Набіла Шаббір, Діана Мейнард і Мугда Пандя] (ICFJ)

Аналіз великих масивів даних про відзначену нагородами індійську журналістку.

https://www.icfj.org/sites/default/files/2023-04/Rana%20Ayyub_ICFJ_Case%20Study.pdf.

- [Ghada Oueiss: A journalist at the epicenter of online risk amid weaponized geopolitical threats](#) [Гада Уейс: Журналістка в епіцентрі онлайн-ризиків через геополітичні загрози зброєю] (2023)

Автори: Julie Posetti, Diana Maynard, Aida al-Kaisy, Zahera Harb and Nabeelah Shabbir [Джулі Посетті, Даяна Мейнард, Аїда аль-Каїсі, Захера Харб і Набіла Шаббір] (ICFJ)

Аналіз великих масивів даних про провідного ведучого каналу Al Jazeera Arabic.

https://www.icfj.org/sites/default/files/2023-04/Ghada_ICFJ_Case%20Study.pdf.

- [#SOFJO Resource Guide, «Walk the talk: What key actors can do for the safety of female journalists online»](#) [Ресурсний посібник #SOFJO, «Від слів до дії: Що можуть зробити ключові суб'єкти задля онлайн-безпеки журналісток»] (2020)

Автори: Dr. Silvia Chocarro, Sarah Clarke, Paulina Gutiérrez and Judy Taing, OSCE Representative on Freedom of the Media [Д-р Сільвія Чокарро, Сара Кларк, Пауліна Гутьєррес і Джуді Тейнг, представник ОБСЄ з питань свободи ЗМІ], опубліковано такими мовами: Русский, Albanian, Казакша, Кыргызча, Македонски, Serbian, Tajik, Turkish, Uzbek.

<https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/471903>.

- [A Dark Place](#) [Темне місце] (2018)

Директор: Javier Luque [Хав'єр Луке], Представник ОБСЄ з питань свободи ЗМІ та Міжнародний інститут преси (IPI)

“Безпосередній досвід провідних журналісток, які стали об’єктами онлайн-наси́льства”.

<https://ipi.media/documentary-film-a-dark-place/>.

- [A Perfect Propaganda Machine \(Hungary Report\)](#), (2023) By Lucina Di Meco and Sarah Hesterman [Ідеальна пропагандистська машина (доповідь Угорщини), (2023) Лучіна Ді Меко та Сара Гестерман], #ShePersisted

Частина п’яти тематичних національних досліджень із серії досліджень #MonetizingMisogyny, що аналізує моделі, вплив і методи онлайн-атак і дезінформаційних кампаній, націлених на жінок-лідерів.

<https://she-persisted.org/our-work/research-and-thought-leadership/>.

- [A Digital Resilience Toolkit for Women In Politics: Persisting and Fighting Back Against Misogyny and Digital Platforms’ Failures](#) [Інструментарій цифрової стійкості для жінок у політиці: спротив і боротьба з жінконе́нависництвом та неспроможністю цифрових платформ] (2022)

Автор: Kristina Wilfore [Крістіна Вілфор], #ShePersisted.

Містить розділи про превентивні дії та “Як повідомляти про онлайн-атаки та документувати їх, отримуючи при цьому необхідну технічну та психологічну підтримку”.

https://r2g26a.n3cdn1.secureserver.net/wp-content/uploads/2022/06/ShePersisted_Digital_Resilience_Toolkit.pdf.

- [HateAid reporting form](#) [Форма повідомлення HateAid] (2018)

Автор: HateAid

Організація, що базується в Німеччині, має форму для створення самостійного подання звернень у випадках, коли “ви самі зазнавали цифрового насильства, були свідком онлайн-атак або хочете повідомити про випадки не́нависницьких висловлювань онлайн”.

<https://hateaid.org/en/reporting-form/>.

- [Safety Training for Female Journalists](#) [Тренінги з безпеки для журналісток] (2021)

Автор: Free Press Unlimited (FPU)

“Веб-сайт для тренерів, які проводять тренінги з безпеки для журналісток з урахуванням цифрової безпеки, фізичної безпеки та добробуту”.

<https://safetyforfemalejournalists.org/>.

- [Fix the Glitch Toolkit 2.0: Helping to End Online Gender Based Violence for Black Women](#) [Fix the Glitch Toolkit 2.0: Допомога в припиненні гендерного онлайн-насильства щодо чорношкірих жінок] (2021)

Автори: Seyi Akiwowo, Hayle Chalke-Davies, Kiran Chalke and Layla Austin [Сейї Аківово, Хейл Чалк-Девіс, Кіран Чалк і Лейла Остін], Glitch UK

Інструментарій, “розроблений і перевірений експертами для підтримки чорношкірих жінок і тих, хто хоче допомогти покласти край гендерному онлайн-насильству (OBGV) щодо чорношкірих жінок, але може не знати, з чого почати”.

<https://glitchcharity.co.uk/wp-content/uploads/2021/04/Glitch-Toolkit-FULL-Interactive.pdf>.

- [What to do if you are experiencing online abuse](#) [Що робити, якщо ви зазнаєте онлайн-переслідування] (2022)

Автор: Seyi Akiwowo [Сейї Аківово], Glitch UK

“Електронна таблиця та ресурс для полегшення документування й подання звернень про онлайн-переслідування”.

https://glitchcharity.co.uk/wp-content/uploads/2021/09/Glitch_Documenting_Online_Abuse_September2021.pdf;

<https://glitchcharity.co.uk/wp-content/uploads/2021/05/Documenting-Online-Abuse-form.pdf>.

- [Coalition against Online Violence](#) [Коаліція проти онлайн-насильства] (CAOV), ресурсний центр, створений IWMF та ICFJ у 2021 р.

“Центр, куди журналістки можуть прийти, щоб знайти найновішу інформацію про онлайн-переслідування та цькування, усе в одному місці”.

<https://onlineviolenceresponsehub.org/resources>.

Наведене вище посилання на Коаліцію проти онлайн-насильства (CAOV) містить такі додаткові ресурси:

- [Shouting into the Void: Why Reporting Abuse to Social Media Platforms Is So Hard and How to Fix It](#) [Крик у порожнечу: чому повідомляти про переслідування на платформах соціальних мереж так складно та як це виправити] (2023)

Автори: Kat Lo and Viktorya Vilck [Кет Ло та Вікторія Вільк]

“Ресурси про те, як компанії соціальних мереж можуть створювати інформаційні панелі для повідомлень про інциденти, а також приклад продукту на TRFilter”.

<https://pen.org/report/shouting-into-the-void/>.

- [Games Hotline Digital Safety Guide: Protecting Yourself During Online Harassment Attacks](#) [Посібник із цифрової безпеки гарячої лінії ігор: захистіть себе під час атак онлайн-цькування] (2023)

Автори: Jaclyn Friedman, Anita Sarkeesian, and Renee Bracey Sherman, updated by Games and Online Harassment Hotline with Tall Poppy [Жаклін Фрідман, Аніта Саркісян і Рене Брейсі Шерман, зі змінами, внесеними Games and Online Harassment Hotline разом з Tall Poppy]

Акцент на тому, “як захистити себе від окремих осіб, довільно організованих груп і кібернатовпу... спеціально розроблено для жінок, чорношкірих, корінних народів, кольорових осіб, трансгендерів та всіх інших, існуючі утиски проти яких посилюються цифровим насильством”, з “пропонованим переліком кроків для пом’якшення потенційної ескалації атак шляхом залякування, цькування, погроз і переслідування”.

<https://gameshotline.org/online-free-safety-guide/#about>.

- [We Keep Us Safe: LGBTQ Digital Safety Guide](#) [Ми дбаємо про нашу безпеку: посібник з цифрової безпеки ЛГБТК]

GLAAD

Включає “Поширені сценарії та довідкові посібники” від провідної національної медіа-правозахисної організації ЛГБТ у США.

<https://glaad.org/smsi/lgbtq-digital-safety-guide/>.

- [OntheLine - protocol for newsrooms responding to online violence](#) [OntheLine – протокол для редакцій, які реагують на онлайн-насильство]

Міжнародний інститут преси (IPI)

Доступно багато контрольних списків, напр., <https://newsrooms-ontheline.ipi.media/measures/forms-2/>;

<https://newsrooms-ontheline.ipi.media/lessons/session-1-building-an-effective-protocol-initial-steps/>;

<https://static1.squarespace.com/static/642a4483efd0ce42e3a2c9f3/t/64938be257140309c22d4544/1687391202905/Documentation+-+OnlineSOS+Checklist.pdf>.

- [Editor’s checklist: Protecting staff and freelancers against online abuse](#) [Контрольний список редактора: Захист співробітників і фрілансерів від онлайн-переслідування] (2023)

Автор: Комітет захисту журналістів

Форма, яка “дозволяє редакторам і уповноваженим особам зрозуміти, наскільки добре підготовлені журналісти, коли йдеться про власний захист від онлайн-переслідування”.

<https://cpj.org/2022/07/editors-checklist-protecting-staff-and-freelancers-against-online-abuse/>;

https://cpj.org/wp-content/uploads/2022/07/CPJ_online_abuse_checklist.pdf.

- [Online SOS](#) (2023)

“Некомерційна організація, яка надає інформацію та інструменти для протистояння онлайн-цькуванню”; містить “шпаргалку цифрової безпеки для аналізу можливих облікових записів і місць, де може зберігатися ваша особиста та професійна інформація”, керівництво для терапевтів, які підтримують журналістів, та форма Threat Modeling [Моделювання погроз]: <https://static1.squarespace.com/static/642a4483efd0ce42e3a2c9f3/t/6444b6ace62dac013a8a0034/1682224812966/Threat+Modeling+-+OnlineSOS+Checklist.pdf>;

<https://www.onlinesos.org/>;

<https://www.onlinesos.org/fortherapists>.

- [Online Harassment Field Manual](#) [Польовий посібник у сфері онлайн-цькування] (2018)

Автор: PEN America

Містить настанови з документування онлайн-цькування, зокрема з порадами щодо завантаження програм для знімків екрану та документування переслідування через електронні листи, а також огляд законів США.

<https://onlineharassmentfieldmanual.pen.org/documenting-online-harassment/>.

- [A Mental Health Guide for Journalists Facing Online Violence](#) [Посібник з психічного здоров'я для журналістів, які стикаються з онлайн-насильством] (2022)

Автори: Ana Maria Zellhuber Pérez and Juan Carlos Segarra Pérez of Vinland Solution, S.A de C.V, International Women's Media Foundation (IWMF) [Ана Марія Зельгубер Перес і Хуан Карлос Сегарра Перес з Vinland Solution, SA de CV, Міжнародний жіночий медіа фонд (IWMF)]

Надає “схему самооцінки психічного здоров'я, щоб журналісти могли оцінити, як онлайн-насильство впливає на їхній добробут”.

<https://www.iwfm.org/mental-health-guide/>.

- [Guide to Protecting Newsrooms and Journalists Against Online Violence](#) [Посібник з захисту редакцій та журналістів від онлайн-насильства] (2022)

Автор: Ela Stapley [Ела Степлі], Міжнародний жіночий медіа фонд (IWMF) Політика та найкращі практики для редакцій, включно з шаблоном політики повідомлення про інциденти та ескалації: <https://docs.google.com/document/d/liXr9ajt88Wp1lMQk-A5GAUMvuBqknZli9Ft4Y8m4j-w/edit>;

<https://www.iwmf.org/newsroom-policy-guide/>.

- [Vita Activa](#)

Надає онлайн-підтримку та стратегічні рішення для жінок і журналістів ЛГБТІК+, активістів і захисників гендерних, земельних і трудових прав і свободи слова іспанською та англійською мовами.

<https://vita-activa.org/>.

- [Tall Poppy: ресурси](#)

Містить посилання на ресурси для людей, які зазнали сексуального переслідування з використанням зображень. Група, яка “допомагає захиститися від онлайн-цькувань, шахрайства та соціальної інженерії”.

<https://www.tallpoppy.com/resources>.

- [Платформа для історій “Right To Be”](#)

“Безпечний простір, де можна поділитися своєю історією цькування, отримати підтримку та допомогти іншим, хто зазнає цькування”; з 2005 р. було отримано 32 тис. історій цькування.

<https://stories.righttobe.org/>.

- [Hamara Internet: Cyber Harassment Helpline](#) [Лінія довіри для осіб, які зазнали кіберцькування]

Цифрова платформа в Пакистані з безкоштовною та конфіденційною службою довіри для тих, хто “зазнає онлайн-цькування, знущань або погроз”, а також “онлайн-тест на тему цькування”.

<https://hamarainternet.org/>;

<https://hamarainternet.org/crisis-center/crisis-center-quiz/>.

- [Sample Technology Abuse Log](#) [Зразок заявки про технологічне переслідування] (2014)

Safety Net Project, National Network to End Domestic Violence (NNEDV) [Проект “Мережа безпеки”, Національна мережа проти домашнього насильства (NNEDV)], США.

https://static1.squarespace.com/static/51dc541ce4b03ebab8c5c88c/t/59ea06528dd041e0d71d8b5a/1508509266850/Sample+Documentation+Log_2014.pdf;

<https://www.techsafety.org/documentationtips>.

- [Report an Antisemitic, Bias or Discriminatory Incident](#) [Повідомте про антисемітський, упереджений або дискримінаційний інцидент]

Anti-Defamation League [Ліга проти дифамацій] (ADL), що базується в США, ставить собі за місію “зупинити дифамацію єврейського народу і забезпечити справедливість і справедливе ставлення до всіх”.

<https://www.adl.org/report-incident>.

- [Not just words: How reputational attacks harm journalists and undermine press freedom](#) [Не просто слова: як атаки проти репутації шкодять журналістам і підривають свободу преси] (2023)

Автори: Chris Tenove, Ahmed Al-Rawi, Juan Merchan, Manimugdha Sharma, and Gustavo Villela, Global Reporting Centre, in partnership with the UBC School of Journalism, Writing, and Media, the Committee to Protect Journalists, the Disinformation Project at Simon Fraser University, and PEN Canada [Кріс Тенове, Ахмед Аль-Раві, Хуан Мерчан, Манімугда Шарма та Густаво Віллела, Глобальний центр репортерів, у партнерстві зі Школою журналістики, письменства та медіа Університету Британської Колумбії, Комітетом захисту журналістів, Проектом у сфері дезінформації в Університеті Саймона Фрейзера, і PEN-Канада].

“Розуміння репутаційних атак проти журналістів, зокрема гендерного чинника, і розуміння пов’язаних з цим протоколів редакцій”.

<https://globalreportingcentre.org/reputational-attacks/>;

<https://globalreportingcentre.org/reputational-attacks/report-full.pdf>.

- [Malign Creativity: How Gender, Sex, and Lies are Weaponized Against Women Online](#) [Злочинна креативність: використання гендеру, статі та брехні як зброї проти жінок онлайн] (2021)

Автори: Nina Jankowicz, Jillian Hunchak, Alexandra Pavliuc, Celia Davies, Shannon Pierson and Zoë Kaufmann, The Wilson Center [Ніна Янкович, Джилліан Гунчак, Олександра Павлюк, Селія Девіс, Шеннон Пірсон і Зої Кауфманн, Центр Вілсона].

Містить “рекомендації для законодавців, розробників політики в технологічній галузі та користувачів соціальних мереж”.

<https://www.wilsoncenter.org/publication/malign-creativity-how-gender-sex-and-lies-are-weaponized-against-women-online>.

- [Online gendered disinformation and sexist hate speech](#) [Гендерна онлайн-дезінформація та сексистська мова ненависті] (2023)

Автори: Malin Palm and Nynne Storm Refsing [Малін Палм та Нінне Сторм Рефсінг], International Media Support

“Навчальний бриф, присвячений питанням гендерної онлайн-дезінформації та сексистській мові ненависті щодо жінок, дівчат і небінарних осіб, які працюють або з’являються в ЗМІ, і як організації з розвитку ЗМІ можуть протидіяти їм”.

<https://www.mediasupport.org/publication/online-gendered-disinformation-and-sexist-hate-speech/>.

- [Digital Safety Snacks](#) [Елементи цифрової безпеки]

Автори: PEN America, the Online News Association, and the International Women’s Media Foundation [PEN-Америка, Асоціація онлайн-новин і Міжнародний жіночий медіа фонд].

“Покрокові відео, які допоможуть вам захиститися від онлайн-переслідування”.

<https://pen.org/digital-safety-snacks/>.

- [Attacks and Harassment: The Impact on Female Journalists and Their Reporting](#) [Атаки та цькування: вплив на журналісток та їхню журналістську діяльність] (2018)

Автор: Michelle Ferrier [Мішель Фер’є], Trollbusters та Міжнародний жіночий медіа фонд (IWMF)

“Підтримка на початковому етапі жінок і журналістів, які стали жертвами онлайн-цькування”.

<https://yoursosteam.wordpress.com/research-on-online-abuse/>.

- [The Intersectionality and Cybersecurity Toolkit](#) [Інструментарій з інтерсекційності та кібербезпеки] (2022)

Автори: Marissa Conway and Nehmat Kaur, Centre for Feminist Foreign Policy UK [Марісса Конвей і Немат Каур, Центр зовнішньої політики Великої Британії у сфері фемінізму]

“Цей інструментарій спрямований на те, щоб навчити читачів використовувати інтерсекційну призму для дослідження та переосмислення кібербезпеки”.

<https://static1.squarespace.com/static/57cd7cd9d482e9784e4ccc34/t/6231aa615a8387790df1daa5/1647422050254/The+Intersectionality+and+Cybersecurity+Toolkit.pdf>.

ОПУБЛІКОВАНО ПРЕДСТАВНИКОМ ОБСЄ З ПИТАНЬ СВОБОДИ ЗМІ

© 2023 Офіс Представника Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ)
з питань свободи ЗМІ

Вальнерштрассе 6

1010 Відень, Австрія

Тел.: +43-1 514 36 68 00

Ел. пошта: pm-fom@osce.org

<https://www.osce.org/fom/safety-female-journalists-online>

Підготовлено у співпраці з Міжнародним центром журналістів (ICFJ)

ISBN 978-92-9271-240-2

Авторське право: Creative Commons Attribution-Non Commercial-Share Alike
4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)

ВЕРЕСЕНЬ 2023

Ця публікація стала можливою завдяки фінансовим пожертвам Болгарії, Люксембургу, Чехії, Швейцарії та Швеції.

"Настанови з моніторингу онлайн-насильства щодо журналісток" є результатом незалежної роботи та досвіду дослідників, а висловлені погляди та думки належать авторам публікації. Ця публікація не відображає політичних поглядів організацій, що надають фінансування.

